

VAN SÜT SEKTÖR RAPORU

VAN SÜT EYLEM PLANI

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
A ÇALIŞMA YÖNTEMİ.....	1
B VAN'DA TARIM EKONOMİSİNE GENEL BAKIŞ.....	2
1. TEMEL TARIMSAL GÖSTERGELER.....	3
1.1. Bitkisel Üretim Göstergeleri.....	3
1.1.1. Arazi Varlığı ve Sulama İmkanları.....	3
1.1.2. Arazi Sulama Durumu.....	3
1.2. Temel Bitkisel Ürün Türleri, Rekolteler.....	4
1.3. Hayvansal Üretim Göstergeleri.....	5
1.3.1. Büyükbaş-Küçükbaş Hayvan Varlığı.....	5
1.3.2. Küçükbaş Hayvan Varlığı.....	5
1.3.3. Süt Üretimi.....	5
2. VAN İLİNDE SÜT SEKTÖRÜNÜN GENEL DURUMU.....	6
2.1. Süt Sığırcılığı İşletmeleri Ve İnek Sütü Üretimi.....	6
2.2. Köy Bazında Süt Sığırcılığı İşletmeleri ile Sağılan İneklerin Irk Bazlı Dağılımı.....	7
3. İNEK SÜTÜ ÜRETİM KAPASİTESİ VE BUNUN İL GENELİNE DAĞILIMI.....	8
3.1. Van İli Süt İşletmelerinde Yıllık ve Günlük İnek Üretilen Süt Miktarı.....	8
3.2. İnek Sütü Üretim Bölgelerinin Üretim Kapasitelerine Göre Sınıflandırılması.....	9
3.2.1. 1. Grup Köyler (Günlük İnek Sütü Üretimi 5.000 Lt'den fazla olan köyler).....	11
3.2.2. 1. Grup Köylerde Sağılan İneklerin Irklarına Göre Dağılımı ve Günlük Üretilen Süt Miktarı.....	12
3.2.3. 2. Grup Köyler (Günlük İnek Sütü Üretimi 3.000-5.000 Lt Arası Olan Köyler).....	13
3.2.4. 3. Grup Köyler (Günlük İnek Sütü Üretimi 1.000-3.000 Lt. Olan Köylerin İlçe Bazında Dağılımı).....	15
3.2.5. 4. Grup Köyler (Günlük İnek Sütü Üretimi 1.000 Litreden Az Olan Köylerin İlçe Bazında Dağılımı).....	15
4. KOYUN/KEÇİ SÜTÜ ÜRETİM KAPASİTESİ VE BUNUN İL GENELİNE DAĞILIMI.....	16
4.1. Küçükbaş Hayvancılığı Önemi.....	16
4.2. Van İlinde Sağılan Koyun/keçi sayısı ve Üretilen Koyun/keçi Sütü Miktarı.....	16
4.3. Koyun/Keçi Sütü Üretim Bölgelerinin Üretim Kapasitelerine Göre Sınıflandırılması ...	17
4.3.1. 1. Grup Köyler (Günlük Koyun/Keçi Sütü Üretimi 3.000 Lt'den Çok Olan Köylerin İlçe Bazında Dağılımı).....	18
4.3.2. 2. Grup Köyler (Günlük Koyun/Keçi Sütü Üretimi 1.000-3.000 Lt Olan Köylerin İlçe Bazında Dağılımı).....	19
4.6.3. 3. Grup Köyler (Günlük Koyun/Keçi Sütü Üretimi 1.000 Lt'den Az Olan Köylerin İlçe Bazında Dağılımı).....	19
5. SÜT SEKTÖRÜNDE TEKNOLOJİ KULLANIM DURUMU.....	20
5.1. Sağım Makinelerinin Durumu.....	20
5.2. Soğutma Tanklarının Dağılımı.....	21
5.3. Van İlinde Kurulabilecek Süt Toplama Merkezleri, İhtiyaç Duyulan Soğutma Tankı	

	Kapasiteleri.....	21
5.4.	Mevcut Süt Toplama ve Değerlendirme Sistemi.....	23
6.	SÜT SEKTÖRÜNDE SÜT İŞLEME TESİSLERİ.....	24
7.	VAN SÜT ÜRETİCİLERİNİN ÖRGÜTLENME DURUMU.....	26
7.1.	Van İlinde Göre Kurulu İlgili Birlikler ve Üye Sayısı.....	26
8.	VAN SÜT SEKTÖRÜNÜN YEM TEDARİK BİÇİMİ.....	26
8.1.	Kaba Yem Üretim Kapasitesi.....	27
8.1.1.	Çayır ve Meralar.....	28
8.1.2.	Yem Bitkileri.....	28
8.1.3.	Bitki Artıkları.....	29
8.2.	Kesif Yemler.....	29
8.2.1.	Konsantre Yemler.....	30
8.2.2.	Dane Yemler.....	30
8.3.	Toplam Yem Üretimi.....	30
8.4.	Hayvan Varlığı.....	30
8.5.	Van İli toplam yem üretimi ve ihtiyacı ilişkisi.....	32
8.5.1.	Tüm Yem Kaynakları Bazlı Üretim/İhtiyaç ilişkisi(Bitki artıkları v.b. dahil).....	32
8.5.2.	Temel Yem Kaynakları Bazlı Üretim/İhtiyaç ilişkisi (Çayır, Mera Ve Yem Bitkileri).....	33
8.6.	Van'ın Mera Kapasitesi Ve Otlatılan Hayvan (BBHB) Sayısı.....	34
9.	VAN SÜT SEKTÖRÜNDE ORTALAMA VERİMLİLİK.....	35
9.1.	İnek Sütü Üreten İşletmeler.....	35
9.2.	Koyun Sütü Üreten İşletmeler.....	35
10.	VAN İLİNDE SÜT SEKTÖRÜNÜN ANALİZİ VE BELİRLENEN SORUNLAR.....	36
10.1.	Van İli Tarımsal Üretim Değeri.....	36
10.2.	Kişi Başına Tarımsal Üretim Değeri.....	37
10.3.	Van İli Hayvancılık GZFT Analizi.....	38
11.	VAN SÜT SEKTÖRÜNÜN SORUNLARI VE EYLEM PLANI.....	40
11.1.	Süt Üreticilerinin Eğitim Sorunları.....	40
11.2.	Süt Üreticilerinin Eğitilmesi Van İli Eylem Planı.....	42
11.3.	Kaliteli Kaba Yem Üretim Ve Kullanımına İlişkin Sorunlar.....	47
11.4.	Kaliteli Kaba Yem Üretiminin Artırılması Ve Kullanımının Yaygınlaştırılmasına Yönelik Eylem Planı.....	49
11.5.	Sütün Sağımına, Toplanması Ve Soğutulmuş Olarak Nakledilmesine İlişkin Sorunlar.....	53
11.6.	Sütün Sağımına, Toplanması Ve Soğutulmuş Olarak Nakledilmesine İlişkin Sorunlar Ve Eylem Planı.....	54
12.	SÜT TOPLAMA MERKEZLERİ PROJE ÖNERİSİ.....	59
12.1.	Proje Özeti.....	59
12.2.	Süt Toplama Merkezleri-1.ETAP.....	60
12.3.	Süt Toplama Merkezleri-2.ETAP.....	61

TABLolar

Tablo 1. Van İli ve Türkiye Geneli Arazi Dağılımı.....	3
Tablo 2: Van İli ve Türkiye Geneli İşlenen Tarım Arazisi Durumu.....	3
Tablo 3. Van İlinde Arazi Sulama Durumu.....	3
Tablo 4. Seçilmiş Tarla Bitkilerinin Üretim Durumu.....	4
Tablo 5. Seçilmiş Meyve Türlerinin Üretim Durumu.....	4
Tablo 6. Seçilmiş Sebzelerin Üretim Durumu.....	4
Tablo 7. Seçilmiş Yem Bitkileri Üretim Durumu.....	4
Tablo 8. Büyükbaş Hayvan Varlığı.....	5
Tablo 9. Küçükbaş Hayvan Varlığı.....	5
Tablo 10. Süt Üretimi.....	5
Tablo 11. Van İli Süt Sığırlığı İşletmelerinde Sağılan Hayvan Sayısı.....	6
Tablo 12. Köy Bazında Süt Sığırcılığı İşletmeleri ile Sağılan İneklerin İrk Bazlı Dağılımı.....	7
Tablo 13. Van İli Süt İşletmelerinde Yıllık ve Günlük İnek Üretilen Süt Miktarı.....	8
Tablo 14. Süt Üretim Bölgelerinin Üretim Kapasitelerine Göre Sınıflandırılması.....	10
Tablo 15. 1.Grup Köyler (Günlük İnek Sütü Üretimi 5.000 Lt'den fazla olan köyler).....	11
Tablo 16. 1.Grup Köylerde Sağılan İneklerin İrkalarına Göre Dağılımı ve Günlük Üretilen Süt Miktarı....	12
Tablo 17. 2.Grup Köyler (Günlük İnek Sütü Üretimi 3.000-5.000 Litre Arası Olan Köyler).....	13
Tablo 18. 3.Grup Köyler(Günlük Süt Üretimi 1.000-3.000 Lt. Olan Köylerin İlçe Bazlı Dağılımı).....	15
Tablo 19. 4.Grup Köyler(Günlük Süt Üretimi 1.000 Litreden Az Olan Köylerin İlçe Bazında Dağılımı).....	15
Tablo 20. İlçe Bazında Sağılan Koyun/keçi sayısı ve Üretilen Koyun/keçi Sütü Miktarı.....	16
Tablo 21. 1.Grup Köyler (Günlük Koyun/Keçi Sütü Üretimi 3.000 Lt'den Çok Olan Köylerin İlçe Bazında Dağılımı).....	18
Tablo 22. 2.Grup Köyler (Günlük Koyun/Keçi Sütü Üretimi 1.000-3.000 Lt Olan Köyler).....	19
Tablo 23. 3.Grup Köyler (Günlük Koyun/Keçi Sütü Üretimi 1.000 Lt'den Az Olan Köylerin İlçe Bazında Dağılımı).....	19
Tablo 24. Van İli Süt İşletmelerinde Sağım Makinelerinin Durumu.....	20
Tablo 25. Van İli Süt İşletmelerinde Soğutma Tanklarının Dağılımı.....	21
Tablo 26. Süt Toplama ve Soğutma Merkezleri İçin Tespit Edilen Köyler.....	22
Tablo 27. Van İlinde İnek Sütü Üreten İşletmelerde Süt Toplama ve Değerlendirme Kanalları.....	23
Tablo 27. Van ilindeki bulunan süt işleme tesislerinin kurulu ve fiili kapasiteleri.....	25
Tablo 28. Van'da Faaliyet Gösteren İlgi Kooperatif Ve Birlikler.....	26
Tablo 29. Süt Van İlinde Göre Kurulu İlgili Birlikler ve Üye Sayısı.....	26
Tablo 30. Van İli ve Türkiye Geneli Arazi Dağılımı.....	27
Tablo 31. Seçilmiş Yem Bitkileri Üretim Durumu.....	27
Tablo 32. 2013 yılı Yem Bitkileri destekleme miktarları (TL/Dekar).....	27
Tablo 33. Çayır ve Mer'alardan Elde Edilen Toplam Üretim, Sindirilebilir Protein (SP) ve Toplam Sindirilebilir Besin Maddeleri (TSBM) Miktarı (ton).....	28

Tablo 34. Yem Bitkileri Ekim Alanı, Yem Bitkilerinden Elde Edilen Toplam Üretim, Sindirilebilir Protein (SP) ve Toplam Sindirilebilir Besin Maddeleri (TSBM) Miktarı (ton).....	28
Tablo 35. Hayvanların Tüketebildiği Çeşitli Bitki Artıklar, Sindirilebilir Protein (SP) ve Toplam Sindirilebilir Besin Maddeleri (TSBM) Miktarı (ton).....	29
Tablo 35. Kesif yemlerin Sindirilebilir Protein (SP) ve Toplam Sindirilebilir Besin Maddeleri (TSBM) Miktar (ton).....	29
Tablo 36. Çeşitli Yem Kaynaklarından Üretilen Toplam Kaba ve Kesif Yemler ile Sindirilebilir Protein (SP) ve Toplam Sindirilebilir Besin Maddeleri (TSBM) Miktarı (ton).....	30
Tablo 37. :Hayvanların Yaşama Yapı İçin İhtiyaç Duyulan Yıllık Toplam Kaba Yem Miktarı ile Sindirilebilir Protein (SP) ve Toplam Sindirilebilir Besin Maddeleri (TSBM) Miktarları.....	31
Tablo 38. Van İli toplam yem üretimi ve hayvan ihtiyacı karşılaştırması.....	32
Tablo 39. Temel Yem Kaynakları Bazlı Üretim/İhtiyaç ilişkisi (Çayır, Mera Ve Yem Bitkileri).....	33
Tablo 40. Meraların otlatma kapasitesi ve otlatılan hayvan sayısı (BBHB).....	34
Tablo 41. Van İli Süt Sığırcılığı İşletmelerinde Ortalama Süt Verimliliği.....	35
Tablo 42. Van İli Tarımsal Üretim Değeri.....	36
Tablo 43. Kişi Başına Tarımsal Üretim Değeri.....	37

GRAFİKLER

	Sayfa
Grafik 1: Van İlinde Büyük Baş Hayvan Varlığı İçinde Sağılan Hayvanların Oranı.....	6
Grafik 2: Van İli Süt İşletmelerde Sağılan İneklerin Irklarına Göre Dağılımı.....	8
Grafik 3: Üretilen İnek Sütünün İlçelere Göre Dağılımı.....	9
Grafik 4: Süt Üretim Bölgelerinin Üretim Kapasitelerine Göre Dağılım Grafiği.....	10
Grafik 5: 1. Grup Köylerde Sağılan İnek Sayısının Irklara Göre Dağılımı.....	12
Grafik 6: 1.Grup Köylerde Üretilen İnek Sütünün İnek Irklarına Göre Dağılımı.....	13
Grafik 6: Van’da Koyun Sütü Üreten Köylerin Süt Üretimi Bakımından Gruplandırılması.....	17
Grafik 7: Sağım Makinaları Varlığının İlçelere Göre Dağılımı.....	20
Grafik 8: Süt Soğutma Tanklarının İlçelere Göre Dağılımı.....	21
Grafik 9: Van İlinde İnek Sütü Üreten İşletmelerde Süt Toplama ve Değerlendirme Kanalları.....	24
Grafik 10. Van İli toplam yem üretimi ve ihtiyacı ilişkisi grafiği.	32
Grafik 11.Temel Yem Kaynakları Bazlı Üretim/İhtiyaç ilişkisi (Çayır, Mera Ve Yem Bitkileri).....	33
Grafik 12. Van Meralarının otlatma kapasitesi ve otlatılan hayvan sayısı (BBHB) karşılaştırması.....	34
Grafik 13. Van İli Tarımsal Üretim Değerinin Dağılımı.....	36
Grafik 14. Türkiye Tarımsal Üretim Değerinin Dağılımı.....	36
Grafik 15. Kişi Başına Üretim Değerleri Bakımından Van ve Türkiye Karşılaştırması.....	37

A-ÇALIŞMA YÖNTEMİ

Çalışma kapsamında süt üreten büyükbaş hayvancılık işletmeleri ve küçükbaş hayvancılık işletmeleri ayrı ayrı araştırılmıştır.

Büyükbaş hayvancılık işletmeleri ile ilgili işletmelerin kayıt güncellemelerini yapmamalarından kaynaklanan istatistiki veriler arasındaki farklıklar nedeniyle, büyükbaş hayvancılık işletmeleri araştırmasında, İl Müdürlüğümüz kayıtları, sahada çalışan veteriner hekimlerin tecrübesi, muhtar/köy çobanı/mahalli bilirkişi/vb. bilgi kaynakları ile köy bazında işletme tespitleri yapılmıştır.

Belirtilen esaslara göre her köy ve mahallede tespit edilen işletmelerin %25'i (5.627 işletme) ile anket yapılarak işletme bazında ölçek, faaliyet çeşitliliği, verim, hayvan ırkı dağılımı, girdi ve çıktı bilgileri v.b. alınmıştır.

Küçükbaş hayvancılık işletmeleri ile ilgili yapılan araştırmada ise köy bazındaki işletme istatistikleri 2013 yılında Anaç Koyun ve Keçi Desteklemesi ile ilgili İl ve İlçe Müdürlüklerimiz tarafından sahada yapılan küpeleme çalışmaları istatistikleri esas alınmıştır. İşletme bazındaki üretim, verim, girdi-çıktı v.b. veriler için ise tüm ilçelerde örnekleme ile tespit edilen 132 işletme ile yüz yüze anket yapılarak veriler elde edilmiştir.

Süt işleme tesisleri verileri için ise ilde süt işleyen 10 mandıra sahibi ile de yüz yüze görüşülerek gerekli bilgiler alınmıştır.

Tespit edilen sorunlara göre, hazırlanan eylem planı hazırlanmıştır.

Yapılan çalışmalarda süt üreticilerinin sütü pazarlayamama, süt işleyen firmaların da süt temin edememe sorunları ön plana çıkmıştır.

Bu nedenle, Eylem Planında **“Süt soğutma merkezlerinin ihtiyaca göre oluşturulması”** eylemi öncelikli olarak değerlendirilmiş ve 40 adet süt toplama ve soğutma merkezi tespit edilerek bu merkezlerin detaylı bilgileri çıkarılmıştır.

Ayrıca sağım ve sağıma bağlı olarak görülen sorunlar nedeniyle sağım işleminin iyileştirilmesi gerekliliği ortaya çıkmıştır. Bu nedenle tespit edilen bir köyde **“Ortak Süt Sağım Merkezi”** pilot uygulaması önerilmiştir.

1. TEMEL TARIMSAL GÖSTERGELER

1.1.-Bitkisel Üretim Göstergeleri

1.1.1. Arazi Varlığı ve Sulama İmkanları

Toplam 2.100.300 ha olan Van İli arazisinin %17,72'sini tarım arazisi, %64,71'ini çayır-mera, %1,25'ini orman fundalık ve %16,32'sini de tarım dışı arazi oluşturmaktadır.

Tablo 1: Van İli ve Türkiye Geneli Arazi Dağılımı

Alan Adı	VAN		TÜRKİYE	
	Ha	%	Ha	%
Tarım Arazisi	372.196	17,72	24.435.984,80	31,19
Çayır-Mera	1.359.022	64,71	14.616.687,30	18,65
Orman	26.294	1,25	21.389.783,00	27,30
Diğer	342.788	16,32	17.915.244,90	22,86
Toplam	2.100.300	100	78.357.700,00	100

Türkiye’de toplam 24.435.984,80 ha işlenen arazi bulunmakta iken, Van İlinde 372.196 ha işlenen arazi bulunmaktadır. Toplam tarım arazisinin % 27,2’si hububat ekim alanı, %28,1’i yem bitkileri ekim alanı, % 0,5’i diğer tarla ürünleri ekimi, %1,2’si bağ-meyve tarımı, % 0,4’ü açıkta sebze üretim alanı, % 30,8’i nadas alanı ve %11,8’i tarıma elverişli olduğu halde kullanılmayan tarım arazileri oluşturmaktadır.

Tablo 2: Van İli ve Türkiye Geneli İşlenen Tarım Arazisi Durumu

İşlenen Arazi Türü	VAN		TÜRKİYE	
	(Ha)	(%)	(Ha)	(%)
Tarla Arazisi	2.079.319	55,3	16.459.504,90	67,36
Nadas	1.145.843	30,8	4.249.025,50	17,39
Sebze	13.147	0,4	729.415,90	2,99
Meyve+Bağ	43.466	1,2	2.998.038,5	12,27
Kullanılmayan tarım arazisi	440.111	11,8		
Toplam	372.196	100	24.435.984,80	100

1.1.2.Arazi Sulama Durumu

Tablo 3: Van İlinde Arazi Sulama Durumu

Sulama Durumu	Van Sulama Durumu		Türkiye Sulama Durumu	
	(Ha)	(%)	(Ha)	(%)
Sulu Arazi	123.173,3	33,1	5.420.000,0	22,18
Kuru Arazi	249.022,7	66,9	19.015.984,8	77,82
Toplam	372.196	100	24.435.984,8	100

Van ilinde 372.196hektar tarım arazisinin **123.173,3**hektarı sulanmaktadır. Sulanan arazilerin tarım arazileri içinde %33,1'dir.

1.2.Temel Bitkisel Ürün Türleri, Rekolteler

Tablo 4: Seçilmiş Tarla Bitkilerinin Üretim Durumu

Ürün Adı	Toplam Ürün Miktarı (Ton)		Van Üretimini Türkiye İçindeki Oranı (%)
	VAN	TÜRKİYE	
Buğday	119.979,7	19.674.000	0,6
Şeker Pancarı	62.743,8	17.942.112	0,3
Patates	5.374	4.513.453	0,1

Van İli tarla ürünleri üretiminde önemli bir paya sahip değildir. Türkiye buğday üretiminin % 0,6'sı Van ilinde gerçekleştirilmektedir. Şeker pancarının % 0,3'ü ve patates üretiminin % 0,1'i Van'da üretilmektedir.

Tablo 5: Seçilmiş Meyve Türlerinin Üretim Durumu

Ürün Adı	Toplam Ürün Miktarı (Ton)		Van Üretimini Türkiye İçindeki Oranı (%)
	VAN	TÜRKİYE	
Elma	6.468,7	2.600.000	0,2%
Ceviz	4.470,0	178.142	2,5%
Armut	2.088,9	380.003	0,5%
Kayısı	1.049,1	450.000	0,2%

Elma, ceviz, armut ve kayısı Van ilinde ağırlıklı olarak üretilen meyve türleridir. Ülkemiz ceviz üretiminin % 2,5'i Van'da gerçekleştirilmektedir.

Tablo 6: Seçilmiş Sebzelerin Üretim Durumu

Ürün Adı	Toplam Ürün Miktarı (Ton)		Van Üretimini Türkiye İçindeki Oranı (%)
	VAN	TÜRKİYE	
Beyaz Lahana	5.414	481.511	1,1%
Fasulye	1.720,7	587.967	0,3%
Kavun	2.552,1	1.688.687	0,2%
Hıyar (Salatalık)	3.132,9	1.739.191	0,2%
Karpuz	4.065,2	4.022.296	0,1%
Domates	9.988,3	10.052.000	0,1%

Sebze üretiminde Van, Türkiye'de önemli bir paya sahip değildir. Van'da sulanan araziye bağlı olarak sebze üretimi sınırlıdır. Domates, karpuz, kavun, lahana, fasulye ve hıyar il'de üretilen başlıca sebze türleridir.

Tablo 7: Seçilmiş Yem Bitkileri Üretim Durumu

Ürün Adı	Toplam Ürün Miktarı (Ton)	Van Üretimini Türkiye İçindeki Oranı
----------	---------------------------	--------------------------------------

	VAN	TÜRKİYE	(%)
Yonca	830.720	11.676.115	7,1%
Korunga	67.588,8	1.508.930	4,5%

Van'da yem bitkileri üretimi içerisinde 830 bin ton ile yonca ilk sırayı almaktadır. Yonca, Türkiye üretimi içerisinde % 7,1'lik bir paya sahiptir. Korunga üretiminin %4,5'i Van'da gerçekleştirilmektedir.

1.3. Hayvansal Üretim Göstergeleri

1.3.1. Büyükbaş-Küçükbaş Hayvan Varlığı

Tablo 8: Büyükbaş Hayvan Varlığı

Hayvan Cinsi	VAN				TÜRKİYE			
	2000	2005	2010	2013	2000	2005	2010	2013
Sığır (Saf Kültür)	46.260	16.113	20.967	65.766	1.806.000	2.354.957	4.197.890	5.954.333
Sığır (Kültür Melezi)	74.550	36.508	51.364	29.319	4.738.000	4.537.998	4.707.188	6.112.437
Sığır (Yerli)	97.760	119.658	85.475	96.519	4.217.000	3.633.485	2.464.722	2.348.487
Manda	380	150	227	1.239	146.000	104.965	84.726	117.591
TOPLAM	220.950	174.434	160.043	194.856	10.909.000	10.633.410	11.454.526	14.534.861

Ülkemizin 2013 yılı itibariyle 14.534.861 büyükbaş hayvan mevcudu var. Bunun % 1,3'üne karşılık gelen 194.856'ünü Van karşılamaktadır.

1.3.2. Küçükbaş Hayvan Varlığı

Tablo 9: Küçükbaş Hayvan Varlığı

Hayvan Cinsi	VAN				TÜRKİYE			
	2000	2005	2010	2013	2000	2005	2010	2013
Koyun	2.486.750	2.388.170	2.182.011	2.236.603	28.492.000	25.304.325	23.089.691	29.284.247
Keçi	179.910	171.014	150.686	247.054	7.201.000	6.517.464	6.293.233	9.225.548
TOPLAM KÜÇÜKBAŞ	2.668.660	2.561.189	2.334.707	2.485.670	35.695.000	31.823.794	29.382.924	38.511.808

Van İlinde 2013 yılı itibariyle 2.485.670 küçükbaş hayvan mevcut olup bunun % 90'ı koyundur. Aynı yıl için Türkiye toplam küçükbaş hayvan sayısı ise 38.511.808'dir. Ülkemiz küçükbaş hayvan varlığının %6,45'i Van'da bulunmaktadır.

1.3.3. Süt Üretimi

Tablo 10: Süt Üretimi

Hayvan Cinsi	Van Süt Üretim Miktarı (Ton)				Türkiye Süt Üretim Miktarı (Ton)			
	2000	2005	2010	2013	2000	2005	2010	2013
Süt (Büyükbaş) Ton	150.528	105.699	121.242	161.190	8.799.371	10.064.260	12.454.031	16.706.956
Süt(Koyun/Keçi)Ton	43.432	80.545	81.924	101.515	994.590	1.043.636	1.089.643	1.516.756
Toplam Süt (Ton)	195.960	188.249	205.176	264.718	9.795.961	11.109.901	13.545.684	18.225.725

2013 yılında Van'da 264.718 ton süt üretilmiş olup bu miktar Türkiye toplam süt üretiminin %1,45'ine karşılık gelmektedir. Van İlinde toplam süt üretiminin % 61'i büyükbaş hayvanlardan sağlanmaktadır.

2. VAN İLİNDE SÜT SEKTÖRÜNÜN GENEL DURUMU

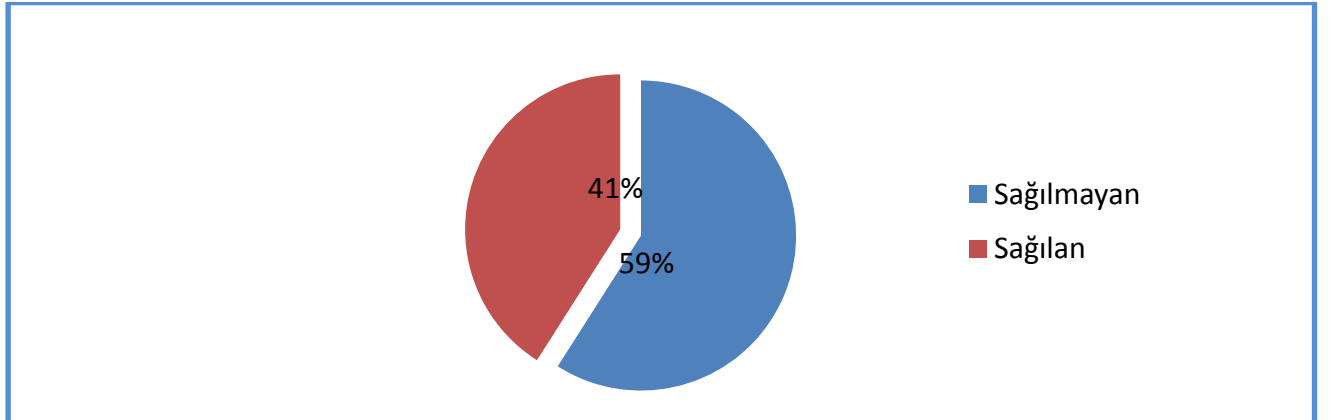
2.1.Süt Sığırcılığı İşletmeleri Ve İnek Sütü Üretimi

Tablo 11: Van İli Süt Sığırcılığı İşletmelerinde Sağılan Hayvan Sayısı

İlçe Adı	Köy Sayısı	Hayvan Sayısı (Büyük Baş)	İldeki Toplam Büyükbaş Hayvan Sayısına Oranı %	Sağılan İnek Sayısı	İldeki Toplam Sağılan Büyükbaş Hayvan Sayısına Oranı %
Bahçesaray	21	4.171	2,1%	2.446	3,1%
Başkale	68	18.558	9,5%	6.467	8,1%
Çaldıran	69	10.539	5,4%	3.781	4,7%
Çatak	35	2.487	1,3%	691	0,9%
Edremit	30	7.526	3,9%	3.795	4,7%
Erciş	101	34.328	17,6%	12.209	15,3%
Gevaş	41	5.519	2,8%	2.283	2,9%
Gürpınar	61	19.998	10,2%	7.870	9,8%
İpekyolu	47	19.998	10,2%	7.870	9,8%
Muradiye	49	20.297	10,4%	10.090	12,6%
Özalp	56	15.531	8,0%	7.431	9,3%
Saray	27	3.353	1,7%	1.575	2,0%
Tuşba	67	32.960	16,9%	13.512	16,9%
Genel Toplam	672	195.265	100,0%	80.019	100,0%

Durumu daha anlaşılabilir kılmak için toplam büyükbaş hayvan varlığımızın sağılan, sağılmayan oranının da bilinmesine ihtiyaç duyulacağı var sayılmaktadır. Aşağıdaki grafikten bu oranın %41 olduğu görülmektedir.

Grafik 1: Van İlinde Büyük Baş Hayvan Varlığı İçinde Sağılan Hayvanların Oranı

2.2.Köy Bazında Süt Sığırcılığı İşletmeleri ile Sağılan İneklerin Irk Bazlı Dağılımı

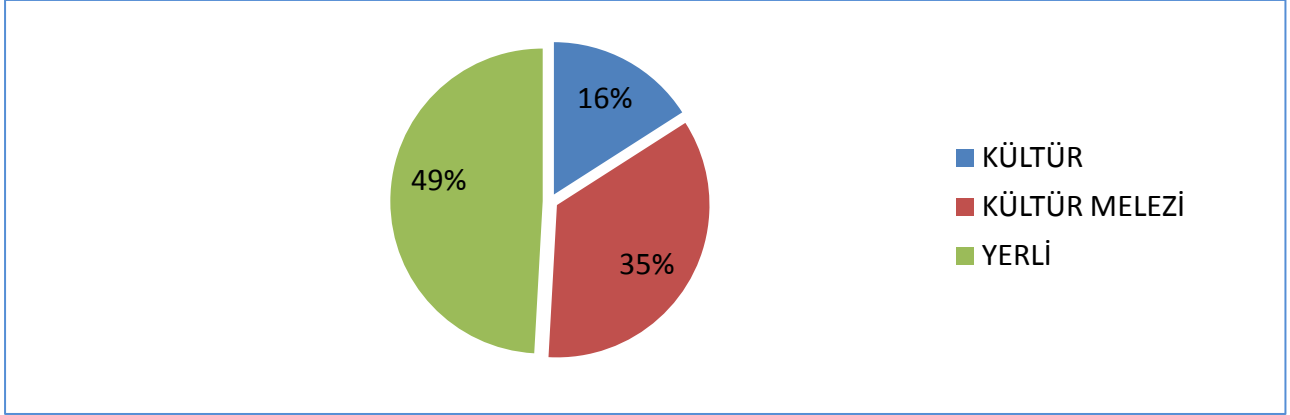
Şüphesiz bir başına büyükbaş hayvan sayısı var olan potansiyelin değerini ifade etmek bakımından yetersiz kalacaktır. Bu verileri daha nitelikli hale getirmek amacıyla büyükbaş hayvan varlığının ırklara göre dağılımı aşağıdaki Tabloda verilmiştir.

Tablo 12: Köy Bazında Süt Sığırcılığı İşletmeleri ile Sağılan İneklerin Irk Bazlı Dağılımı

İlçe Adı	Köy Sayısı	Hayvan Sayısı (Büyük Baş)	Hayvan Sayısı (Büyük Baş) %	Sağılan İnek Sayısı							
				Kültür	%	Kültür Melezi	%	Yerli	%	Sağılan Toplam	%
Bahçesaray	21	4.171	2,1%					165	0,4%	165	0,2%
Başkale	68	18.558	9,5%	1.035	8,0%	2.457	8,6%	2.975	7,4%	6.467	8,0%
Çaldıran	69	10.539	5,4%	227	1,8%	1.323	4,7%	2.231	5,6%	3.781	4,7%
Çatak	35	2.487	1,3%		0,0%		0,0%	691	1,7%	691	0,8%
Edremit	30	7.526	3,9%	607	4,7%	1.142	4,0%	1.746	4,4%	3.495	4,3%
Erciş	101	34.328	17,6%	1.953	15,1%	4.639	16,3%	5.616	14,1%	12.208	15,0%
Gevaş	41	5.519	2,8%	365	2,8%	1.347	4,7%	571	1,4%	2.283	2,8%
Gürpınar	61	19.998	10,2%	1.877	14,5%	4.457	15,7%	5.395	13,5%	11.729	14,4%
İpekyolu	47	19.998	10,2%	1.181	9,1%	1.495	5,3%	5.194	13,0%	7.870	9,7%
Muradiye	49	20.297	10,4%	1.917	14,8%	3.532	12,4%	4.642	11,6%	10.091	12,4%
Özalp	56	15.531	8,0%	1.412	10,9%	2.601	9,2%	3.418	8,6%	7.431	9,1%
Saray	27	3.353	1,7%	221	1,7%	284	1,0%	1.071	2,7%	1.576	1,9%
Tuşba	67	32.960	16,9%	2.162	16,7%	5.135	18,1%	6.216	15,6%	13.513	16,6%
Toplam	672	195.265	100,0%	12.957	100,0%	28.412	100,0%	39.931	100,0%	81.300	100,0%

Yukarıda tabloda görüldüğü gibi, kültür ırkı sağılan inek sayısı bakımından Tuşba, Erciş ve Muradiye ilçeleri; Kültür Melezinde de Tuşba, Erciş ve Gürpınar ilçeleri ilk üç sırada yer almaktadır.

Grafik 2: Van İli Süt İşletmelerinde Sağılan İneklerin Irklarına Göre Dağılımı

Van ilinde kültür ırkı oranı düşük düzeydedir. İlde en fazla yetiştiriciliği yapılan kültür ırkı montefon ırkıdır. İkinci sırada simmental ırkı yer almakla beraber sayısı oldukça azdır. Diğer ırklar ise ihmal edilebilir düzeydedir.

3-İNEK SÜTÜ ÜRETİM KAPASİTESİ VE BUNUN İL GENELİNE DAĞILIMI

3.1.Van İli Süt İşletmelerinde Yıllık ve Günlük İnek Üretilen Süt Miktarı

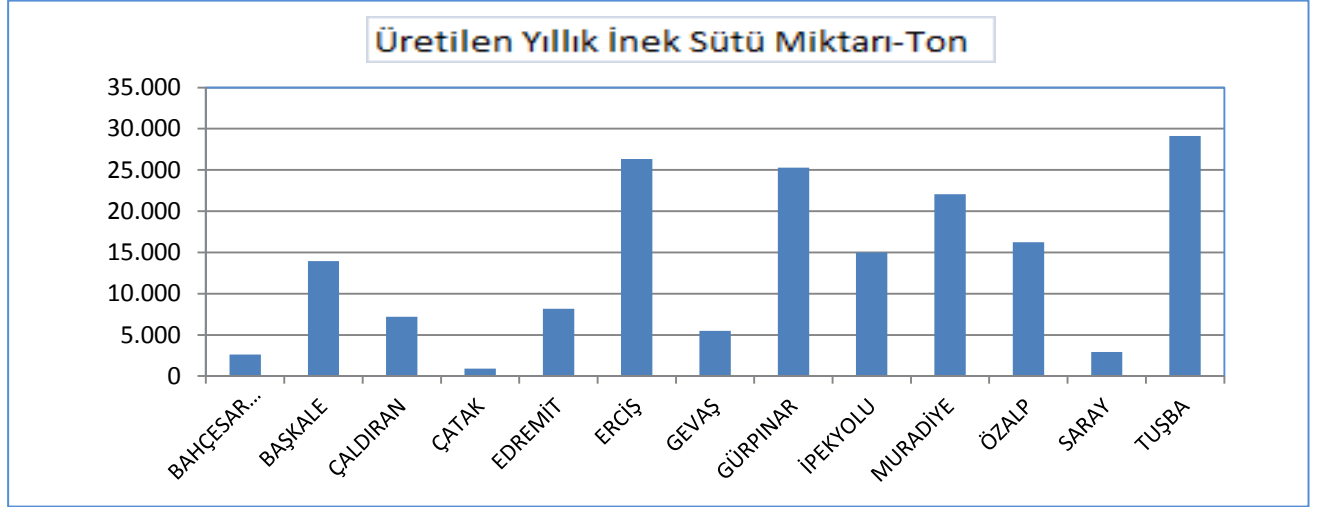
İnek sütü üreten işletmelerin yıllık toplam süt üretim miktarı 175.317 ton, günlük süt üretim miktarı ise 835 ton'dur. İşletmelerde ortalama sağım süresi 210 gün/yıl'dır.

Tablo 13: Van İli Süt İşletmelerinde Yıllık ve Günlük İnek Üretilen Süt Miktarı

İlçe Adı	Üretilen Yıllık Süt Miktarı		Günlük Üretilen Süt Miktarı
	Ton	Oran (%)	Ton
Bahçesaray	2.632	1,5%	13
Başkale	13.941	8,0%	66
Çaldıran	7.179	4,1%	34
Çatak	928	0,5%	4
Edremit	8.178	4,7%	39
Erciş	26.319	15,0%	125
Gevaş	5.500	3,1%	26
Gürpınar	25.284	14,4%	120
İpekyolu	14.990	8,6%	71
Muradiye	22.055	12,6%	105
Özalp	16.239	9,3%	77
Saray	2.946	1,7%	14
Tuşba	29.126	16,6%	139
Toplam	175.317	100,0%	835

Yukarıdaki tablodan da anlaşılabileceği gibi günlük en yüksek inek sütü üretimi 139 ton/gün ile ve %16,6'lık oranla Tuşba İlçesinde gerçekleştirilirken, bu ilçeyi 125 ton/gün ve %15'lik oranla Erciş ilçesi takip etmektedir.

Grafik 3: Üretilen İnek Sütünün İlçelere Göre Dağılımı

Van İlinde üretilen inek sütünün yaklaşık %60'ı 4 İlçede (Tuşba, Erciş, Gürpınar ve Muradiye) gerçekleştirilmektedir.

3.2. İnek Sütü Üretim Bölgelerinin Üretim Kapasitelerine Göre Sınıflandırılması

Van İlinde köy ve mahalle bazında gerçekleştirilen inek sütü üretimi işletme sayıları, işletme ölçekleri, hayvan ırkı v.b. durumuna farklılık arz etmektedir. Bu nedenle köy ve mahalleler inek sütü üretim miktarına göre 4 gruba ayrılmıştır.

Günlük süt üretim miktarı;

5.000 Lt'den yüksek olan köyler: 1.GRUP

3.000-5.000 Lt arası olan köyler : 2.GRUP

3.000-1.000 Lt arası olan köyler : 3.GRUP

1.000 Lt'den az olan köyler : 4.GRUP

olarak sınıflandırılmıştır.

Yukarıda belirtilen esaslara göre yapılan sınıflandırmada;

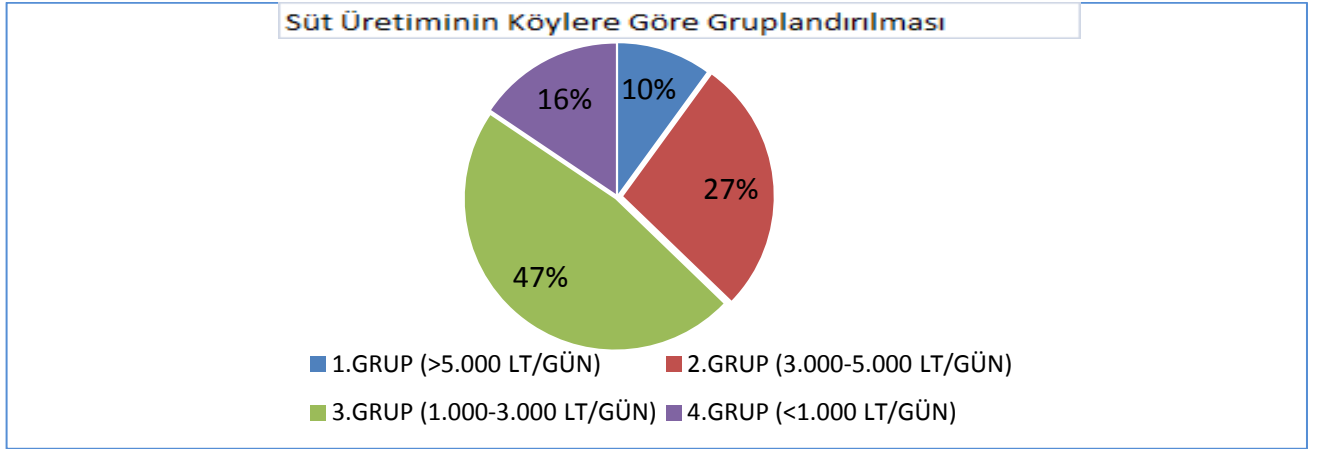
- Günlük 5.000 Lt'den fazla inek sütü üreten ve 1.GRUP olarak sınıflandırılan 13 adet köyde üretilen süt, ilin toplam inek sütü üretiminin %10'unu,
- Günlük 3.000-5.000 Lt arası inek sütü üreten ve 2.GRUP olarak sınıflandırılan 61 adet köyde üretilen süt, ilin toplam inek sütü üretiminin %26'sını,

- Günlük 1.000-3.000 lt arası inek sütü üreten ve 3.GRUP olarak sınıflandırılan 231 adet köyde üretilen süt, ilin toplam inek sütü üretiminin %48'ini,
- Günlük 1.000 lt'den az inek sütü üreten ve 4.GRUP olarak sınıflandırılan 349 adet köyde üretilen süt, ilin toplam inek sütü üretiminin %16'sını oluşturmaktadır.

Tablo 14: Süt Üretim Bölgelerinin Üretim Kapasitelerine Göre Sınıflandırılması

S.No	Üretim Bölgeleri	Köy/Mah. Sayısı	Sağılan İnek Sayısı	Yıllık İnek Sütü Üretimi-Ton	Günlük İnek Sütü Üretimi-Lt	%
1	1.GRUP	13	8.019	17.102	81	10%
2	2.GRUP	61	21.703	46.250	220	26%
3	3.GRUP	231	39.060	80.170	382	48%
4	4.GRUP	349	14.416	26.451	126	16%
TOPLAM		672	81.300	169.972	809	100%

Grafik 4: Süt Üretim Bölgelerinin Üretim Kapasitelerine Göre Dağılım Grafiği

Van'da inek sütü üretimi bakımından %47'lik bir oranla günlük 1.000-3.000 lt arasında süt üreten köyler ilk sırada yer almaktadır. Bu grupta yer alan köy sayısı 231 adet olup, toplam süt üretim miktarı 382 lt/gün'dür. Bu köylerde üretilen süt önemli ölçüde öz tüketime yönelik olarak değerlendirilmektedir.

3.3. 1. Grup Köyler (Günlük İnek Sütü Üretimi 5.000 Lt'den fazla olan köyler)

Günlük inek sütü üretim miktarı 5.000 Litreden yüksek olan 13 köyün/mahallenin süt sektörü değerlendirmesinde özel olarak incelenmesi gerekmektedir. Aşağıdaki tabloda bu köylerin ilçelere göre dağılımı belirtilmiştir.

Tablo 15: 1. Grup Köyler (Günlük İnek Sütü Üretimi 5.000 Lt'den fazla olan köyler)

S.No	İlçe	Köy/Mah.	İşletme Sayısı	Sağılan İnek Sayısı	Günlük İnek Sütü Üretimi-Lt	İşletme Başına Ortalama Günlük Süt Üretimi-Lt
1	İPEKYOLU	ERÇEK	275	950	8.617	31
2	ERCİŞ	ÇELEBİBAĞI	214	722	7.416	35
3	MURADIYE	MERKEZ	196	663	6.901	35
4	MURADIYE	OVAPINAR	120	656	6.828	57
5	GÜRPINAR	AŞAĞIKAYMAZ	137	664	6.811	50
6	ERCİŞ	KOCAPINAR	243	585	6.001	25
7	MURADIYE	ULUŞAR	141	569	5.919	42
8	BAŞKALE	MRK.YENİ MAH.	233	564	5.790	25
9	TUŞBA	GEDİKBULAK	208	555	5.697	27
10	GÜRPINAR	ELAÇMAZ	245	554	5.685	23
11	GÜRPINAR	ORTAKÖY	189	549	5.632	30
12	TUŞBA	YAYLIYAKA	124	496	5.091	41
13	TUŞBA	GÖLYAZI	144	492	5.050	35
TOPLAM			2469	8019	81.438	

Van'da günlük 835 ton inek sütü üretimi yapılmaktadır. Bunun % 10'u günde 5.000 Lt'den fazla üretim yapan 13 köy ve mahallede gerçekleştirilmektedir. Bu grupta yer alan köylerde bir işletmenin ortalama günlük inek sütü üretimi 35 lt, bir inekten elde edilen günlük ortalama süt miktarı ise ortalama 10 Lt'dir.

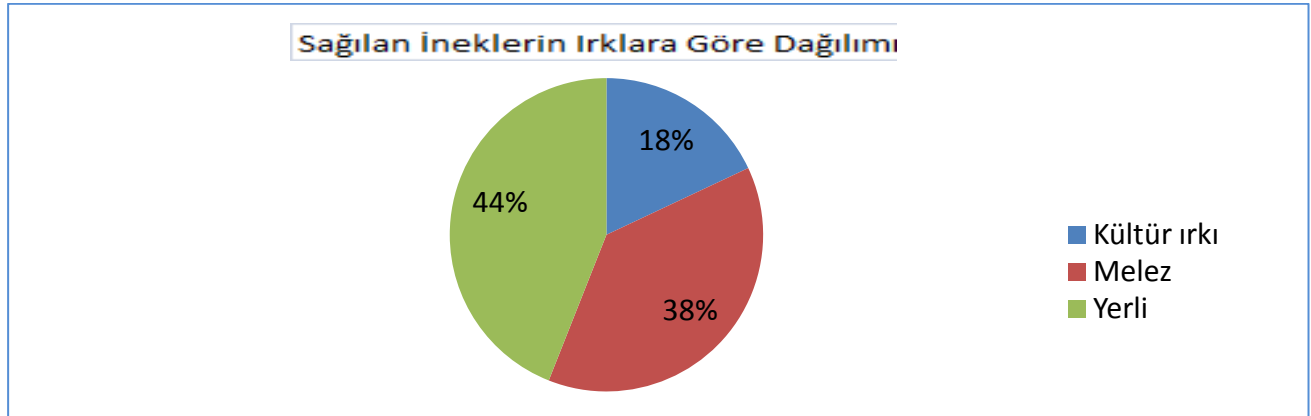
3.4. 1.Grup Köylerde Sağılan İneklerin Irklarına Göre Dağılımı ve Günlük Üretilen Süt Miktarı

Van'da günlük süt üretim kapasitesi 5.000 Lt'den fazla olan ve 1.Grup olarak sınıflandırılan 13 köyün /mahallenin toplam sağılan inek sayısı 8.019 adet, günlük süt üretim miktarı ise 81.438 Litredir.

Tablo 16: 1.Grup Köylerde Sağılan İneklerin Irklarına Göre Dağılımı ve Günlük Üretilen Süt Miktarı

S.No	İlçe	Köy/Mah.	Kültür		Melez		Yerli		Toplam	
			Sağılan İnek	Süt-It/gün	Sağılan İnek	Süt-It/gün	Sağılan İnek	Süt-It/gün	Sağılan İnek	Süt-It/gün
1	İPEKYOLU	ERÇEK	143	2.410	181	2.190	627	4.014	951	8.614
2	ERCIŞ	ÇELEBİBAĞI	116	1.952	275	3.333	332	2.129	723	7.414
3	MURADIYE	MERKEZ	126	2.129	232	2.819	305	1.952	663	6.900
4	MURADIYE	OVAPINAR	125	2.105	230	2.790	406	1.933	761	6.829
5	GÜRPINAR	AŞAĞIKAYMAZ	106	1.795	252	3.062	305	1.957	663	6.814
6	ERCIŞ	KOCAPINAR	94	1.581	222	2.700	269	1.724	585	6.005
7	MURADIYE	ULUŞAR	108	1.829	199	2.419	262	1.676	569	5.924
8	BAŞKALE	MRK.YENİ MAH.	90	1.524	214	2.605	259	1.662	563	5.790
9	TUŞBA	GEDİKBULAK	89	1.500	211	2.562	255	1.633	555	5.695
10	GÜRPINAR	ELAÇMAZ	89	1.500	210	2.557	255	1.633	554	5.690
11	GÜRPINAR	ORTAKÖY	88	1.486	208	2.533	252	1.614	548	5.633
12	TUŞBA	YAYLIYAKA	79	1.343	188	2.290	228	1.462	495	5.095
13	TUŞBA	GÖLYAZI	79	1.329	187	2.271	226	1.448	492	5.048
TOPLAM			1332	22481	2809	34133	3981	24838	8019	81438

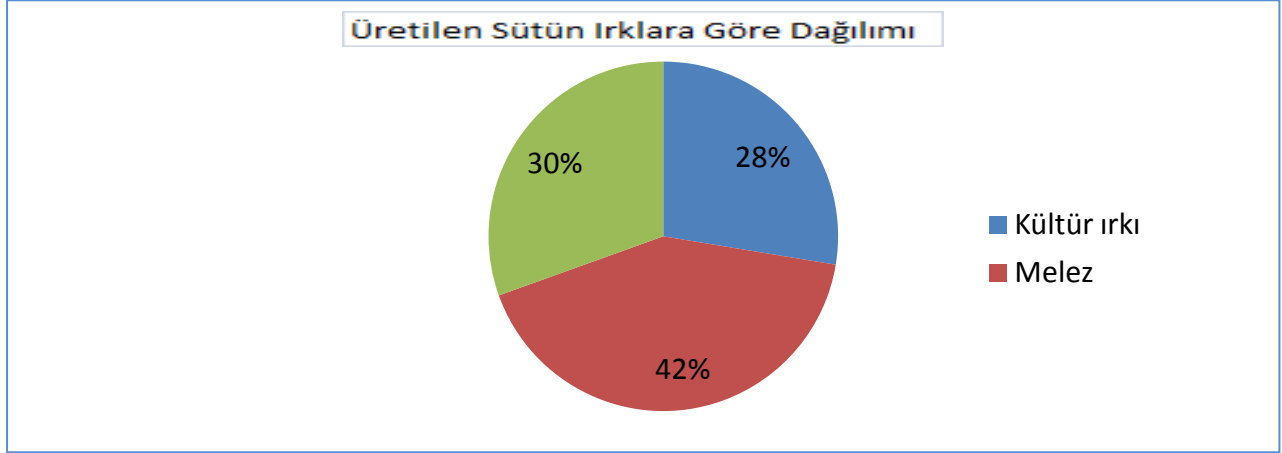
Grafik 5: 1. Grup Köylerde Sağılan İnek Sayısının Irklara Göre Dağılımı

Van'da günlük 5.000 Lt'den fazla inek sütü üretilen ve 1. Grup olarak sınıflandırılan köylerde sağılan ineklerin %44'ü yerli ineklerden oluşmaktadır. Süt üretiminde bu oranın kültür ırkı lehine düşürülmesi oldukça

önemlidir. Kültür ırkları içinde ağırlıklı olarak montofon ırkı hakimdir. İkinci sırada simmental yer almaktadır. Diğer ırklar yok denecek kadar azdır.

Grafik 6: 1.Grup Köylerde Üretilen İnek Sütünün İnek Irklarına Göre Dağılımı

Van'da günlük 5.000 Lt'den fazla inek sütü üretilen ve 1. Grup olarak sınıflandırılan köylerde kültür ırkı ineklerin oranı %18 olduğu halde, bu köylerin toplam inek sütü üretiminde %28 pay almaktadır. Bu köylerde yerli ırklar sayı bakımından oranı %44'lük bir paya sahipken, süt üretiminde %30'luk bir paya sahiptir.

3.5. 2.Grup Köyler (Günlük İnek Sütü Üretimi 3.000-5.000 lt Arası Olan Köyler)

Van'da günlük üretilen 835 ton inek sütünün %26'sı günlük 3.000-5.000 Litre arasında süt üreten 61 köyden/mahalleden sağlanmaktadır. Bu grupta yer alan köylerde bir işletmenin ortalama sağılan inek sayısı 3'tür.

Tablo 17: 2.Grup Köyler (Günlük İnek Sütü Üretimi 3.000-5.000 Litre Arası Olan Köyler)

S.No	İlçe	Köy/Mah.	İşletme Sayısı	Sağılan İnek Sayısı	Günlük İnek Sütü Üretimi-Lt	İşletme Başına Ortalama Günlük Süt Üretimi-Lt
1	BAŞKALE	ALBAYRAK	113	326	3.346	30
2	BAŞKALE	ATLILAR	149	408	4.188	28
3	BAŞKALE	AZIKLI	124	382	3.921	32
4	BAŞKALE	ÇALDIRAN	137	452	4.640	34
5	BAŞKALE	EKECEK	120	373	3.829	32
6	BAŞKALE	ESENYAMAÇ	84	297	3.049	36
7	BAŞKALE	MRK.ASLANGIRAY	95	333	3.418	36
8	EDREMİT	KÖPRÜLER	108	478	4.905	45
9	EDREMİT	MRK.-EMİNPASA	162	443	4.546	28
10	EDREMİT	MRK.-ŞABANIYE	143	375	3.848	27
11	ERCIŞ	AŞAĞIGÖZE	92	298	3.058	33
12	ERCIŞ	ÇATAKDİBİ	132	353	3.627	27

13	ERCİŞ	KASIMBAĞI	136	356	3.656	27
14	ERCİŞ	KOÇKÖPRÜ	112	321	3.300	29
15	ERCİŞ	MERKEZ-BAYAZIT	178	421	4.323	24
16	ERCİŞ	MERKEZ-ÖRENE	184	422	4.329	24
17	ERCİŞ	PAY	142	449	4.610	32
18	ERCİŞ	ULUPAMİR	137	312	3.202	23
19	ERCİŞ	YUKARIIŞIKLI	135	376	3.857	29
20	GÜRPINAR	ARINDI	112	299	3.065	27
21	GÜRPINAR	GİYİMLİ	95	311	3.196	34
22	GÜRPINAR	GÜZELSU	153	396	4.061	27
23	GÜRPINAR	KARAKOÇ	84	293	3.013	36
24	GÜRPINAR	KIRKGEÇİT	86	293	3.013	35
25	GÜRPINAR	ONGÜN	103	296	3.039	30
26	GÜRPINAR	ÖVEÇLİ	152	408	4.192	28
27	GÜRPINAR	SAKALAR	105	304	3.117	30
28	GÜRPINAR	SEVİNDİK	96	293	3.013	31
29	GÜRPINAR	TAŞDÖNDEREN	118	357	3.668	31
30	GÜRPINAR	TOPSAKAL	139	365	3.746	27
31	GÜRPINAR	ÜÇGEN	84	339	3.484	41
32	GÜRPINAR	YARAMIŞ	127	345	3.537	28
33	GÜRPINAR	YURTBAŞI	104	350	3.589	35
34	İPEKYOLU	AĞZIKARA	147	347	3.147	21
35	İPEKYOLU	ARITOPRAK	94	334	3.029	32
36	İPEKYOLU	BOSTANIÇI	186	378	3.428	18
37	İPEKYOLU	ILIKAYNAK	124	355	3.220	26
38	İPEKYOLU	KARAGÜNDÜZ	137	352	3.193	23
39	İPEKYOLU	KARPUZALANI	94	349	3.165	34
40	MURADIYE	ALKASNAK	92	311	3.237	35
41	MURADIYE	BALAKLI	86	413	4.293	50
42	MURADIYE	BEYDAĞI	126	341	3.547	28
43	MURADIYE	ESENKOÇ	137	356	3.702	27
44	MURADIYE	KARAHAN	107	466	4.848	45
45	MURADIYE	MRK.KANDAHAR	93	332	3.451	37
46	MURADIYE	TOPUZARPA	81	297	3.096	38
47	MURADIYE	YUKARIARGİT	86	308	3.207	37
48	MURADIYE	YUMAKLI	101	334	3.473	34
49	ÖZALP	DÖNERDERE	42	340	3.028	72
50	TUŞBA	ALABAYIR	79	320	3.285	42
51	TUŞBA	ALAKÖY	132	334	3.428	26
52	TUŞBA	ATMACA	141	360	3.695	26
53	TUŞBA	BARDAKÇI	97	323	3.315	34
54	TUŞBA	DEREBEY	95	350	3.593	38
55	TUŞBA	ERMİŞLER	167	399	4.096	25

56	TUŞBA	GEDELOVA	142	400	4.106	29
57	TUŞBA	GÜVENÇLİ	98	332	3.408	35
58	TUŞBA	HIDIRKÖY	126	344	3.531	28
59	TUŞBA	İSTASYON	122	383	3.931	32
60	TUŞBA	KASIMOĞLU	106	352	3.613	34
61	TUŞBA	TEVEKLİ	26	369	3.788	146
TOPLAM			7105	21.703	220.238	

3.5. 3.Grup Köyler(Günlük İnek Sütü Üretimi 1.000-3.000 Lt. Olan Köylerin İlçe Bazında Dağılımı)

Van'da inek sütü üretimi bakımından en büyük paya sahip köyler günlük 1.000-3.000 Litre arasında üretim yapan köylerdir. Bu aralıkta süt üreten köy sayısı 231 adettir. Bu köylerde üretilen süt önemli ölçüde öz tüketime yönelik olarak değerlendirilmektedir.

Tablo 18:3.Grup Köyler(Günlük Süt Üretimi 1.000-3.000 Lt. Olan Köylerin İlçe Bazlı Dağılımı

S.No	İlçe	Köy/Mah. Sayısı	Sağılan İnek Sayısı	Günlük İnek Sütü Üretimi-Lt
1	BAHÇESARAY	7	1.537	9.846
2	BAŞKALE	12	1.909	19.596
3	ÇALDIRAN	13	1.946	17.597
4	EDREMİT	11	1.884	19.334
5	ERCİŞ	35	5.375	53.915
6	GEVAŞ	8	992	12.645
7	GÜRPINAR	31	4.900	50.298
8	İPEKYOLU	21	3.893	35.310
9	MURADIYE	22	4.241	44.139
10	ÖZALP	31	5.575	49.653
11	SARAY	2	333	2.966
12	TUŞBA	38	6.475	66.462
		231	39.060	381.761

3.5. 4.Grup Köyler (Günlük İnek Sütü Üretimi 1.000 Litreden Az Olan Köylerin İlçe Bazında Dağılımı)

Van'da inek sütü üretimi bakımından günlük 1.000 litreden az üretim yapan 349 köy/mahalle, Van'ın günlük toplam inek sütü üretiminin %16'sını karşılamaktadır. Bu köylerde üretilen süt öz tüketimde kullanılmaktadır.

Tablo 19:4.Grup Köyler(Günlük Süt Üretimi 1.000 Litreden Az Olan Köylerin İlçe Bazında Dağılımı

S.No	İlçe	Köy/Mah. Sayısı	Sağılan İnek Sayısı	Günlük İnek Sütü Üretimi-Lt
1	BAHÇESARAY	14	908	5.818
2	BAŞKALE	39	1.423	4.158
3	ÇALDIRAN	56	1.834	16.586
4	ÇATAK	28	691	4.418
5	EDREMİT	16	615	6.311
6	ERCİŞ	55	2.218	22.770

7	GEVAŞ	33	1.291	14.809
8	GÜRPINAR	13	413	4.244
9	İPEKYOLU	19	912	8.272
10	MURADİYE	15	805	8.380
11	ÖZALP	24	1.516	13.502
12	SARAY	25	1.242	11.062
13	TUŞBA	12	548	5.625
TOPLAM		349	14.416	125.955

4. KOYUN/KEÇİ SÜTÜ ÜRETİM KAPASİTESİ VE BUNUN İL GENELİNE DAĞILIMI

4.1. Küçükbaş Hayvancılığı Önemi

Türkiye'nin coğrafik yapısı ve geniş meraları göz önüne alındığında, ucuz maliyetli ve kaliteli hayvancılık için önemli potansiyele sahip olduğu görülmektedir. Ülkedeki meraların büyük çoğunluğu düşük verimli olup, küçükbaş hayvancılık açısından daha uygundur (Alkan, 2010). Özellikle koyun ve keçi yetiştiriciliği, ülkede yapılabilecek en ucuz maliyetli hayvancılıktır. Küçükbaş hayvancılığın Türkiye ekonomisinde özel bir önemi vardır. Toplam kırmızı et üretiminin %24, 75'i süt üretiminin ise %12,25'i koyun ve keçiden sağlanmaktadır.

Ülkemiz küçükbaş hayvan varlığı bakımından 38 Milyon ile dünyada ilk on ülke arasındadır.

Van'da küçükbaş hayvancılık önemli bir iktisadi alandır. İl yaklaşık 2,5 Milyon küçükbaş hayvan varlığı ile ülkemizde ilk sırada yer alıyor. Burada yaklaşık 16.000 işletme küçükbaş hayvancılık yapmaktadır.

4.2. Van İlinde Sağılan Koyun/keçi sayısı ve Üretilen Koyun/keçi Sütü Miktarı

Van'da sağılan koyun/keçi sayısını en iyi veren çalışma anaç koyun ve keçi desteklemesi için yapılan küpe kayıt ve güncelleme çalışmasıdır. 2013 yılında il ve ilçe Müdürlüklerimiz tarafından gerçekleştirilen çalışma neticesinde elde edilen anaç koyun ve keçi sayıları bu çalışmada kullanılmıştır.

İlin koyunculuk işletmelerinin mevcut durumlarını tespit etmek üzere 13 ilçede toplam 130 adet işletme ile yüz yüze anketler yapılmıştır. Elde edilen verilere göre süt veriminin düşük olduğu görülmüştür. Araştırma yapılan işletmelerde koyun süt verimi 50,8 Lt/laktasyon, keçi süt verimi ise 87,7 Lt/laktasyon olduğu, ortalama sağım süresi 120 gün olduğu görülmüştür.

Ülkemiz küçükbaş hayvan varlığının %6,45'i Van'da bulunmaktadır. İlin küçükbaş hayvan mevcudunun %90'ını koyun, %10'unu keçi oluşturmaktadır.

2013 yılında Van'da 264.718 ton süt üretilmiş olup bu miktar Türkiye toplam süt üretiminin %1,45'ine karşılık gelmektedir. Van İlinde toplam süt üretiminin % 39'u koyun/keçi sütü oluşturmaktadır.

Tablo 20: İlçe Bazında Sağılan Koyun/keçi sayısı ve Üretilen Koyun/keçi Sütü Miktarı

İlçe	Köy Sayısı	Koyun/Keçi İşletme Sayısı	Sağılan Koyun/Keçi Sayısı	Toplam Süt Miktarı-ton/yıl	Günlük Süt Miktarı Lt/lakt
BAHÇESARAY	21	566	24.846	1.550	12.403
BAŞKALE	67	118	2974	186	1485
ÇALDIRAN	70	1226	69448	4.334	34668
ÇATAK	35	1257	102396	6.390	51116
EDREMIT	30	190	20.804	1.298	10.385
ERCİŞ	102	2381	164458	10.262	82097
GEVAŞ	42	424	31.262	1.951	15.606
GÜRPINAR	82	3413	246890	15.406	123247
İPEKYOLU	47	1.192	62.987	3.930	31.443
MURADIYE	49	1.207	86.525	5.399	43.193
ÖZALP	56	2446	135879	8.479	67831
SARAY	28	1052	72932	4.551	36408
TUŞBA	68	503	37.722	2.354	18.831
TOPLAM	697	15.975	1.059.123	66.090	528.713

4.3. Koyun/Keçi Sütü Üretim Bölgelerinin Üretim Kapasitelerine Göre Sınıflandırılması

Van ilinde köy ve mahalle bazında gerçekleştirilen koyun/keçi sütü üretimi işletme sayıları, işletme ölçekleri v.b. durumuna göre farklılık arz etmektedir. Bu nedenle köy ve mahalleler koyun/keçi inek sütü üretim miktarına göre 3 gruba ayrılmıştır.

Günlük süt üretim miktarı;

3.000 Lt'den yüksek olan köyler : 1.GRUP

1.000-3.000 Lt arası olan köyler : 2.GRUP

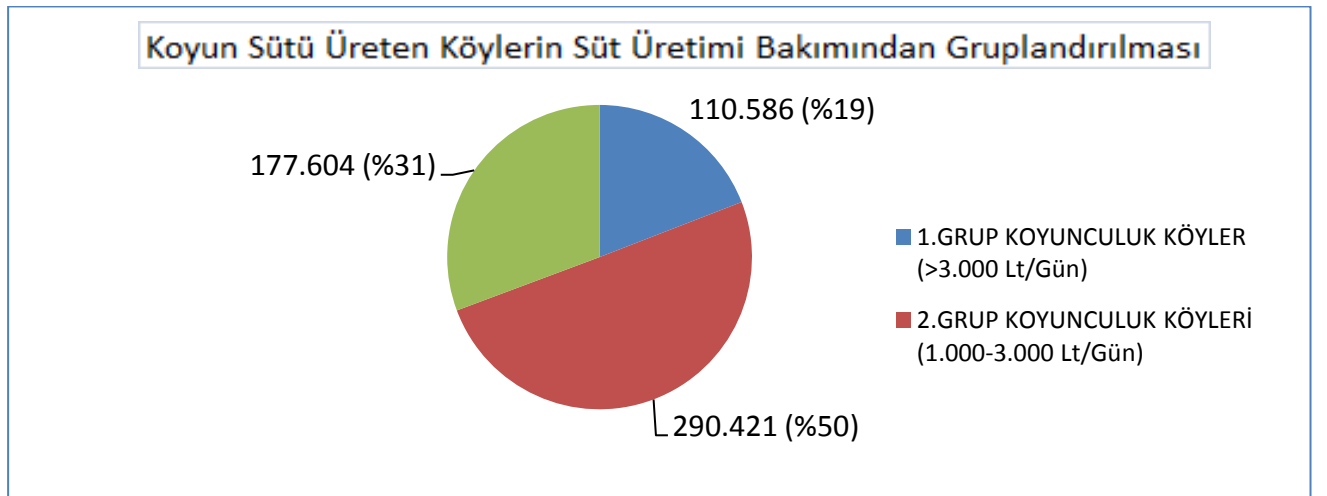
1.000 Lt'den az olan köyler : 3.GRUP

olarak sınıflandırılmıştır.

Yukarıda belirtilen esaslara göre yapılan sınıflandırmada;

- Günlük 3.000 lt'den fazla koyun/keçi sütü üreten ve 1.GRUP olarak sınıflandırılan 27 adet köyde toplam sağmak koyun/keçi sayısı 221.530 adettir.
- Günlük 1.000-3.000 lt arası koyun/keçi sütü üreten ve 2.GRUP olarak sınıflandırılan 181 adet köyde toplam sağılan koyun/keçi sayısı 581.762 adettir.
- Günlük 1.000 lt'den az koyun/keçi sütü üreten ve 3.GRUP olarak sınıflandırılan 424 adet köyde toplam sağılan koyun/keçi sayısı **355.768 adettir.**

Grafik 6: Van'da Koyun Sütü Üreten Köylerin Süt Üretimi Bakımından Gruplandırılması

4.4. 1.Grup Köyler (Günlük Koyun/Keçi Sütü Üretimi 3.000 Lt'den Çok Olan Köylerin İlçe Bazında Dağılımı)

Belirtilen kapasitede günlük koyun/keçi sütü üreten işletmelerin sayısı 2.691 adet, toplam sağılan koyun/keçi sayısı 221.530 olup bu köylerde üretilen günlük süt miktarı 110 tondur

Tablo 21: 1.Grup Köyler (Günlük Koyun/Keçi Sütü Üretimi 3.000 Lt'den Çok Olan Köylerin İlçe Bazında Dağılımı)

S.No	İlçe	Mah/Köy	Koyun/Keçi İşletme Sayısı	Koyun/Keçi Sayısı	Toplam Süt Miktarı-ton/yıl	Günlük Süt Miktarı Lt/lakt
1	BAŞKALE	AYDEMİR	128	7662	478	3825
2	BAŞKALE	EKECEK	103	6323	395	3156
3	BAŞKALE	OĞULVEREN	115	6704	418	3347
4	ÇALDIRAN	SOĞUKSU	115	7773	485	3880
5	ÇALDIRAN	YUKARIYANIKTAŞ	99	7062	441	3525
6	ÇATAK	ATLIHAN	127	7482	467	3735
7	ÇATAK	BİLGİ	119	8462	528	4224
8	ÇATAK	KONALGA	114	11232	701	5607
9	ÇATAK	KORULU	75	6306	393	3148
10	ÇATAK	SIRMALI	59	7696	480	3842
11	ÇATAK	YUKARINARLICA	43	7222	451	3605
12	ERCİŞ	AŞAĞIÇÖKEK	85	6712	4-19	3351
13	ERCİŞ	AŞAĞIGÖZE	46	6942	433	3465
14	GÜRPINAR	ÇATAKDİBİ	98	7551	471	3769
15	GÜRPINAR	DİKBİYİK	80	7734	483	3861
16	GÜRPINAR	ELAÇMAZ	144	12502	780	6241
17	GÜRPINAR	ÖRMELİ	100	10408	649	5196
18	GÜRPINAR	ÖVEÇLİ	111	7372	460	3680
19	GÜRPINAR	PARMAKKAPI	93	12617	787	6298
20	GÜRPINAR	TOPÇUDEĞİRMENİ	93	13099	817	6539
21	GÜRPINAR	ÜÇDOĞAN	106	6742	421	3366
22	GÜRPINAR	YALINCA	62	6337	395	3163
23	GÜRPINAR	YARAMIŞ	115	7398	462	3693
24	GÜRPINAR	YOLAŞAN	88	9990	623	4987
25	İPEKYOLU	ORTANCA	151	7458	465	3723
26	MURADIYE	YUKARIARGİT	113	6833	426	3411
27	ÖZALP	SAĞMALI	109	7911	494	3949
	TOPLAM		2.691	221.530	13.822	110.586

4.5. 2.Grup Köyler (Günlük Koyun/Keçi Sütü Üretimi 1.000-3.000 Lt Olan Köylerin Dağılımı)

Belirtilen kapasitede günlük koyun/keçi sütü üreten işletmelerin sayısı 9.177 adet, sağılan koyun/keçi sayısı 581.762adet olup, bu köylerde üretilen günlük süt miktarı 290 tondur.

Tablo 22: 2.Grup Köyler (Günlük Koyun/Keçi Sütü Üretimi 1.000-3.000 Lt Olan Köyler)

S.No	İlçe	Köy Sayısı	Koyun/Keçi İşletme Sayısı	Sağılan Koyun/Keçi Sayısı	Toplam Süt Miktarı-ton/yıl	Günlük Süt Miktarı Lt/lakt
1	BAHÇESARAY	3	181	10.634	663	5.309
2	BAŞKALE	18	1.070	49.114	3.065	24.518
3	ÇALDIRAN	4	182	10.905	681	5.444
4	ÇATAK	11	474	37.118	2.316	18.529
5	EDREMİT	3	48	7.531	471	3.760
6	ERCİŞ	29	1.345	94.423	5.894	47.135
7	GEVAŞ	3	130	9.830	613	4.907
8	GÜRPINAR	35	1.785	114.140	7.126	56.981
9	İPEKYOLU	8	574	30.421	1.899	15.185
10	MURADIYE	15	705	48.410	3.022	24.168
11	ÖZALP	30	1.740	100.471	6.270	50.158
12	SARAY	19	896	61.562	3.840	30.731
13	TUŞBA	3	47	7203	449	3596
	TOPLAM	181	9.177	581.762	36.309	290.421

4.6. 3.Grup Köyler (Günlük Koyun/Keçi Sütü Üretimi 1.000 Lt'den Az Olan Köylerin Dağılımı)

Belirtilen kapasitede günlük koyun/keçi sütü üreten işletmelerin sayısı 424 adet, sağılan koyu/keçi sayısı 581.762 olup, bu köylerde üretilen günlük süt miktarı 290 tondur.

Tablo 23: 3.Grup Köyler (Günlük Koyun/Keçi Sütü Üretimi 1.000 Lt'den Az Olan Köylerin Dağılımı)

S.No	İlçe	Köy Sayısı	Koyun/Keçi İşletme Sayısı	Sağılan Koyun/Keçi Sayısı	Toplam Süt Miktarı-ton/yıl	Günlük Süt Miktarı Lt/lakt
1	BAHÇESARAY	18	385	14.212	886	7.095
2	BAŞKALE	43	952	33.145	2.068	16.547
3	ÇALDIRAN	62	830	43.708	2.726	21.820
4	ÇATAK	16	246	16.878	1.054	8.424
5	EDREMİT	19	142	13.273	827	6.628
6	ERCİŞ	63	904	56.366	3.515	28.135
7	GEVAŞ	29	294	21.432	1.337	10.700
8	GÜRPINAR	34	538	31.000	1.934	15.474
9	İPEKYOLU	30	467	25.108	1.566	12.537
10	MURADIYE	31	388	31.263	1.949	15.609
11	ÖZALP	23	597	27.497	1.717	13.727
12	SARAY	8	156	11.370	709	5.676
13	TUŞBA	48	455	30.516	1.903	15.232
	TOPLAM	424	6.354	355.768	22.191	177.604

5-SÜT SEKTÖRÜNDE TEKNOLOJİ KULLANIM DURUMU

5.1. Sağım Makinelerinin Durumu

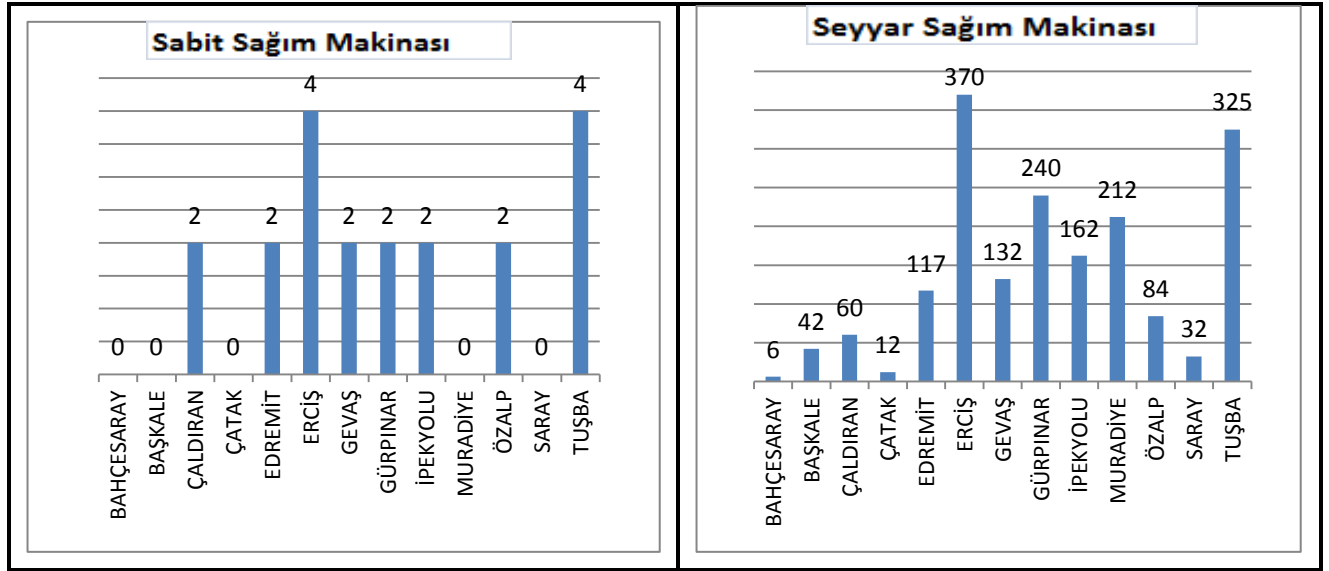
Sağım makineleri kullanımı aşağıda verilmiştir. Van'da özellikle aile işletmelerde elle sağım ağırlıktadır.

Tablo 24: Van İli Süt İşletmelerinde Sağım Makinelerinin Durumu

İlçe Adı	Sabit Sağım Makinası	Seyyar Sağım Makinası
BAHÇESARAY	0	6
BAŞKALE	0	42
ÇALDIRAN	2	60
ÇATAK	0	12
EDREMİT	2	117
ERCİŞ	4	370
GEVAŞ	2	132
GÜRPINAR	2	240
İPEKYOLU	2	162
MURADIYE	0	212
ÖZALP	2	84
SARAY	0	32
TUŞBA	4	325
TOPLAM	20	1794

Tabloda da görüldüğü gibi işletmelerde merkezi sabit sağım ünitesi sayısı 20 olup, tam bir yetersizlik tablosuyla karşı karşıya bulunmaktayız. Diğer seyyar sağım makineleri kullanımında ise durum daha iyi görülmekle birlikte, toplamda sağım makinası kullanımı oldukça düşüktür.

Grafik 7: Sağım Makinaları Varlığının İlçelere Göre Dağılımı

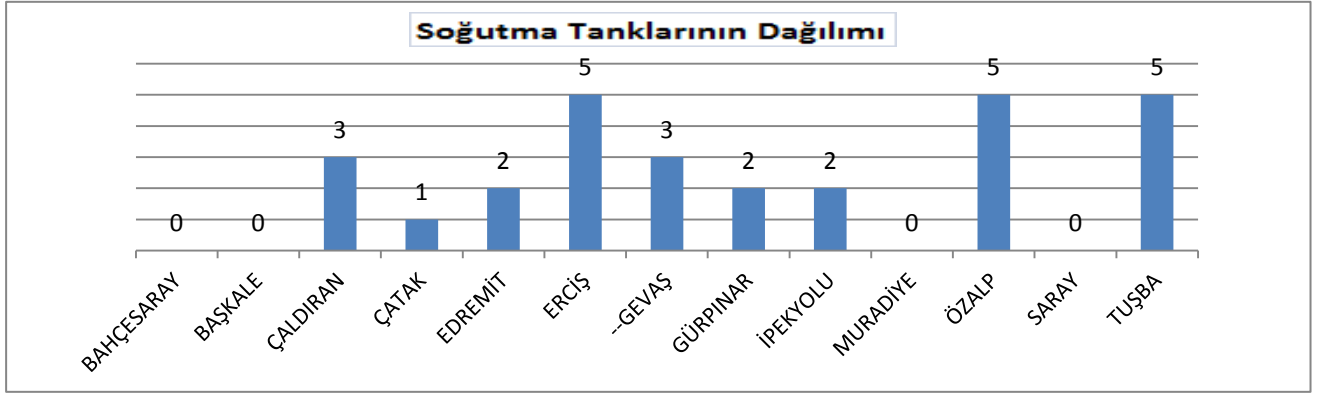
5.2: Soğutma Tanklarının Dağılımı

Tablo 25: Van İli Süt İşletmelerinde Soğutma Tanklarının Dağılımı

İlçe Adı	Süt Soğutma Tankı	Kapasitesi-Ton
BAHÇESARAY	0	0
BAŞKALE	0	0
ÇALDIRAN	3	3.000
ÇATAK	1	2.000
EDREMIT	2	2.000
ERCİŞ	5	8.000
GEVAŞ	3	4.000
GÜRPINAR	2	2.000
İPEKYOLU	2	2.000
MURADIYE	0	0
ÖZALP	5	7.000
SARAY	0	0
TUŞBA	5	9.000
TOPLAM	27	39.000

Yukarıdaki tablo incelendiğinde Van genelinde toplam 27 adet soğutma tankının bulunduğu anlaşılmaktadır. Mevcut süt soğutma tanklarının toplam kapasitesi 39.000 Ton'dur. Bu tankların 14 adedi 30 baştan fazla süt ineğine sahip iktisadi tip işletmelerdedir. Bu işletmelerde bulunan süt soğutma tanklarının toplam kapasitesi 25 Ton'dur.

Grafik 8: Süt Soğutma Tanklarının İlçelere Göre Dağılımı

5.3. Van İlinde Kurulabilecek Süt Toplama Merkezleri, İhtiyaç Duyulan Soğutma Tankı Kapasiteleri

Yapılan çalışmalarda, aile tipi işletmeler için kurulabilecek süt toplama merkezleri, ihtiyaç duyulan soğutma tankı kapasiteleri de belirlenmiş olup ulaşılan sonuçlar aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Günlük süt toplama miktarı 3.000 Litre ve üzeri olan köyler, ulaşım, diğer yerleşim birimlerine yakınlık, sağım dönemi gibi kriterler göz önünde bulundurularak süt toplama ve soğutma merkezleri açısından değerlendirilmiştir. Yapılan değerlendirmelerde aşağıda belirtilen köylerin ön plana çıktığı görülmüştür.

Tablo 26: Süt Toplama ve Soğutma Merkezleri İçin Tespit Edilen Köyler

S.No	İlçe	Köy	Süt Üretimi (Lt/Gün)			Soğutulan Süt Miktarı(Lt/Gün)	Soğutulması Gereken Süt Miktarı (Lt/Gün)	İhtiyaç Duyulan Soğutma Tankı Kapasitesi (Ton)
			İnek	Koyun	Toplam			
1	BAŞKALE	ATLILAR	4188	540	4728	0	4728	2
2	BAŞKALE	ÇALDIRAN	4640	553	5193	0	5193	4
3	BAŞKALE	EKECEK	3829	3156	6985	0	6985	4
4	ÇALDIRAN	SOĞUKSU	1151	3880	5031	0	5031	4
5	ÇATAK	YUKARINARLICA	112	3605	3717	0	3717	2
6	EDREMİT	KÖPRÜLER	4905	235	5140	0	5140	4
7	ERCİŞ	KOCAPINAR	6001	716	6717	0	6717	4
8	ERCİŞ	PAY	4610	1285	5896	0	5896	4
9	ERCİŞ	YUKARIİŞIKLI	3857	655	4513	0	4513	2
10	GEVAŞ	ANAKÖY	161	1859	2020	0	2020	1
11	GEVAŞ	AKDAMAR	1494	0	1494	300	1194	1
12	GÜRPINAR	ELAÇMAZ	5685	6241	11926	0	11926	5
13	GÜRPINAR	GÜZELSU	4061	353	4414	0	4414	2
14	GÜRPINAR	KIRKGEÇİT	3013	1767	4780	0	4780	2
15	GÜRPINAR	ORTAKÖY	5632	839	6471	0	6471	2
16	GÜRPINAR	ÖVEÇLİ	4192	3680	7872	0	7872	2
17	GÜRPINAR	YARAMIŞ	3537	3693	7230	0	7230	2
18	İPEKYOLU	ERÇEK	8617	2570	11186	300	10886	5
19	İPEKYOLU	ILIKAYNAK	3220	281	3500	0	3500	2
20	İPEKYOLU	KARAGÜNDÜZ	3193	941	4134	0	4134	2
21	MURADİYE	BALAKLI	4293	652	4945	0	4945	2
22	MURADİYE	KARAHAN	4848	0	4848	0	4848	2
23	MURADİYE	OVAPINAR	6828	181	7009	0	7009	4
24	MURADİYE	ULUŞAR	5919	646	6565	0	6565	4
25	MURADİYE	YUKARIARGİT	3207	3411	6618	0	6618	4
26	ÖZALP	SAĞMALI	1639	3949	5588	0	5588	4
27	ÖZALP	DORUTAY	2520	1342	3862	0	3862	2
28	TUŞBA	ALAKÖY	3428	1361	4789	300	4489	2
29	TUŞBA	ATMACA	3695	237	3932	0	3932	2
30	TUŞBA	ERMİŞLER	4096	789	4885	0	4885	2
31	TUŞBA	GEDELOVA	4106	70	4176	0	4176	2
32	TUŞBA	GEDİKBULAK	5697	324	6021	0	6021	4
33	TUŞBA	GÖLYAZI	5050	0	5050	0	5050	4
34	TUŞBA	GÜVENÇLİ	3408	553	3961	0	3961	2
37	TUŞBA	HIDIRKÖY	3531	858	4389	0	4389	2
35	TUŞBA	KASIMOĞLU	3613	0	3613	0	3613	2
36	TUŞBA	OTLUCA	2874	44	2918	200	2718	2
38	TUŞBA	YAYLIYAKA	5091	0	5091	0	5091	4
39	ÇALDIRAN	KAŞIM	2185	1050	3235	0	3235	2
40	SARAY	BEYASLAN	1870	2837	4708	0	4708	2
TOPLAM			153996	55153	209150	1100	208050	110

Van ilinde günlük süt üretim potansiyelinin yüksek olduğu 40 köyde süt toplama ve soğutma merkezleri kurulması önerilmektedir. Mevcut şartlarda bu köylerde günlük 154 ton inek sütü ve 55 ton koyun sütü olmak üzere 209 ton süt üretilmektedir. Soğutulmuş satılan günlük süt 1,1 Ton'dur. Koyun sütü işletmelerde otlu peynir yapımında değerlendirilmektedir. İşletme içi tüketim ve değerlendirme de dikkate alınarak ilk etapta kurulabilecek soğutma tankları kapasiteleri belirlenmiştir.

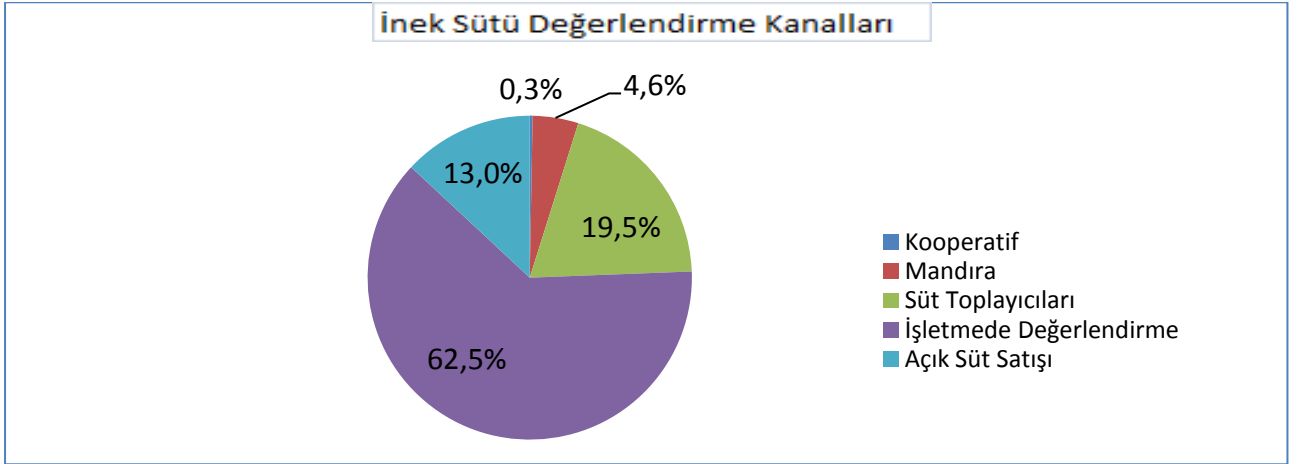
5.4. Mevcut Süt Toplama ve Değerlendirme Sistemi

Van İli'nin süt toplamasına ve değerlendirilmesine ilişkin veriler yaklaşık 6.000 işletme ile yapılan anketler neticesinde elde edilen verilerin analizinden tespit edilmiştir.

Tablo 27: Van İlinde İnek Sütü Üreten İşletmelerde Süt Toplama ve Değerlendirme Kanalları

İlçe Adı	İnek Sütü Değerlendirme Şekli (Ton/Yıl)										
	Kooperatif	%	Mandıra	%	Süt Toplayıcı	%	İşletmede Değerlendirme	%	Açık Süt Satışı	%	Toplam
BAHÇESARAY	0	0	0	0	0	0	2.421	92	211	8	2.632
BAŞKALE	0	0	0	0	976	7	12.268	88	697	5	13.941
ÇALDIRAN	0	0	0	0	646	9	6.030	84	503	7	7.179
ÇATAK	0	0	0	0	93	10	761	82	74	8	928
EDREMİT	0	0	368	4,5	1.799	22	4.661	57	1.390	17	8.178
ERCIŞ	0	0	1684	6,4	7.106	27	14.475	55	2.895	11	26.319
GEVAŞ	165	3	457	8,3	1.100	20	3.355	61	440	8	5.500
GÜRPINAR	0	0	556	2,2	3.034	12	20.480	81	1.264	5	25.284
İPEKYOLU	0	0	450	3	3.598	24	7.045	47	3.897	26	14.990
MURADIYE	0	0	0	0	7.499	34	11.469	52	2.867	13	22.055
ÖZALP	341	2,1	974	6	1.949	12	12.342	76	650	4	16.239
SARAY	0	0	0	0	295	10	2.534	86	118	4	2.946
TUŞBA	0	0	3495	12	6.116	21	11.650	40	7.864	27	29.126
TOPLAM	506		7.984		34.210		109.492		22.870		175.317

Grafik 9: Van İlinde İnek Sütü Üreten İşletmelerde Süt Toplama ve Değerlendirme Kanalları

Mevcut şartlarda Van genelinde üretilen inek sütünün %62,5'i işletmede değerlendirilmektedir. Bu değerlendirme, doğrudan ailenin öz tüketimine yönelik olabildiği gibi, ağırlıklı olarak peynir ve yoğurt yapılarak satışı şeklinde de olabilmektedir.

Van'da kooperatiflerin süt toplamada fonksiyonu bulunmamaktadır. Mandıraların doğrudan topladıkları süt miktarı 7.984 ton (%4,6)'dır. Van ilinde bulunan mandıraların yıllık süt işledikleri süt miktarı 11.500 ton civarındadır. Mandıraların işlediği sütün yaklaşık 3.500 ton'u da aracı süt toplayıcılarından temin edilmektedir.

Açık süt satışı oranı %13'tür. Açık süt satışı işletmede, sipariş yoluyla ve bakkal/kahvaltı salonlarına satış şeklinde gerçekleştirilmektedir.

6-SÜT SEKTÖRÜNDE SÜT İŞLEME TESİSLERİ

Van bölgesinde kayıtlı 10 süt işleme tesisi bulunmaktadır. Bu tesislerin en büyüğü Erciş İlçesinde faaliyet göstermektedir. Süt işleyen tesislerin 4 adedi Tuşba İlçesinde, 3 adedi Erciş İlçesinde, 2 adedi Gürpınar İlçesinde ve 1 adedi de Özalp İlçesinde faaliyet göstermektedir. Van Erciş İlçesinde işletmeciler, sütün toplanması, işlenmemiş süte verilecek fiyat ve pazarlama alanlarında belirli kurallar getiren, süt piyasasını düzenleme yetkisine sahip süt üretici birliğini oluşturmuşlardır.

Van ili genelinde süt üreten 32.495 çiftçi/köylü vardır. Süt üretiminin yaklaşık %70'i Mart-Haziran aylarında gerçekleşmektedir. Üretilen koyun sütü miktarı yıllık 101.000 tondur.

İşlenmemiş sütün kalitesi düşüktür. Süt büyük ölçüde 5 baştan az ineğe sahip işletmeler tarafından üretilmektedir. Dağ köylerinde ve uzak mezralarda yapılan üretim genellikle işletmelerde otlu peynir yapılarak peynircilere satılmaktadır. Mandıralara yakın olan işletmelerin sütlerini mandıralar soğutmalı araçları ile toplayarak işlemektedir. Çiğ süt mandıralarda genellikle yoğurt, beyaz peynir, ayran ve tereyağı olarak işlenmektedir.

İlde tarımın yapısını belirleyen küçük işletmelerdir. Bununla birlikte aynı bölgede 50 ve üzeri inek kapasiteli toplam 32 işletme de bulunmaktadır. Söz konusu işletmeler üretime son bir iki yıl içinde başlamıştır ve üretimleri de henüz sınırlıdır. İlin en büyük işletmelerinden Van Tuşba İlçesinde bulunan ve 2.500 kapasiteli işletme 300 baş ile; Erciş İlçesinde bulunan 300 baş kapasiteli süt işletmesi de tam kapasite ile 2011 yılında üretime başlamıştır.

İlimizde yıllık süt üretim miktarı 264.000 ton olduğu halde yıllık işlenen süt miktarı 12.000 ton civarındadır. Mandıralar için süt arzının fazla olması, süt fiyatlarını düşürmesi beklenirken, fiyatlar ülke ortalamasının üzerindedir. 2013 yılında işlenmemiş sütün mandıralara maliyeti ortalama 1 TL/l'tir. Bunun en önemli nedeni, İlde işletmeler küçük ve çok dağınık olduğu için süt toplama maliyetleri yüksek olmaktadır. İşletmeler aynı zamanda düşük verimle çalıştıkları için de sütün satış fiyatı yüksektir.

Sütün yaklaşık %62'si işletme içinde ve ağırlıklı otlı peynir olarak değerlendirilmektedir. Günde ortalama 35 ton süt ilde bulunan mandıralarda işlenmektedir.

İlde uzun süre faaliyet gösteren Süt Endüstri Kurumu mandırasının 2003 yılında özelleştirilmiştir. Ancak bugün üretime devam etmemektedir. İlde 10 adet faal süt işleyen tesisi bulunmaktadır. Bu tesislerin mandıra şeklinde üretimini sürdürmektedir. Aşağıdaki tabloda Van İlinde süt işleme tesislerinin kurulu ve fiili kapasiteleri verilmiştir.

Tablo 27:Van ilinde bulunan süt işleme tesislerinin kurulu ve fiili kapasiteleri

İLÇE	TESİS SAYISI	KURULU KAPASİTE (Ton/yıl)	FIİLİ KAPASİTE (TON/YIL)	KAPASİTE KULLANIM ORANI(%)
TUŞBA	4	4.490	3.234	72
GÜRPINAR	2	4.800	3.480	72
ERCİŞ	3	7.350	4.410	60
ÖZALP	1	1.900	380	20
TOPLAM		18540	11504	62

Yoğurt bölgede üretilen başlıca üründür. Mandıralarda işlenen sütün neredeyse % 60'ı yoğurt üretiminde kullanılmaktadır. Bunun dışında beyaz peynir, tereyağı, ve ayran üretimi yapılmaktadır. İlde sıvı süt üretimi yoktur.

İlde 2013 yılında toplam süt ürünleri üretimi 7.640 yoğurt, 750 ton beyaz peynir, 220 tereyağı ve 1320 ton ayran olarak gerçekleşmiştir. Üretilen ürünler Van ve Hakkari Bölgesinde pazarlanmaktadır.

2013 yılında Van'da süt ve süt üretimi yapan firmaların yıllık süt miktarı bakımından kurulu kapasitesi 18.540 ton'dur. Fiili kapasite ise 11.500 Ton'dur. Süt işleme tesislerinin kapasite kullanım oranları ortalama %62'dir.

7-VAN SÜT ÜRETİCİLERİNİN ÖRGÜTLENME DURUMU

7.1. Van İlinde Göre Kurulu İlgili Birlikler ve Üye Sayısı

Kırsal alanda yaşam standartlarını yükseltmek ve kırsal kalkınmayı sağlamak için tarımsal örgütler ve sivil toplum örgütleri önemli fonksiyona sahiptirler. Süt sektörü ile ilgili olan kooperatif ve birliklerin sayıları aşağıda belirtilmiştir.

Tablo 28: Van'da Faaliyet Gösteren İlgili Kooperatif Ve Birlikler

Kooperatif/Birlikler	Adedi
Tarımsal kalkınma kooperatifi	43
Van bölgesi hayvancılık kooperatifleri birliği(1163)	1
Damızlık sığır yetiştiricileri birliği	1
Damızlık koyun ve keçi yetiştiricileri birliği	1
Süt üreticileri birliği	2
TOPLAM	11

Bölge'de örgütlenme düzeyi nicel olarak yüksek olmasına rağmen kurumsal kapasiteleri ve etkinlikleri düşüktür. Mevcut örgütlerin özellikle idari ve teknik kapasiteleri yetersizdir. Bölge'nin toplumsal yapısından kaynaklı sorunlardan dolayı tarımsal örgütlenmeden istenilen sonuçlar alınamamaktadır. Ayrıca mevcut örgütlerde katılımcılık düzeyi düşüktür. Bu durum, Van'daki birçok kooperatifin kısa ömürlü olmasını açıklar niteliktedir.

Tarımsal örgütlenmelerin teşvik edilmesi, gelişmelerine yönelik özel programlar hazırlanarak destekler sunulmalıdır. Bu amaçla, tarımsal örgütlerin idari ve teknik kapasitelerinin artırılmasına yönelik idari ve teknik destek mekanizmalarının geliştirilmesi hedeflenmektedir. Onuncu Kalkınma Planı'nda STK'ların kurumsal kapasitelerini güçlendirmek, sürdürülebilirliklerini ve hesap verebilirliklerini sağlamak amacıyla kapsayıcı yasal ve kurumsaldüzenleme yapılması öngörülmektedir.

Tablo 29: Süt Van İlinde Göre Kurulu İlgili Birlikler ve Üye Sayısı

Üretici Birlikleri	Yerleşim yeri	Üye Adedi
Van Damızlık Sığır Yetiştiricileri Birliği	İpekyolu	7.796
Süt Üreticileri Birlikleri	Van	78
Van Damızlık Koyun ve Keçi Yetiştiricileri Birliği	Erciş	16.200

8-VAN SÜT SEKTÖRÜNÜN YEM TEDARİK BİÇİMİ

Sektörün gelişmesine etki eden diğer bir önemli faktör ise çiftçinin yem tedarik biçimidir. Bu konunun detaylarını ortaya koymadan önce iki önemli yem biçiminin kesif ve kaba yemin üretim miktarlarına tesir eden temel faktörleri incelemek gerektiği düşünülmektedir.

Hayvan beslemesinde kullanılan yem kaynakları kaba ve kesif yemler olmak üzere iki grupta toplanmaktadır. Bunların dışında özellikle fabrika yemi üretiminde çeşitli mineraller ve diğer katkı maddeleri de bulunmaktadır.

Kaba yemlerin esasını çayır ve mera otları ile tarım arazilerinde üretilen yem bitkileri oluşturmaktadır. Bunların dışında tarım ürünleri artıkları da yoğun olarak kullanılmaktadır. Kesif yemler grubunda ise dane yemler, fabrika yemleri ve endüstri artıkları yer almaktadır.

8.1.Kaba Yem Üretim Kapasitesi

Kaba yem üretimi konusu detaylarıyla değerlendirmeden önce Van İlinin arazi varlığını ve bu varlığın ne şekilde kullanılmakta olduğunu bir kez daha hatırlamakta yarar bulunmaktadır.

Tablo 30: Van İli ve Türkiye Geneli Arazi Dağılımı

Alan Adı	VAN		TÜRKİYE	
	Ha	%	Ha	%
Tarım Arazisi	372.196	17,72	24.435.984,80	31,19
Çayır-Mera	1.359.022	64,71	14.616.687,30	18,65
Orman	26.294	1,25	21.389.783,00	27,30
Diğer	342.788	16,32	17.915.244,90	22,86
Toplam	2.100.300	100	78.357.700,00	100

Van ilinde toplam 1.359.022 ha çayır-mera varken, Türkiye’de 14.616.687,30 ha çayır-mera vasfında arazi bulunduğu anlaşılmaktadır. Şüphesiz yem bitkilerinin üretimi için de ayrılmış ekim alanları mevcuttur. Bu alanlardan elde edilen yem bitkilerine ilişkin tabloya aşağıda yer verilmiştir.

Tablo 31: Seçilmiş Yem Bitkileri Üretim Durumu

Ürün Adı	Toplam Ürün Miktarı (Ton)		Van Üretiminin Türkiye İçindeki Oranı (%)
	VAN	TÜRKİYE	
Yonca	830.720	11.676.115	7,1%
Korunga	67.588,8	1.508.930	4,5%

Van’da yem bitkileri üretimi içerisinde 830 bin ton ile yonca ilk sırayı almaktadır. Yonca, Türkiye üretimi içerisinde % 7,1’lik bir paya sahiptir. Korunga üretiminin %4,5’i Van’da gerçekleştirilmektedir.

Tablo 32: 2013 yılı Yem Bitkileri destekleme miktarları (TL/Dekar)

Destek Tipi	Miktarı
Yonca (sulu)	50 TL/da/yıl
Yonca (kuru)	30 TL/da/yıl
Korunga	40 TL/da/yıl
Tek Yıllıklar	35 TL/da/yıl
Silajlık Tek Yıllıklar	50 TL/da/yıl
Silajlık Mısır (sulu)	75 TL/da/yıl
Silajlık Mısır (kuru)	35 TL/da/yıl
Yapay Çayır-Mera	35 TL/da/yıl

Duruma daha yakın bir bakış sunabilmek için üreticinin elindeki büyükbaş hayvan varlığı karşısında ihtiyaç duyacağı kaba yem miktarını da irdelemek gerekmektedir.

8.1.1. Çayır ve Meralar

Van ilinde toplam 1.359.022 ha çayır-mera bulunmaktadır. Çayır ve meraların ot verimi ilçe bazında farklılık arz etmektedir. Bir hektar çayırdan elde edilen kuru ot miktarı ortalama 2 ton olarak alınmıştır. Bir hektar meranın toplam kuru ot verimi ise 0,8 Ton'dur. Ancak meralardan sürdürülebilir yararlanmak için mera ot miktarının yarısı yararlanılabilir kuru ot olarak alınmıştır. Buna göre, bir hektar merada yararlanılabilir kuru ot miktarı 0,4Ton alınmıştır.

Buna göre Van ilinde de çayır ve meralardan elde edilen kuru ot miktarı, sindirilebilir protein (SP) ve sindirilebilir toplam besin maddeleri (TSBM) aşağıda verilmiştir.

Tablo 33. Çayır ve Mer'alardan Elde Edilen Toplam Üretim, Sindirilebilir Protein (SP) ve Toplam Sindirilebilir Besin Maddeleri (TSBM) Miktarı (ton).

Yem Kaynakları	Alan-Ha	Verim-Ton	Toplam Üretim-Ton	SP (%)*	TSBM(%)*	Üretilen SP-Ton	Üretilen TSBM-Ton
ÇAYIR OTU	119.733	2	239.466	5	60	11.973	143.680
MERA OTU	1.239.289	0,4	495.716	5	60	24.786	297.429
TOPLAM			735.182			36.759	441.109

8.1.2.Yem Bitkileri

Van'da yaygın olarak yonca ve korunga baklagil yem bitkileri yetiştiriciliği yapılmaktadır. Van'ın yem bitkileri üretim alanı, verim ve üretim miktarı Tablo 2.'de verilmiştir. Van ilinde toplam yem bitkileri üretim alanı 124.092,2 hektardır. Yem bitkileri üretim alanlarının % 90'ı yonca oluşturmaktadır. Üretilen toplam kuru ot miktarı 915 ton olup, 81.056 ton Sindirilebilir Protein (SP) ve 590.605 ton Toplam Sindirilebilir Besin Maddesi (TSBM) üretilmektedir.

Tablo 34. Yem Bitkileri Ekim Alanı, Yem Bitkilerinden Elde Edilen Toplam Üretim, Sindirilebilir Protein (SP) ve Toplam Sindirilebilir Besin Maddeleri (TSBM) Miktarı (ton).

Yem kaynakları	Alan-ha	Verim	Toplam üretim-ton	Sp (%)	Tsbm (%)	Üretilen sp-ton	Üretilen TSBM-ton
Yonca	110.979,9	7,48	830.130	9	65	74.712	539.58
Korunga	13.056,9	6,42	83.825	7,5	60	6.287	50.295
Fiğ	4,4	5	22	7,5	60	2	13
Silajlık mısır	51,0	24,5	1.250	4,5	57	56	712
Toplam	124.092,2		915.226			81.056	590.605

****Van İGTHM ve Deniz, S'den yararlanılmıştır.**

Temel yem kaynaklarından (çayır, meralar ile yem bitkileri) yıllık toplam üretilen yem miktarı 1.650.408 ton, SP miktarı 117.815 ton ve TSBM miktarı 1.031.714 tondur.

8.1.3.Bitki Artıkları

Ülkemizde temel bitkisel üretim gerçekleştirildikten sonra geriye kalan artıklar genellikle hayvanlara verilmektedir. İlimizde en fazla hububat tarımı yapılmaktadır. Hububat artıkları hayvan beslemede fazlaca kullanılmaktadır. Tablo 3'de hayvanların tükettikleri bitki artıkları üretim miktarları hesaplanmıştır.

Tablo 35. Hayvanların Tüketebildiği Çeşitli Bitki Artıklar, Sindirilebilir Protein (SP) ve Toplam Sindirilebilir Besin Maddeleri (TSBM) Miktarı (ton).

Yem Kaynakları	Alan-Ha	Verim-Ton	Toplam Üretim-Ton	SP (%)*	TSBM (%)*	Üretilen SP-Ton	Üretilen TSBM-Ton
Hububat Samanı	101.336	2	202.672	0,2	39,4	405	79.853
Şeker P.Yaprakları	1.567		501	3,4	55,3	17	277
Patates Yaprakları	375		749	3,4	55,3	25	414
Kuru Pancar Posası	1.567		527	3,1	72	16	379
TOPLAM			204.449			422	80.232

*:Gökkuş, A.(1994)'dan alınmıştır.

Tablo 34'te verilen bitki artıkları aşağıdaki şekilde hesaplanmıştır,

Hububat samanı: Hububat üretim alanlarından hektara 2 ton saman alınmıştır. (Hububat ekim alanı 213.224 hektar, elde edilen saman miktarı 426.448 tondur).

Endüstri bitkileri artıkları:

Şeker Pancarı Yaprakları: Üretilen şeker pancarının % 80'i kadar yaprak üretilmekte ve bunun da % 20'si kuru maddeden oluşmaktadır. (Oral, 1974). Ancak, pancar yaprağının % 50'sinin hayvanlara verildiği düşünülmüştür. Van'da şeker pancarı üretim alanı 1.567 Ha olup 6.274 ton şeker pancarı üretimi yapılmaktadır.

Patates Yaprakları: Patatesin yaprak verimi yaklaşık 4 Ton/Ha (Karadoğan, 1991) olup, bunun % 50'si hayvanlara verilmektedir.

Kuru pancar posası:İlisulu (1986)'nın verdiği değerlerden yararlanarak üretilen pancarın % 0.84'ü kuru pancar posası olarak hesaplanmıştır.

8.2.Kesif Yemler

Hayvanlara verilen kesif yemler içerisinde öncelikle dane ve konsantreyemleri bulunmaktadır. Üretilen kesif yemler ve bunların bünyelerindeki SP ve TSBM oran ve miktarları Tablo 4'de verilmiştir.

Tablo 36.Kesif yemlerin Sindirilebilir Protein (SP) ve Toplam Sindirilebilir Besin Maddeleri (TSBM) Miktar (ton).

Yem Kaynakları	Alan- Ha	Verim-Ton	Toplam Üretim-Ton (Tohumluk çıkarılmıştır)	SP (%)*	TSBM (%)*	Üretilen SP-Ton	Üretilen TSBM-Ton
Fabrika Yemi				13,0	75,0	0	0
Dane Yemler	4.514	1,57	6.407	9,5	78,0	609	4.997
TOPLAM	4.514		6.407			609	4.997

*:Gökkuş, A.(1994)'dan alınmıştır.

8.2.1. Konsantre Yemler

Van'da üretilen kesif fabrika yemlerinde kullanılan hammaddenin tamamına yakını bölge dışından getirildiği için İlde üretilen konsantre yemlerin yem üretim miktarına dahil edilmemiştir.

8.2.2. Dane Yemler

Van'da üretimi yapılan dane yemlerin tamamına yakını arpadan oluşmaktadır. Üretilenin arpanın bir kısmı tohumluk olarak kullanılmaktadır. Tohumluk olarak kullanılan miktar 15 kg/da ekim normu hesabıyla toplam 67 tondur. 6.407 ton olan toplam üretimden tohumluk olarak kullanılan çıktıktan sonra 6.340 ton arpa kalmaktadır.

8.3. Toplam Yem Üretimi

Yukarıdaki tabloların özeti olarak, gerek kaba gerekse kesif yemlerden yılda toplam olarak üretilen yem ile SP ve TSBM miktarları Tablo 5'de verilmiştir. Toplam yem üretiminin tamamına yakını kaba yemlerden oluşmaktadır. Aynı şekilde TSBM ve SP yönünden de durum aynıdır.

Toplam üretim içerisinde yem gruplarının dağılımı Şekil 1'de gösterilmiştir.

Kaba yem olarak sadece temel yem kaynakları olan çayır ve meralarda yem bitkileri ele alındığında bitkisel üretim, SP ve TSBM'nin sırasıyla % 99,5 ve 91,7'sini bu kaba yemler teşekkül ettirmektedir. Kaba yemler içerisinde çayır-mer'alar toplam üretimin % 43,3 'ünü, SP'nin % 35,4'ünü ve TSBM'nin % 43,6'sını oluşturmaktadır. Yem bitkilerinin payı ise aynı sıra ile % 44,3, 64,2 ve 48,1'dir. Bitki artıkları haricinde üretilen kaba yemlerin % 49,4'ünü, SP'nin % 35,5'ini ve TSBM'nin % 47,6'sını çayır ve meralarda meydana getirmektedir.

Tablo 36. Çeşitli Yem Kaynaklarından Üretilen Toplam Kaba ve Kesif Yemler ile Sindirilebilir Protein (SP) ve Toplam Sindirilebilir Besin Maddeleri (TSBM) Miktarı (ton).

Yemler	Üretim-Ton	Üretilen SP-Ton	Üretilen TSBM-Ton
Kaba Yemler			
Çayır-Mera	735.182	36.759	441.109
Yem Bitkileri	915.226	81.056	590.605
Bitki Artıkları	204.449	422	80.232
Toplam	1.854.857	118.237	1.111.946
Kesif Yemler			
Fabrika yemi			
Dane Yemler	6.407	609	4.997
Toplam	3.716.121	237.083	2.228.889

8.4. Hayvan Varlığı

Van'ın hayvan varlığı Tablo 6'da verilmiştir. İlde her yaşta toplam 194.856 büyük baş ve 2.485.707 küçükbaş hayvan bulunmaktadır.

Toplam büyük baş hayvan sayısının % 49'u yerli, % 35'i kültür melezi ve % 16'sı kültür hayvanlarından oluşmaktadır. Yapılan hesaplamalar sonucunda Van ilinin toplam hayvan varlığının yaşama ve verim payı olarak yıllık toplam kaba yem ihtiyacı yaklaşık 3,07 milyon ton, SP ihtiyacı 0,2 milyon ton, TSBM ihtiyacı ise 1,9 milyon ton olarak bulunmuştur.

Tablo 37. :Hayvanların Yaşama Yapı İçin İhtiyaç Duyulan Yıllık Toplam Kaba Yem Miktarı ile Sindirilebilir Protein (SP) ve Toplam Sindirilebilir Besin Maddeleri (TSBM) Miktarları.

Büyük Baş Hayvan Birimi	Oranlar	Van	BBHB	Toplam Kaba Yem İhtiyacı (ton/yıl)	SP(5) kg/gün	TSBM (5) (kg/gün)	Toplam SP ton/yıl	Toplam TSBM ton/yıl
Sığır (Kültür)		29.007						
Dana-Buzağı (>12 Ay- Erkek)	0,60	2.966	1.780	6.496	0,20	2,30	217	2.490
Dana-Buzağı (>12 Ay- Dişi)	0,60	2.848	1.709	6.237	0,20	2,30	208	2.391
Tosun (12 - 24 ay)	0,60	3.603	2.162	7.891	0,77	8,20	1.013	10.784
Düve (12 - 24 ay)	0,60	4.862	2.917	10.648	0,34	3,80	603	6.744
İnek	1,00	12.566	12.566	45.866	1,22	6,93	5.596	31.785
Boğa	1,50	2.150	3.225	11.771	0,34	3,80	267	2.982
Öküz	0,60	12	7	26	0,34	3,80	1	17
Sığır (Kültür Melezi)		69.513						
Dana-Buzağı (>12 Ay- Erkek)	0,45	5.205	2.342	8.549	0,17	1,90	323	3.610
Dana-Buzağı (>12 Ay- Dişi)	0,45	6.553	2.949	10.763	0,17	1,90	407	4.545
Tosun (12 - 24 ay)	0,45	9.676	4.354	15.893	0,69	7,40	2.437	26.135
Düve (12 - 24 ay)	0,45	11.168	5.026	18.343	0,29	3,30	1.182	13.452
İnek	0,75	31.209	23.407	85.435	0,92	5,45	10.480	62.083
Boğa	1,50	5.689	8.534	31.147	0,34	3,80	706	7.891
Öküz	0,60	13	8	28	0,34	3,80	2	18
Sığır (Yerli)		95.180						
Dana-Buzağı (>12 Ay- Erkek)	0,30	12.225	3.668	13.386	0,12	1,40	535	6.247
Dana-Buzağı (>12 Ay- Dişi)	0,30	13.556	4.067	14.844	0,12	1,40	594	6.927
Tosun (12 - 24 ay)	0,30	12.660	3.798	13.863	0,56	6,40	2.588	29.574
Düve (12 - 24 ay)	0,30	15.778	4.733	17.277	0,20	2,30	1.152	13.246
İnek	0,50	35.614	17.807	64.996	0,53	3,33	6.890	43.287
Boğa	1,50	5.175	7.763	28.333	0,31	3,60	586	6.800
Öküz	0,60	172	103	377	0,31	3,60	19	226
		990						
Manda-(Yetişkin)	0,75	813	610	2.226	0,23	2,60	68	772
Manda-(Genç)	0,50	177	89	323	0,14	1,60	9	103
		194.856						
Koyun	0,10	2.236.603	214.714	783.706	0,05	0,55	37.618	431.038
Keçi	0,08	247.054	18.029	65.805	0,10	0,66	8.308	54.289
Kuzu- Oğlak	0,04	272.474	10.899	39.781	0,03	0,37	3.182	36.466
At	0,50	4.243	2.122	7.743	0,22	2,50	341	3.872
Katır	0,40	792	317	1.156	0,22	2,50	64	723
Eşek	0,30	2.669	801	2.923	0,14	1,60	136	1.559
TOPLAM			360.502	1.315.831,79			85.530	810.052

Bir Büyük Baş Hayvan Birimi (BBHB) 500 kg canlı ağırlığına sahip kültür ırkı süt ineğini ifade eder. BBHB dönüşüm oranları Mera Yönetmeliğinden (RG-25/04/2001-24383) alınmıştır. b)TÜİK, 2012, c) Hayvan sayısı x BBHB oranı, d) 500 kg canlı ağırlık için günlük canlı ağırlığın %2'si alınmıştır. d) Yaşama payı için Gökkuş, A.(1994)'dan alınmıştır. Verim payı ihtiyacı beher lt süt (yağ oranı %4) için 0,09 g HP hesaplanmıştır. 300 gün laktasyon süresine göre hesaplanış verim payının 365 gün için yıllık ortalaması alınmıştır.

8.5. Van İli toplam yem üretimi ve ihtiyacı ilişkisi

8.5.1. Tüm Yem Kaynakları Bazlı Üretim/İhtiyaç İlişkisi (Bitki artıkları v.b. dahil)

Van ilinin toplam yem üretimi ve hayvan ihtiyacı yem miktarı Tablo 7.'de karşılaştırılmıştır. Bu tablo, saman gibi bitki artıkları ve dane yemleri de içermektedir.

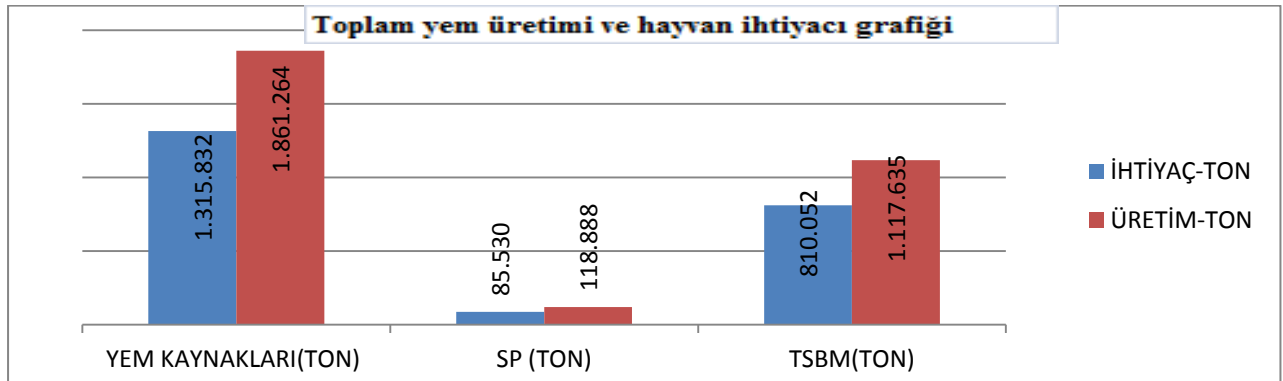
Tablo 38. Van İli toplam yem üretimi ve hayvan ihtiyacı karşılaştırması

YEM KAYNAKLARI	ÜRETİM/İHTİYAÇ	MİKTARI-TON
YEM KAYNAKLARI(TON)	İHTİYAÇ	1.315.832
	ÜRETİM	1.861.264
	FARK	545.433
SP (TON)	İHTİYAÇ	85.530
	ÜRETİM	118.888
	FARK	33.358
TSBM(TON)	İHTİYAÇ	810.052
	ÜRETİM	1.117.635
	FARK	307.583
% FARK	YEM KAYNAKLARI(TON)	41%
	SP (TON)	39%
	TSBM(TON)	38%

Yapılan bu değerlendirmeler sonucunda Van'da hayvanların yaşama payı ve verim payı esas alınmak kaydıyla yıllık toplam kaba yem, SP ve TSBM ihtiyaçlarında ise bir fazlalık göze çarpmaktadır. İlde Kaba Yem, SP ve TSBM bakımından sırayla % 41, %39 ve %38 fazlalık görülmektedir.

İlde toplam kaba yem, SP ve TSBM üretim miktarı ile illerin mevcut hayvan varlığına göre ihtiyaçları arasındaki ilişki ve buna göre fazla ve açık oranları Grafik 1.'de gösterilmiştir.

Grafik 10. Van İli toplam yem üretimi ve ihtiyacı ilişkisi grafiği.

7.5.2.Temel Yem Kaynakları Bazlı Üretim/İhtiyaç ilişkisi (Çayır, Mera Ve Yem Bitkileri)

Çayır-mera ve yem bitkilerinden oluşan temel yem kaynakları ele alındığında Van İlinin toplam yem üretimi ve ihtiyacı Tablo 8.'de verilmiştir.

Tablo 39. Temel Yem Kaynakları Bazlı Üretim/İhtiyaç ilişkisi (Çayır, Mera Ve Yem Bitkileri)

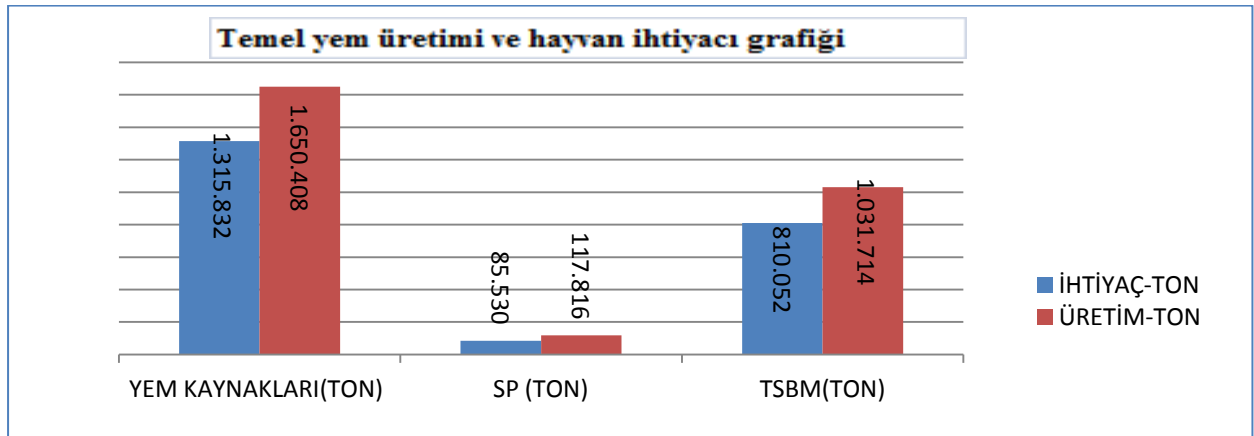
YEM KAYNAKLARI	ÜRETİM/İHTİYAÇ	MİKTARI-TON
YEM KAYNAKLARI(TON)	İHTİYAÇ	1.315.832
	ÜRETİM	1.650.408
	FARK	334.576
SP (TON)	İHTİYAÇ	85.530
	ÜRETİM	117.816
	FARK	32.285
TSBM(TON)	İHTİYAÇ	810.052
	ÜRETİM	1.031.714
	FARK	221.662
% FARK	YEM KAYNAKLARI(TON)	25%
	SP (TON)	38%
	TSBM(TON)	27%

Bütün yem kaynakları dahil edildiğinde, Van üretilen kaba yemler hayvan varlığı ihtiyacından 0,5 milyon ton (%41) fazla olduğu halde, sadece temel yem kaynakları (çayır-mera ve yem bitkileri) ele alındığında 0,3 milyon ton, yani % 25 oranında bir fazlalık oluşmaktadır.

Kaba yem olarak yalnızca çayır-mera ve yem bitkileri ele alındığında Van ortalamasında kaba yem, SP ve TSBM fazlalığı görülmektedir. Van'da, Kaba Yem, SP ve TSBM bakımından, sırayla %25, %38 ve %27 fazlalık bulunmaktadır.

Van'ın temel yem kaynaklarından (Çayır-mera ve yem bitkileri) oluşan toplam kaba yem, SP ve TSBM üretim miktarı ile illerin mevcut hayvan varlığına göre ihtiyaçları arasındaki ilişki ve buna göre fazla ve açık oranları Grafik 2.'de gösterilmiştir.

Grafik 11.Temel Yem Kaynakları Bazlı Üretim/İhtiyaç ilişkisi (Çayır, Mera Ve Yem Bitkileri)

8.6. Van'ın Mera Kapasitesi Ve Otlatılan Hayvan (BBHB) Sayısı

Van'ın mera varlığı ülke mera varlığının %10'una denk gelmektedir. Ancak aşırı ve bilinçsiz otlatılması neticesinde meralarımız gittikçe verimsizleşmektedir. Meraların sürdürülebilir kullanımı için yıllık otlatma süresi ortalama 150 gün olduğu halde bölgede 210-250 gün arasında mera otlatması yapılmaktadır.

Tablo 40. :Meraların otlatma kapasitesi ve otlatılan hayvan sayısı (BBHB)

TOPLAM BBHB	MERA KAPASİTESİ-BBHB	FARK (BBHB)	FARK %
360.502	330.477	-30.025	-8%

*:Mera Alanı(Ha) x Yararlanılabilir Yeşil Ot Verimi (kg/ha) / Günlük Yeşil Ot İhtiyacı x Otlatma Süresi

Mera Alanı: 1.239.289 Ha,

Yararlanılabilir yeşil ot verimi (kg/ha):2000 kg,

Günlük Yeşil Ot İhtiyacı: Bir BBHB için günlük canlı ağırlığının %10'u=50 kg/gün

Otlatma Süresi (gün): 150 gün

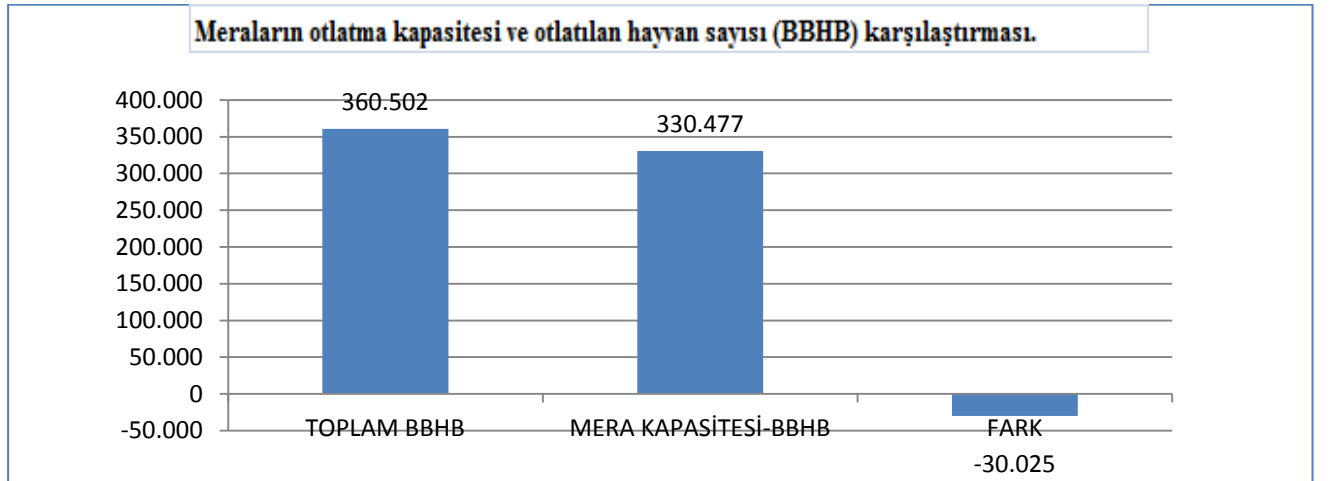
Van meraları (1.239.289 hektar), 150 gün otlatma süresi ile toplam varlığının (360.502 BBHB) ihtiyaçlarını karşılamaktan uzaktır.

Tüm hayvan varlığının 150 gün boyunca sadece meralardan beslenmesi halinde;

Van'da mera varlığının ihtiyacı karşılayamayacağı, toplam hayvan varlığının %8'inin (30.025 BBHB) mera kapasitesinin üzerinde olacağı görülmektedir.

Van'da meraların otlatma kapasitesi ve otlatılan hayvan sayısı (BBHB) karşılaştırması aşağıdaki grafikte verilmiştir.

Grafik 12. Van Meralarının otlatma kapasitesi ve otlatılan hayvan sayısı (BBHB) karşılaştırması.

9-VAN SÜT SEKTÖRÜNDE ORTALAMA VERİMLİLİK

Şu ana kadar irdelenen bilgiler ışığında Van ilindeki ortalama süt verimliliklerini çeşitli biçimlerde sınıflandırarak görmenin yararlı olacağı düşünülmektedir.

9.1.İnek Sütü Üreten İşletmeler

Süt sığırıcılığı yapan işletmeleri bir bütün olarak görmek yerine, onları köydeki toplam hayvan sayısı çerçevesinde irdelenmiştir. Zira yapılan çalışmalarda sütçülük kültürünün geliştiği yerlerde ortalama verimlerin değiştiği saptanmıştır.

Tablo 41.Van İli Süt Sığırıcılığı İşletmelerinde Ortalama Süt Verimliliği

Grup	Köy Sayısı	Sağılan Hayvan Sayısı(Adet)	Toplam Süt Üretimi (Lt/Gün)	Ortalama Süt Verimi (Gün/ Lt/Baş)
1 (0-100 SAĞILAN BAŞ)	341	13.685	132.066	9,7
2 (100-200 SAĞILAN BAŞ)	174	24.556	240.324	9,7
3 (200-400 SAĞILAN BAŞ)	112	32.181	317.036	9,8
4 (400-600 SAĞILAN BAŞ)	19	9.122	93.845	10,4
5 (600 - + SAĞILAN BAŞ)	6	4335	43.552	10,2
Genel Toplam	652	83879	826823	9,9

İşletmelerde, köydeki toplam büyükbaş hayvan varlığı ile süt verimliliği arasında küçük bir ilişki olduğu gözlenmiş, bu işletmeler için ortalama hayvan başına verimlilik 9,9lt/gün olarak tespit edilmiştir.

9.2.Koyun Sütü Üreten İşletmeler

Van'da koyunculuk işletmelerinin mevcut durumlarını tespit etmek üzere 13 ilçede toplam 130 adet işletme ile yüz yüze anketler yapılmıştır. Elde edilen verilere göre süt veriminin düşük olduğu görülmüştür. Araştırma yapılan işletmelerde koyun süt verimi 50,8 Lt/laktasyon, keçi süt verimi ise 87,7 Lt/laktasyon olduğu, ortalama sağım süresi 120 gün olduğu görülmüştür.

10-VAN İLİNDE SÜT SEKTÖRÜNÜN ANALİZİ VE BELİRLENEN SORUNLAR

Yukarıdaki bilgiler ışığında Van süt sektörü analiz edilmiştir. Öncelikle sektör analizinde GZFT(Güçlü,zayıf,fırsatlar ve tehditler) yöntemini kullanmış, burada tespit ettiği sorunları ve çözüm yollarını ayrı ayrı irdelemiştir.

10.1. Van İli Tarımsal Üretim Değeri

Van İli'nde 2011 yılı itibariyle tarımsal üretim değeri yaklaşık 2,07 milyar TL olup, bunun ortalama %80'i canlı hayvan değeri, %13'ü hayvansal ürünlerin değeri ve %7'si de bitkisel üretim değerine ait olması bölgenin tarımsal yapısı içinde hayvancılığın önemini göstermektedir.

Van'da hayvansal ürünler değerini veren en önemli ürün süt ve süt ürünleridir. Bu ürünlerin hayvansal ürün değeri yaklaşık 170.000 TL olup, hayvansal ürün değeri içinde %62, ilin toplam tarımsal üretim değeri içinde ise değeri %8'lik bir paya sahiptir.

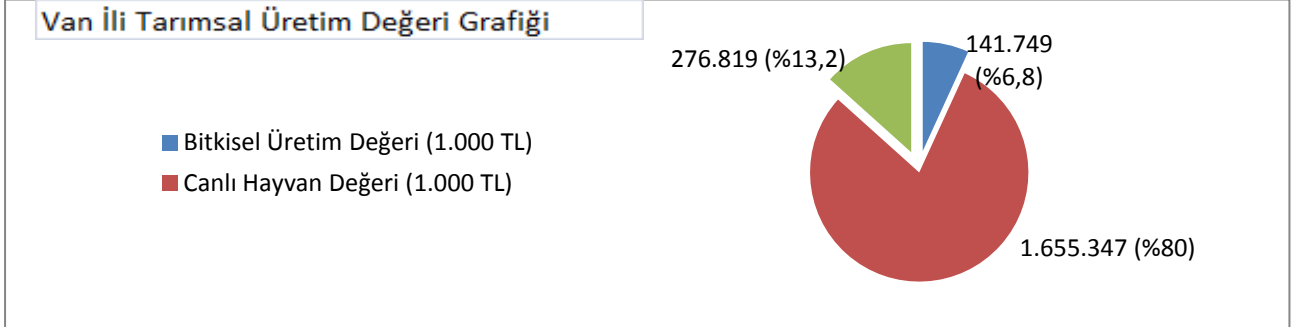
Tablo 42. Van İli Tarımsal Üretim Değeri

Tarımsal Üretim	Van		Türkiye	
Bitkisel Üretim Değeri (1.000 TL)	141.749	6,83 %	88.930.820	46,42 %
Canlı Hayvan Değeri (1.000 TL)	1.655.347	79,82 %	60.076.917	31,36 %
Hayvansal Ürünler Değeri (1.000 TL)	276.819	13,35 %	42.571.782	22,22 %
TOPLAM	2.073.915	100,00 %	191.579.519	100,00 %

(Kaynak: TÜİK, 2011)

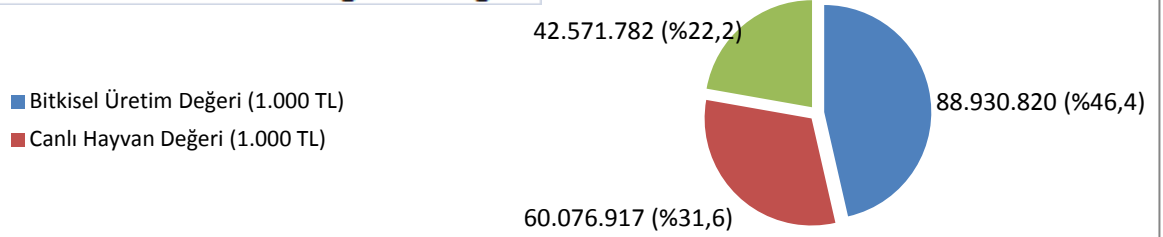
İl'de hayvancılığın toplam tarımsal üretim içindeki payı oldukça yüksektir. Bölgede canlı hayvan değeri ve hayvansal ürünler değeri toplamının ilin tarımsal üretimi içindeki payı %93 iken Türkiye bu oran % 53 düzeyindedir.

Grafik 13. Van İli Tarımsal Üretim Değerinin Dağılımı

Grafik 14. Türkiye Tarımsal Üretim Değerinin Dağılımı

Türkiye'de Tarımsal Üretim Değeri Grafiği

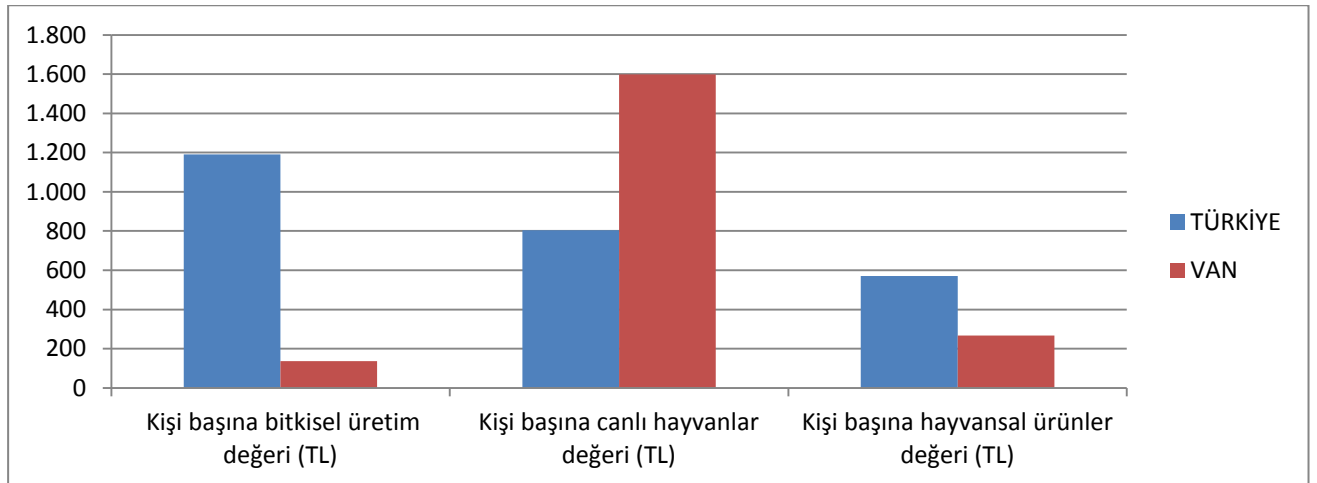
10.2. Kişi Başına Tarımsal Üretim Değeri

Tablo 43. Kişi Başına Tarımsal Üretim Değeri

Kişi Başına Üretim Değeri (TL)	TÜRKİYE	VAN
Kişi başına bitkisel üretim değeri (TL)	1.191	137
Kişi başına canlı hayvanlar değeri (TL)	Süt 804	1.599
Kişi başına hayvansal ürünler değeri (TL)	570	267

Van, tarımsal üretimde kişi başına canlı hayvanlar değeri bakımından ülke ortalamasının oldukça üstünde seyir ederken, kişi başına bitkisel ve hayvansal ürün üretimi noktasında Türkiye ortalamasının altında kalmaktadır. Bu durum ilde yapılan tarımsal faaliyetlerin verimli bir şekilde yapılmadığının göstergesidir. Ayrıca hayvansal üretim değeri içinde canlı hayvan değerinin yüksek olması, ilin hayvancılıkta katma değer oluşturmadığını göstermektedir.

Grafik 15. Kişi Başına Üretim Değerleri Bakımından Van ve Türkiye Karşılaştırması

Van ilinin hayvancılık açısından mevcut durumda GZFT analizi çalışmalarda önemli bir yer tutmuştur. Bu amaçla yürütülen çalışmada elde edilen sonuçlar aşağıdaki gibi bir araya getirilmiştir.

Bölgesel gelişme ve kırsal kalkınma politika ve uygulamaları arasında bütünlük ve tutarlılık sağlaması açısından yukarıdaki GZFT analizlerinin dikkate alınması önem arz etmektedir.

10.3. Van İli Hayvancılık GZFT Analizi

Güçlü Yönler	Zayıf Yönler
-İlde Veteriner ve Ziraat Fakültesinin varlığı -DAP Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığının kurulmuş olması -Kırsal Ajansının varlığı -IPARD Programının uygulanması - Merkezi hükümetin duyarlılığı - Hayvancılık potansiyelinin zenginliği, -Çayır ve Mera Alanlarının geniş olması -Yem bitkileri üretiminin yaygın olması -Hayvansal üretim potansiyelinin gelişmeye müsait olması -Arazinin önemli ölçüde süt toplama ve nakliyesine uygun olması. -Önemli dış pazarlara yakınlık -Kredi sağlayıcı kuruluşların varlığı - Mevcut çiftçi sayısının fazlalığı - Ekonomik faaliyetler içerisinde hayvancılığın önemli yer tutması -Çiğ süt satış fiyatının Ülke ortalamasının üzerinde alıcı bulması - İstihdam oluşturma kapasitesi - Hayvancılığa yatırımlarına olan yatırımcı ilgisi -Marka olabilecek yöresel ürün çeşitliliği (otlu peynir) - Organik tarım potansiyelinin yüksek olması - Kırsal kalkınma projeleri deneyimi	-İşletmelerin küçük ölçekli olması -İşletmelerin düşük verim ile üretim yapması - İşletmelere hizmet götüren kamu, üniversite, sivil toplum kuruluşları arasındaki koordinasyon yetersizliği, -Süt toplama ve soğutma merkezlerinin olmaması - Süt ile ilgili örgütlerde koordinasyon eksikliği - Süt sektöründe örgüt yetkileri konusunda mevzuatın karışıklığı ve bunun sektöre yansımaları -Çiftçi örgütlenmesinin ve kooperatifleşmenin güçsüz olması - Hayvan hareketliliğinin yüksek olması nedeniyle hastalıkların yaygın olması - Tarım sigortalarının salgın hastalıkları kapsamaması - Uygulanan sosyal amaçlı hayvancılık projelerinin başarı sağlamaması -Kurulun orta ve büyük ölçekli işletmelerin henüz istenen başarıyı sağlayamaması - Hayvan barınaklarının projelendirilmesinde yetersiz mühendislik hizmetleri -Ahır koşullarının yetersiz olması, mevcut ahırların modernizasyon ihtiyacı, -Eğitim düzeyinin yetersizliği -Nitelikli işgücünün yetersizliği -Üretimin bireysel yapılması -Geleneksel üretim tarzının yaygın olması -Yeniliklere karşı direnç gösterilmesi -Hayvanların bakım ve beslenmesinin yetersizliği -Koruyucu hekimliğe önem verilmemesi -Tarım sigortasının yaygınlaşmaması -Çiftçilerin danışmanlık hizmetine sıcak bakmaması -Üreticilerin örgütlenme eğiliminin düşüklüğü -Sütün sanayiye girme oranının düşük olması (%6,5) - Örgüt yönetimlerine olan güvensizlik - Sektörü örgütlerinin idari yapılarının yetersiz olması -Kredi kullanımında gayrimenkul ipoteği sorunları -Meraların aşırı ve bilinçsiz otlatılması -Nitelikli kaba yemlerinin üretiminde düşük verim

Güçlü Yönler	Zayıf Yönler
	-Kaba yemlerin öğütülerek beslenmede kullanılması -İşletmelerin küçük ve dağınık olması -Sağım ünitesi sayısının eksikliği -Modern işletme sayısının eksikliği -Üretimin mevsimlere göre aşırı dengesiz olması -Hayvancılık işletmelerinin ortalama makine ekipman kullanımı yetersizliği -Yetişmiş iş gücü eksikliği - Bölgenin yağış yetersizliği -Süt sanayinin alt yapısının yetersiz olması -Girdi fiyatlarının yüksek olması -Fiyat dalgalanmaları -Güçlü markaların oluşturulamaması -Ev eksinli süt değerlendirme geleneğinin hakim olması -Tarımsal eğitim ve yayım hizmetleri ile işbirliği konusundaki yetersizlikler -Tarım-sanayi entegrasyonunda ve sütün pazarlama faaliyetlerinde etkinlik sorunları -Süt işleme tesisleri açısından süt maliyetlerinin yüksek olması -İşletmelerin sermaye ve mali kaynak yetersizlikleri -Yerli ırkların yüksek olması -İşletme sahiplerinin genel eğitim düzeyinin düşük olması

Fırsatlar	Tehditler
-Arazi toplulaştırılma projelerinin uygulamaya başlaması -Hayvancılığa ayrılan destekleme payının gittikçe artması -Hükümet politikaları -Yerel yönetimlerin güçlendirilmesine verilen önemin artması ve kamu yönetiminin etkinleştirilmesi -Mevzuatta yapılan değişikliklerin olumlu olması -Desteklemelerin doğrudan örgütlenmeyi	-İlin az yağış alması -Arazi fiyatlarının yüksek olması - Üretimin büyük kısmının küçük aile işletmeleri tarafından yapılması - AB sürecinde ortaya çıkacak rekabet zorlukları - Nitelikli damızlık üretiminin yetersizliği - Süt işleyen işletmelerin modernize olamaması ve yerel kalması - Süt sanayinde ölçek küçüklüğü - Süt kullanım alışkanlığının yetersizliği -Kontrolsüz hayvan hareketlerinin yoğunluğu

Fırsatlar	Tehditler
teşvik etmesi -Mali ve Teknik destek sağlayan güçlü kurumların bulunması -Rusya, Irak, İran gibi pazarlara yakın olması -Organik ürünlere olan talebin artması -Dünyada gıda fiyatlarında artış eğilimi -Ürün çeşitliliğini arttırılabilme imkânının varlığı -Hayvancılık kredilerinin artması ve ulaşılabilir olması - Sulama alt yapı yatırımlarına başlanmış olması -İlde süt işleyen sanayinin bulunması - Tarıma dayalı sektörlerin gelişme eğilimi - İç ve dış talebe dayalı olarak gıda sanayinin gelişmesi - Uluslararası kaynaklara-fonlara erişebilirlik - Haberleşme ve bilişim teknolojilerinin giderek gelişmesi -Geniş arazi varlığı ve düşük maliyet ile kaliteli yem bitkisi üretme imkanının bulunması	- Fiyat istikrarının sağlanamaması -Tüketim alışkanlıklarında değişiklik beklentisi - Ürün güvenilirliğinin iyi kontrol edilememiş olması -Açık süt ve süt ürünleri satışının yaygın olması -Yem ve Süt fiyat paritesindeki değişiklikler. -Şehir merkezlerinde hayvancılık yaygın olması - Et fiyatlarının yüksek seyretmesi - Genç ve nitelikli işgücünün kırsal alanlardan göçü - Hayvan sayısının azalması - Yem hammaddelerinin maliyetinin yüksekliği - Kayıt dışı üretimin halen devam etmesi - Kalite ve Standardın düşük olması

11-VAN SÜT SEKTÖRÜNÜN SORUNLARI VE EYLEM PLANI

11.1. Süt Üreticilerinin Eğitim Sorunları

Yukarıda irdelenen envanter verileri, süt verimliliği, barınak koşulları, süt kalitesi ve yem kullanım biçimleri dikkate alınarak Van çiftçisinde genel anlamda eğitim sorununun varlığına hükmetmek mümkündür. Ancak mevcut eğitim yöntemiyle de sorunun belirli bir vadede çözümlenmesinin çok kolay olmayacağı kabul edilmelidir.

Van ili çiftçi eğitim faaliyetleri incelendiğinde hayvancılık sektöründeki işletmelere kamu yayımı kapsamında genel bir yayım stratejisi ile ulaşılmaya çalışıldığı gözükmemektedir. Çiftçi eğitim çalışmaları kamu tarafından İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü yayım teşkilatı eliyle il ve ilçe müdürlüklerinde görevli yayımcılar tarafından yürütülmektedir. Süt hayvancılığı işletmeleri tüm işletmeler aynı kabul edilerek;

- İl Yayım programı kapsamında yapılan çiftçi toplantıları,
- Hayvan hastalıklarından korunma amaçlı yapılan koruyucu aşılama sırasında yapılan görüşmeler,
- Tarımsal Destekleme başvuru işlemleri sırasında yapılan işletme ziyaretleri,
- Tarımsal destekleme başvuruları için il, ilçe müdürlüklerine yapılan büro ziyaretleri,

Şeklinde eğitim programının içinde yer almaktadır. Yürütülen bu eğitim çalışmalarında genele haiz sorunlara çözüm getiren faaliyetler yapılmaktadır. Bu durum birbirinden farklı yapıda çok sayıda işletmeye sahip Van ilinde istenen başarıyı sağlayamamaktadır.

Bu durum Van İli süt eylem planında yeni bir yayım seferberliğinin belirlenmesi ihtiyacını gerekli kılmıştır. Bu amaçla;

- Eğiticilerin eğitimi,
- Hayvan sayılarına göre belirlenmiş köy gruplarına uygun eğitim programı,
- İktisadi işletmelere özel eğitim programı,
- Çiftlik stajlarının yapılması
- Bölgelere, işletmelere göre eğitim konuları ve eğiticileri değişen eğitim programı,
- Tarımsal yayım ve danışmanlık hizmeti veren gerçek ve tüzel kişilerin hizmet etkinliklerinin arttırılması

Olarak etaplanmasında yarar görülmektedir. Eğitim planının başarısı, işletmelere eğitim verecek olan personelin eğitilmesiyle yakından ilgilidir. Bu eğitim TİGEM'e bağlı İşletmelerin eğitim merkezlerinde yapılması tavsiye edilmektedir. Kullanılacak yöntemler:

- ❖ **Bireysel Yayım Metotları** kullanılarak yapılacak işletme ziyaretleriyle,
 - ❖ **Grup Yayım Metotları** çiftçi toplantıları, demonstrasyonlar, panel ve konferanslarla,
 - ❖ **Kitle Yayım Metotları** TV, İnternet, Mobil İletişim
- Olarak belirlenecektir.

Hayvan sayılarına göre belirlenmiş köy gruplarına uygun eğitim programı:

Sağılan hayvan sayısı;

- ✓ 0-100 Baş hayvanı olan 341 köy eğitim programı dışında tutulacak ancak bu köylerde tarımsal yayım ve danışmanlık hizmetleri yapılmaya devam edecektir.
- ✓ 100-200 Baş hayvanı olan 174 köyde TV programı ve Çiftçi Toplantıları ile çiftçilere ulaşılabacaktır.
- ✓ 200-400 Baş hayvanı olan 112 köyde Çiftçi Toplantıları ve işbaşı eğitimleri ile çiftçilere ulaşılabacaktır.
- ✓ 400-600 Baş hayvanı olan 19 köyde Çiftçi Toplantıları, işbaşı eğitimleri, işletme satırları ile çiftçilere ulaşılabacaktır.
- ✓ 600- < Baş hayvanı olan 6 köyde Çiftçi Toplantıları, işbaşı eğitimleri, işletme satırları, demonstrasyonlar ile çiftçilere ulaşılabacaktır.

Süt eylem planı eğiticileri

- ✓ YYÜ Ziraat Fakültesi ve Veteriner Fakültesi öğretim üyeleri,
- ✓ İl ve İlçe Müdürlüğünde görevli Hayvancılık uzmanı Ziraat Mühendisi ve Veteriner Hekimler,
- ✓ İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğünde görevli köy ve kasabalarda çalışan TARGEL personeli,
- ✓ Damızlık Sığır Yetiştiricileri Birliği teknik elemanları
- ✓ Süt Birlikleri teknik elemanları
- ✓ Özel Tarım Danışmanları

Bu eğitim çalışmalarını yürütmeleri uygun olacaktır.

Bu amaçla hazırlanan Eylem Planının üzerine bina edileceği eksenler de iki ana eylem konusu olan;
Süt Eğitim Modelinin Oluşturulması,
Çiftçilerin Eğitiminin Sağlanması,
şeklinde belirlenmiştir.

11.2. Süt Üreticilerinin Eğitilmesi Van İli Eylem Planı

Eylem No	Eylem Adı	Sorumlu Kuruluş	İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar	Başlama-Bitiş Tarihi	Yapılacak İşlem ve Açıklama
A) Süt Eğitim Modelinin Oluşturulması					
A.1	Eğiticilerin eğitimi yapılacaktır.	YYÜ Üniversitesi	İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü, Ticaret Borsası, Damızlık Sığır Yetiştiricileri ve Süt Üretici Birlikleri, TİGEM, DAKA, DAP Bölge Kalkınma İdaresi	Mayıs 2015-2017	Üniversite eğiticilere yönelik olarak İl Müdürlüğü ve Ticaret Borsası salonunda farklı zamanlarda öncelikli konularda farkındalık yaratmak için eğitimler düzenleyecektir. 2016 yılından itibaren ise eğitimler Kalkınma Ajansına ve DAP Bölge Kalkınma İdaresine proje verilerek sürdürülecek, Üniversite bünyesinde bulunan eğitim merkezinde ve TİGEM İşletmeleri Eğitim merkezlerinde üreticilerin eğitilmesini sağlayacak teknik elemanların eğitimi yapılacak, Eğitim kitleri hazırlanacak, İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü Damızlık Sığır Yetiştiricileri ve Süt Üretici Birlikleri’de eğitim alacak personelini görevlendirecektir. Hazırlanacak eğitim projeleri Kalkınma Ajansına ve DAP Bölge Kalkınma İdaresitarafından desteklenecektir.

Eylem No	Eylem Adı	Sorumlu Kuruluş	İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar	Başlama-Bitiş Tarihi	Yapılacak İşlem ve Açıklama
A.2	Eğitim Planları Hazırlanacaktır.	İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü	Yüzüncü Yıl Üniversitesi	Mart 2015	İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü hayvan varlığı ve ilçelerin hayvancılık altyapısı gözetilerek bir çalışma planı hazırlanacak, Üniversite bu plana destek verecektir.

B) Çiftçilerin Eğitiminin Sağlanması					
B.1	Yem bitkilerinin ekiliş alanlarının arttırılması, kaliteli kaba yem kullanımının yaygınlaştırılması, mera ıslahı konusunda eğitim yapılacaktır.	İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü	YYÜ Üniversitesi Damızlık Sığır Yetiştiricileri ve Süt Üretici Birlikleri, Ziraat Odaları, DAKA, DAP Bölge Kalkınma İdaresi, Özel Tarımsal Yayım ve Danışmanlık Firmaları	Mayıs 2015- Aralık 2018	GTH Bakanlığına bağlı Van İl Müdürlüğünde görevli teknik personelini ve araç imkânlarını programın uygulanabilmesi için görevlendirecek, hazırlanmış eğitim kitleri kullanılmak suretiyle eğitim planı uygulanacak gerektiğinde Üniversite, özellikle çiftçi örgütlerine ve ilçe düzeyindeki eğitimlere kurumsal destek verecektir. Van Damızlık Sığır Yetiştiricileri Birliği, Süt Üretici Birlikleri ve eğitim programına katkı sağlayacak, eğitim seferberliği boyunca üyelerinin eğitim sürecine etkin katılımını temin edecektir. Bu kapsamda ilde faaliyet gösteren özel tarımsal yayım ve danışmanlık firmalarının faaliyetleri de daha fazla etkinleştirilecek.

B.2	Hayvan sağlığı ve koruyucu hekimlik konusunda eğitim yapılacaktır.	İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü,	YYÜ Üniversitesi Damızlık Sığır Yetiştiricileri ve Süt Üretici Birlikleri, Ziraat Odaları, DAKA, DAP Bölge Kalkınma İdaresi, Özel Tarımsal Yayım ve Danışmanlık Firmaları	Mayıs 2015- Aralık 2018	Hazırlanmış eğitim kitleri kullanılmak suretiyle eğitim planı uygulanacak gerektiğinde Üniversite özellikle çiftçi örgütlerine ve ilçe düzeyindeki eğitimlere kurumsal destek verecektir. Damızlık Sığır Yetiştiricileri, Süt Üretici Birlikleri ve Ziraat Odaları da eğitim organizasyonlarına destek sağlayacaktır. Bu kapsamda İlde faaliyet gösteren özel tarımsal yayım ve danışmanlık firmalarının faaliyetleri de daha fazla etkinleştirilecek.
B.3	Hayvan bakım, besleme ve yetiştiriciliği konusunda eğitim yapılacaktır.	İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü	YYÜ Üniversitesi Damızlık Sığır Yetiştiricileri ve Süt Üretici Birlikleri, Ziraat Odaları, DAKA, DAP Bölge Kalkınma İdaresi, Özel Tarımsal Yayım ve Danışmanlık Firmaları	Mayıs 2015- Aralık 2018	Hazırlanmış eğitim kitleri kullanılmak suretiyle eğitim planı uygulanacak gerektiğinde Üniversite özellikle çiftçi örgütlerine ve ilçe düzeyindeki eğitimlere kurumsal destek verecektir. Damızlık Sığır Yetiştiricileri, Süt Üretici Birlikleri ve Ziraat Odaları da eğitim organizasyonlarına destek sağlayacaktır. Bu kapsamda İlde faaliyet gösteren özel tarımsal yayım ve danışmanlık firmalarının faaliyetleri de daha fazla etkinleştirilecek.

B.4	Kaliteli ve Hijyenik Süt Üretimi ve Soğutulması eğitimi verilecektir.	İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü	YYÜ Üniversitesi Damızlık Sığır Yetiştiricileri ve Süt Üretici Birlikleri, Ziraat Odaları, DAKA, DAP Bölge Kalkınma İdaresi,	Mayıs 2015- Aralık 2018	Bu eğitim süt soğutma merkezi kurulacak olan köylerde verilecek. Hazırlanmış eğitim kitleri kullanılmak suretiyle eğitim planı uygulanacak gerektiğinde Üniversite özellikle çiftçi örgütlerine ve ilçe düzeyindeki eğitimlere kurumsal destek verecektir. Damızlık Sığır Yetiştiricileri, Süt Üretici Birlikleri ve Ziraat Odaları da eğitim organizasyonlarına destek sağlayacaktır.
B.5	Hayvan refahını sağlayacak ahır ve çevre ortamını sağlayıcı eğitimler verilecektir.	İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü	YYÜ Üniversitesi Damızlık Sığır Yetiştiricileri ve Süt Üretici Birlikleri, Ziraat Odaları, DAKA, DAP Bölge Kalkınma İdaresi, Özel Tarımsal Yayım ve Danışmanlık Firmaları	Mayıs 2015- Aralık 2018	Hazırlanmış eğitim kitleri kullanılmak suretiyle eğitim planı uygulanacak gerektiğinde Üniversite özellikle çiftçi örgütlerine ve ilçe düzeyindeki eğitimlere kurumsal destek verecektir. Damızlık Sığır Yetiştiricileri, Süt Üretici Birlikleri ve Ziraat Odaları da eğitim organizasyonlarına destek sağlayacaktır. Bu kapsamda İlde faaliyet gösteren özel tarımsal yayım ve danışmanlık firmalarının faaliyetleri de daha fazla etkinleştirilecek.

B.6	Yetiştiricilere örgütlenme konusunda eğitim verilecektir.	İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü	YYÜ Üniversitesi Damızlık Sığır Yetiştiricileri ve Süt Üretici Birlikleri, Ziraat Odaları, DAKA, DAP Bölge Kalkınma İdaresi, Özel Tarımsal Yayım ve Danışmanlık Firmaları	Mayıs 2015- Aralık 2018	Hazırlanmış eğitim kitleri kullanılmak suretiyle eğitim planı uygulanacak gerektiğinde Üniversite özellikle çiftçi örgütlerine ve ilçe düzeyindeki eğitimlere kurumsal destek verecektir. Damızlık Sığır Yetiştiricileri, Süt Üretici Birlikleri ve Ziraat Odaları da eğitim organizasyonlarına destek sağlayacaktır. Bu kapsamda İlde faaliyet gösteren özel tarımsal yayım ve danışmanlık firmalarının faaliyetleri de daha fazla etkinleştirilecek.
B.7	Mekanizasyon Eğitimi	İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü	YYÜ Üniversitesi Damızlık Sığır Yetiştiricileri ve Süt Üretici Birlikleri, Ziraat Odaları, DAKA, DAP Bölge Kalkınma İdaresi, Özel Tarımsal Yayım ve Danışmanlık Firmaları	Mayıs 2015- Aralık 2018	Hazırlanmış eğitim kitleri kullanılmak suretiyle eğitim planı uygulanacak gerektiğinde Üniversite özellikle çiftçi örgütlerine ve ilçe düzeyindeki eğitimlere kurumsal destek verecektir. Damızlık Sığır Yetiştiricileri, Süt Üretici Birlikleri ve Ziraat Odaları da eğitim organizasyonlarına destek sağlayacaktır. Bu kapsamda İlde faaliyet gösteren özel tarımsal yayım ve danışmanlık firmalarının faaliyetleri de daha fazla etkinleştirilecek.

11.3-Kaliteli Kaba Yem Üretim Ve Kullanımına İlişkin Sorunlar

Yapılan çalışmalarda elde edilen veriler göstermiştir ki Van İlinde süt üretimi için gerekli olan miktarda ve kalitede kaba yem kullanılmamaktadır.

Mevcut durumda üretilen kaba yem mera döneminde ek yemleme yapılmaması halinde ihtiyacı karşılayabilmektedir. Ancak, aşırı ve bilinçsiz otlatmadan dolayı meraların verimsiz olması mera döneminde diğer kaba yemlerle ek yemleme yapılması gerekli kılmaktadır.

Bunun dışında yem bitkilerinin yanlış hasat zamanı ve hasat sonrası uygulamalarla yarayışlılıkları önemli ölçüde düşürülmektedir. Hasat zamanı geciktirilen yem bitkileri hasat edildikten sonra da arzu edilen düzeyden çok daha fazla kurutulmaktadır. Ayrıca kurutulan kaba yemler hububat harman makineleri ile aşırı öğütülerek yarayışlılığı çok düşürülmektedir.

Van'da yem bitkileri üretiminde büyük pay yoncadadır. Ancak bilinçli üretim yapılmadığı için yonca verimi düşüktür. İlimizde yonca verimi ortalaması 750 kg/dekardır. Bu miktarın en az 1.200 kg/dekar düzeyine çıkarılması gerekir.

İlimizde silajlık mısır üretimi yok denecek kadar azdır. Sık sık yaşanan kaba yem sorunundan olumsuz etkilenmemek için silajlık mısır üretiminin yaygınlaştırılması önem arz etmektedir.

Van'da nadas alanı miktarı 1.145.843 Dekardır. Mevcut tarım arazilerinin %30'una takabul eden bu nadas arazilerinin kıraca dayanıklı alternatif yem bitkileri ile değerlendirilmesi hedeflenmelidir.

İlimizde hububat samanı gibi düşük kaliteli yemlerin hayvan beslemesinde yeri oldukça büyüktür. Konsantre yemler kullanmadan kaliteli kaba yemlerle orta seviyede (10 litreye kadar) süt üretilebilmektedir. Karlı bir hayvancılık ve süt inekçiliği yapabilmek için hayvanlara yeterli miktarda yüksek kaliteli kaba yem (mısır silajı, yonca, fiğ, korunga ve kaliteli çayır-mera otları) verilmelidir. Kaliteli kaba yemlerin tüketilmesi, kesif yem tüketimini azaltacak ve bu şekilde yem maliyeti minimize edilebilecektir. Bir Büyükbaş hayvana yıllık 6 ton mısır silajı, 2 ton kuru yonca otu verilmelidir. Bir süt ineği için 3 dekarlık sulanabilir yem bitkisi ekiliş alanı ayrılması sağlanmalıdır.

Samana dayalı süt ineği rasyonunda 1 litre sütün maliyeti; işletme dışından satın alınan kaba yem ile hazırlanan süt ineği rasyonu ile %17, işletmede üretilen kaliteli kaba yem ile hazırlanan süt ineği rasyonu ile %46 oranında düşürülebilmektedir. Bu da göstermektedir ki kaliteli kaba yemi işletme kendisi ürettiği takdirde 1 litre sütün maliyetini ciddi oranda düşürmektedir.

Kaliteli kaba yem ihtiyacının giderilmesi amacıyla öncelikli olarak çiftçilerin eğitim eksikliği giderilmelidir. Yem bitkileri türleri ve bunların üretim teknikleri konusunda çiftçilerimizin bilgileri yetersizdir. Yetiştirme tekniğinin yeterli düzeyde bilinmemesi, mevcut bilgilerin üreticiye sağlıklı aktarılamaması önemli bir sorundur. Her yöre çiftçisine ekolojik koşullara uygun yem bitkilerinin tarımı öğretilmeli, bu amaçla eldeki tarımsal yayım araçlarından en üst düzeyde yararlanılmalıdır. Ayrıca hayvan yetiştiricileri; yem hasadı, kuru ot, silaj yapımı ile silajdan yararlanma konularında eğitilmelidir. Nadas sisteminde yem bitkisi üretimi ve sulu alanlarda ekim nöbetlerinde ikinci ürün olarak yem bitkisi konularında çiftçilerimize yeterli bilgiler aktarılmalıdır.

Süt ineklerinin günlük yem masraflarının azaltılmasında kaliteli kaba yemin önemi mutlaka üreticilere anlatılmalıdır. Bakanlığın vermiş olduğu yem bitkilerine teşvik uygulamaları, hayvancılık yapan işletmelere ilave destek yapılmak suretiyle devam ettirilmelidir.

Süt inekçiliğinde samanının kullanımının minimize edilmesi ve tahıl artıklarının sap şeklinde altlık olarak kullanılması gerektiğinin üreticilere anlatılması, saman yemi ile yapılan yaygın, pahalı ve verimi düşüren uygulamalardan kaçınılması üzerinde önemle durulmalıdır.

Yem bitkilerinin hasat zamanı, hasat sonrası kurutma ve öğütme ile ilgili yapılan yanlışlıklar düzeltilmelidir. Özellikle oldukça yaygınlaşan kaba yem öğütme uygulamasının zararları etkili bir şekilde anlatılmalıdır.

Bilindiği üzere ilimizdeki mera alanları yağışların yetersizliği, erken ve aşırı otlatılması nedeniyle bitki örtüsü yönünden oldukça zayıflamış durumdadır. Bu alanlar üzerindeki baskının azaltılmasının yegane yolunun da yem bitkisi ekiliş alanlarının artırılmasından geçtiğinin anlatılması gerekmektedir. Bu nedenle ilimizde yapılacak mera ıslahı ve amenajmanı projelerinde yem bitkisi ekilişinin artırılmasına özel önem verilmelidir. Hayvancılıkla uğraşan üreticilerin şayet kendi yem bitkisi üretim alanı yoksa hayvanı olmayan ve ekiliş alanı olan üreticilerle sözleşme yapmak suretiyle işletmenin kaliteli kaba yem ihtiyacının karşılanması sağlanmalıdır. Bu konuda sözleşmeli çiftçilik modeli yaygınlaştırılmalıdır.

Sonuç olarak hayvancılığın, kaliteli yem bitkisi üretimi yapacak, özellikle ekilebilir sulu tarım arazilerine sahip üreticiler tarafından yapılması daha avantajlı bir durum ortaya çıkarmaktadır. Çünkü hayvancılıkta günlük maliyetin % 70'ini yem girdileri oluşturmakta olup, karlı bir hayvancılık için maliyetlerin düşürebileceği tek alan bu alandır. Bunun da yolu kaliteli kaba yem üretmekten geçmektedir. Aksi halde et ve süt fiyatlarının yüksek olduğu dönemde kar, düşük olduğu dönemlerde büyük zararlar etmek suretiyle işletmeler kapanmak zorunda kalabilecektir. İlimizdeki kaliteli kaba yem probleminin çözümüne katkı sağlamak için aşağıda maddeler halinde sıralanan eylem planının uygulanması için kamu kurumları ve sivil toplum örgütlerinin birlikte hareket etmesi sağlanmalıdır.

Kaliteli kaba yem üretiminin ve tüketiminin artırılması amacıyla hazırlanan eylem planının üzerine bina edileceği eksenler;

- Kaliteli kaba yem kullanımının yaygınlaştırılması konusunda tarafların eğitiminin sağlanması,**
- Yem bitkileri ekiliş alanlarının artırılmasının sağlanması,**
- Yem bitkileri üretiminde verim artışının sağlanması,**
- Yem bitkilerinin hasat ve hasat sonrası muhafaza ve değerlendirilmesi ile ilgili bilinç doğru bir bilinç oluşturulması**
- Kaliteli kaba yemle ilgili yerel ve ulusal bazda desteklerin artırılmasının sağlanması,**
- Yem bitkileri yetiştiriciliği konusunda mekanizasyon eksikliğinin giderilmesi,**
- Mera alanları ıslahının yapılması,**

Olarak belirlenmiştir.

11.4.Kaliteli Kaba Yem Üretiminin Artırılması Ve Kullanımının Yaygınlaştırılmasına Yönelik Eylem Planı

Eylem No	Eylem Adı	Sorumlu Kuruluş	İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar	Başlama-Bitiş Tarihi	Yapılacak İşlem ve Açıklama
A) Kaliteli kaba yem kullanımının yaygınlaştırılması konusunda tarafların eğitiminin sağlanması					
A.1	Eğitim kitleri hazırlanacaktır	Yüzüncü Yıl Üniversitesi	İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü	Mayıs 2015	Değişik çiftçi gruplarına yönelik olarak uygulanacak eğitimi gösteren, kullanımı kolay, görsel materyallerle desteklenmiş, eğitim kitleri Üniversite tarafından hazırlanacak, DAP Bölge Kalkınma İdaresi yeterli sayıda çoğaltacaktır.
A.2	Eğiticilerin eğitimi yapılacaktır.	Yüzüncü Yıl Üniversitesi	YYÜ Üniversitesi Damızlık Sığır Yetiştiricileri ve Süt Üretici Birlikleri, Ziraat Odaları, DAKA, DAP Bölge Kalkınma İdaresi,	Haziran 2015-2017	Üniversite bünyesinde bulunan eğitim merkezinde ve TİGEM işletmeleri eğitim merkezlerinde üreticilerin eğitilmesini sağlayacak teknik elemanların eğitimi yapılacak, İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü Damızlık Sığır Yetiştiricileri ve Süt Üretici Birlikleri’de eğitim alacak personellerini görevlendirecektir.
A.3	Eğitim Planları Hazırlanacaktır.	İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü	Yüzüncü Yıl Üniversitesi	Mayıs 2015	İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü tarafından hayvan varlığı ve ilçelerin hayvancılık altyapısı gözetilerek bir çalışma planı hazırlanacak, Üniversite bu plana destek verecektir.

Eylem No	Eylem Adı	Sorumlu Kuruluş	İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar	Başlama-Bitiş Tarihi	Yapılacak İşlem ve Açıklama
A.4	Çiftçilerin eğitimi sağlanacaktır.	İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü	YYÜ Üniversitesi Damızlık Sığır Yetiştiricileri ve Süt Üretici Birlikleri, Ziraat Odaları, DAKA, DAP Bölge Kalkınma İdaresi, Özel Tarımsal Yayım ve Danışmanlık Firmaları	Temmuz-2015-Aralık 2017	Hazırlanmış eğitim kitleri kullanılmak suretiyle eğitim planı uygulanacak gerektiğinde Üniversite özellikle çiftçi örgütlerine ve ilçe düzeyindeki eğitimlere kurumsal destek verecektir. Damızlık Sığır Yetiştiricileri ve Süt Üretici Birlikleri’de eğitim organizasyonlarına destek sağlayacaktır. DAKA ve DAP İdaresi hazırlanan eğitim projelerine destek verecektir. Ayrıca Süttaş’ ın eğitim birikiminden faydalanılacaktır.
A.5	Kalitesiz kaba yem kullanımının azaltılması ile ilgili çiftçilerin eğitimi sağlanacaktır.	İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü	YYÜ Üniversitesi Damızlık Sığır Yetiştiricileri ve Süt Üretici Birlikleri, Ziraat Odaları, DAKA, DAP Bölge Kalkınma İdaresi, Özel Tarımsal Yayım ve Danışmanlık Firmaları	Temmuz-2015-Aralık 2017	Hazırlanmış eğitim kitleri kullanılmak suretiyle eğitim planı içerisinde yer alan kalitesiz kaba yem kullanımının azaltılarak yerine kaliteli kaba yem kullanımının sağlanması konusunda eğitimler yapılacak gerektiğinde Üniversite özellikle çiftçi örgütlerine ve ilçe düzeyindeki eğitimlere kurumsal destek verecektir. Damızlık Sığır Yetiştiricileri ve Süt Üretici Birlikleri’de eğitim organizasyonlarına destek sağlayacaktır.

B) Yem Bitkileri Ekiliş Alanlarının Artırılmasının Sağlanması					
B.1	Çiftçilerin eğitimi sağlanacaktır.	İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü	YYÜ Üniversitesi Damızlık Sığır Yetiştiricileri ve Süt Üretici Birlikleri, Ziraat Odaları, DAKA, DAP Bölge Kalkınma İdaresi, Özel Tarımsal Yayım ve Danışmanlık Firmaları	Temmuz 2012- Aralık 2014	Hazırlanmış eğitim kitleri kullanılmak suretiyle eğitim planı içerisinde yer alan Yem bitkileri ekilişi konusunda eğitimler yapılacak gerektiğinde Üniversite, özellikle çiftçi örgütlerine ve ilçe düzeyindeki eğitimlere kurumsal destek verecektir. Damızlık Sığır Yetiştiricileri ve Süt Üretici Birlikleri’de eğitim organizasyonlarına destek sağlayacaktır. Bölgedeki mevcut tarımsal alanlardan azami faydanın sağlanması amacıyla eğitim ve yayım konusu dahil insan kaynaklarının geliştirilmesi desteklenecektir.
B.3	Sözleşmeli çiftçilik modelinin uygulanması ve yaygınlaştırılması sağlanacaktır.	Damızlık Sığır Yetiştiricileri ve Süt Üretici Birlikleri	İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü, Ziraat Bankası, DAKA, DAP Bölge Kalkınma İdaresi	Nisan 2013- Nisan 2015	Damızlık Sığır Yetiştiricileri ve Süt Üretici Birlikleri yeterli yem bitkisi ekiliş alanına sahip olmayan yetiştiriciler ile ekilebilir tarım arazisi olan çiftçilerle sözleşme yapmaları sağlanacaktır. İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü de Maliyet hesaplamaları konusunda destek sağlayacaktır. hayvancılık işletmeleri ile bitkisel ürün yetiştiren işletmelerin sözleşmeli üretim modelleri üzerinde kapasitelerinin artırılması sağlanacaktır.

D) Yem Bitkileri Yetiştiriciliği Konusunda Mekanizasyon Eksikliğinin Giderilmesi					
D.1	Yem Bitkisi Yetiştiriciliği konusunda Tarımsal Mekanizasyon eksikliği giderilecektir.	İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü	Damızlık Sığır Yetiştiricileri, Süt Üretici Birlikleri Tarımsal Kalkınma Kooperatifleri, TKKDK İl Koordinatörlüğü,	Mayıs 2015- Nisan 2017	Yem Bitkileri üretiminde mekanizasyon eksikliği görülen bölgelerde makine ve ekipman desteği sağlanacak. İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü, Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu Kırsal Kalkınma Yatırımlarının Desteklenmesi Programı ve IPARD kapsamında verilen kalemler içerisinde Yem Bitkileri üretiminde kullanılan alet ve ekipmanlara ağırlık vermesi sağlanacaktır.
F) Mera Alanlarının Islahının Yapılması					
F.1	Çayır-Mera alanlarının ıslahı yapılacaktır.	İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü	İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü	Mayıs 2015- Nisan 2017	Mera tespit ve tahdit çalışmalarının bitirildiği köylerde mera ıslah çalışmalarına hız verilecek, Üniversite bu çalışmalara teknik destek sağlayacaktır.

11.5. Sütün Sağımına, Toplanması Ve Soğutulmuş Olarak Nakledilmesine İlişkin Sorunlar

Sütün sağlıklı olarak muhafaza edilmesi ve bir yerden başka bir yere taşınması çok zor ve ihtimam isteyen bir faaliyettir. Süt yapısında bulundurduğu besin maddeleri açısından mikroorganizmaları kendisine çeken bir özellik taşımaktadır. Bu sebeple kaliteli süt tanımlanırken çeşitli sınırlamalar getirilmiştir. Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığının 2000 yılında yürürlüğe giren 2000/6 sayılı Çiğ Süt Tebliğine göre geçiş sürecinin sonu olan 2006 yılından itibaren çiğ inek sütünde:

Toplam canlı bakteri sayısı 100.000'den düşük, Somatik hücre sayısı en fazla 500.000 olmalıdır. Bu değerler AB mevzuatında (EC No 178/2002):

- Somatik Hücre <400.000
- Toplam Bakteri<100.000 olup ayrıca
- Veteriner İlaç Kalıntıları
- Aflatoksin M1
- SalmonellaE.coliListeriaStaph. Aureus
- Compylobacter

➤ Kuru Madde, Protein, Yağ Değerlerine de bakılmaktadır. Kontrollerde (EC 882/04) Somatik Hücre sayısı 400.000 üzerinde çıkması durumunda çiftliğin sütünün satışına kısıtlama getirilmekte ve üretilen peynirlerin en az 3 ay uygunlaştırılması zorunlu tutulmaktadır (EC 854/2004).

Süt memede bulunduğu dönemde sterildir. Ancak sağım sırasında ve sağımdan sonra çeşitli aşamalarda süte mikroorganizmalar bulaşabilmektedir. Taze dışkının 1 gramında 10^8 kadarkoliform grubu bakteri bulunabilmektedir. Bu veriden yola çıkarak sağım esnasında memeye bulaşmış olan dışkının temizlenip dezenfekte edilmemesi halinde kontaminasyonun gerçekleştiğini söylemek mümkündür. Sütün mikroorganizmalar için iyi bir üreme ortamı olduğu göz önüne alınacak olursa, tüm hijyen kurallarına uyulmuş olsa dahi sağımdan sonraki bekletme sürecinde içinde bulunan az sayıdaki mikroorganizmalar hızlı bir şekilde üreyebilecektir.

Mevzuatta kabul edilen değerlerin içerisinde kalarak kaliteli süt üretimi yapabilmek için sağım sonrası sütün mutlaka soğutulması ve işleme tesislerine mümkün olan en kısa sürede yine soğutulmuş olarak nakledilmesi gerekmektedir. Bu amaçla sütün ilkel sağım metotlarından farklı olarak modern sağım sistemleri ile el değmeden sağılması, süt işleme tesislerine nakil oluncaya kadar muhafaza edilmesi ve nakil sırasında herhangi bir bulaşmaya sebebiyet vermeden ulaşması sağlanmalıdır. Bu soğuk zincirin kurulabilmesi için üreticilerin yeterli süt sağım ünitelerine, süt soğutma tanklarına ve sütü satın alan işleyicilerin uygun donanımlı taşıyıcılara sahip olmaları gerekmektedir. Sağılan süt hemen soğutulsa bile meme sağlığına gerekli özen gösterilmez, sağım makineleri, soğutma ve taşıma tanklarında hijyen kuralları uygulanmazsa süt kalitesi düşecek ve ekonomik kayıplar devam edecektir.

Van ilinde mevcut işletmelerin ortalama ölçekleri düşük olup, üretim ve sağım sistemleri teknolojileri kullanımı çok düşük düzeydedir.

Süt sağımında sağım teknolojilerinin yaygınlaştırılması, sütün soğutulması, ve soğutulmuş olarak nakledilmesi amacıyla hazırlanan Eylem Planının üzerine bina edileceği eksenler:

- Ortak Süt Sağım Merkezi uygulamasının geliştirilmesi,
- Süt sağım makineleri kullanımının yaygınlaştırılması
- Sağım hijyeninin sağlanması,
- Köylerde süt toplama ve soğutma merkezlerinin yapılması,

Sütün toplama merkezlerinden süt işleme tesislerine nakliyesinin sağlanması,
Olarak belirlenmiştir.

11.6.Sütün Sağımına, Toplanması Ve Soğutulmuş Olarak Nakledilmesine İlişkin Sorunlar Ve Eylem Planı

Eylem No	Eylem Adı	Sorumlu Kuruluş	İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar	Başlama-BitişTarihi	Yapılacak İşlem ve Açıklama
A)Sağım Hijyeninin sağlanması					
A.1.	Süt ineklerinde sağım ve sağım teknikleri eğitimi yapılacaktır .	İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü	YYÜ Üniversitesi Damızlık Sığır Yetiştiricileri ve Süt Üretici Birlikleri, Ziraat Odaları, DAKA, DAP Bölge Kalkınma İdaresi, Özel Tarımsal Yayım ve Danışmanlık Firmaları	Haziran 2015-2017	Hazırlanmış eğitim kitleri kullanılmak suretiyle eğitim planı uygulanacak gerektiğinde Üniversite, TİGEMözellikle çiftçi örgütlerine ve ilçe düzeyindeki eğitimlere kurumsal destek verecektir. Damızlık Sığır Yetiştiricileri, Süt Üretici Birlikleri ve Ziraat Odaları da eğitim organizasyonlarına destek sağlayacaktır.
A.2.	Ahır hijyeni alt yapısının iyileştirilmesinin sağlanması.	İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü	YYÜ Üniversitesi Damızlık Sığır Yetiştiricileri ve Süt Üretici Birlikleri, Ziraat Odaları, DAKA, DAP Bölge Kalkınma İdaresi, Özel Tarımsal Yayım ve Danışmanlık Firmaları	Haziran 2015-2017	Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Damızlık Sığır Yetiştiricileri Birlikleri işbirliğinde ahır hijyeni ve sağlığı yönünde alt yapısının iyileştirilmesi (barınakların, sağım ünitesi v.s. gibi genel durumlar)yönünde eğitimler verecek. IPARD Programı kapsamında hayvan refahına yönelik barınakların tesis edilmesi yönünde projeler hazırlanacaktır.

B)SütSağım Teknolojilerinin Yaygınlaştırılması					
B.1.	İşletmelerin süt sağım makinaları kullanımının yaygınlaştırılması	İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü	Damızlık Sığır Yetiştiricileri ve Süt Birlikleri, Kooperatifler, Muhtarlıklar,	Mayıs-2015	Gıda, Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü ve İlçe Müdürlüğü tarafından süt üreten işletmelerin sağım makinaları kullanımını teşvik edecek, hazırlanacak yayım dokümanları üretilere dağıtılacak. Bakanlığın makine ve ekipman alımı desteklemesi uygulaması kapsamında süt sağım makinelerinin kullanımını yaygınlaştırılması için yayım yapılacaktır.

B.2.	Özalp ilçesi Dönerdere köyünde ortak süt sağım merkezi kurulması pilot uygulaması nın gerçekleştirilmesi	İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü	Dönerdere Köyü Tarımsal Kalkınma Kooperatifi, Dönerdere Köyü Muhtarlığı	Haziran 2015	Dönerdere köyünde aynı zamanda süt işleme tesisi bulunmaktadır. Köyde 42 adet işletme, bu işletmelerin toplamında ise 340 adet sağılan sağılan inek bulunmaktadır. İşletmelerde kültür ve melez montofon ırkı hakimdir. Köyde işletme ölçeği ortalaması 8 inektir, bir işletmenin ortalama günlük süt üretim miktarı 72 lt, bir ineğin ortalama günlük süt verimi 8,9 lt ve laktasyon dönemi süt verimi 1.870 Lt/inek'dir. Köy dağınık olmayan planlı bir yerleşime sahiptir. Burada işletmeler genellikle elle sağım yapmaktadır. 12 işletme kovalı sağım makinası kullanmaktadır. Uygulama ile köyde sağmal 340 ineğin bir sağımı 2 saatte tamamlanacak. Sağımhanede 4 kişi çalışacak. Sağımhane işletmesi tarımsal kalkınma kooperatifi tarafından işletilecektir. Dönerdere köyünde Van'da hayata geçirilmesi planlanan ortak sağım merkezleri uygulaması için pilot uygulama yapılacaktır. Pilot uygulama kapsamında 2 x 24 sağım üniteli balık kılçığı sağım sistemi ve otomasyon grubu, 5 ton kapasiteli süt soğutma tankı alınacak. Pilot uygulama için 15 x 64 m 960 m2 sağımhane binası yapılacaktır. Sağımhanenin toplam maliyeti ortalama 750.000 TL'dir.
------	--	---	---	--------------	---

B)Sütün Soğutulması ve Muhafazasının sağlanması					
B.1.	Süt toplama bölgeleri ve haritasının oluşturulması	İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü	Damızlık Sığır Yetiştiricileri ve Süt Birlikleri,	Ekim 2014	İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü sorumluluğunda süt toplama merkezlerinin yerleri, sayısı, soğutma tankı sayısı ve kapasiteleri, Yerleşim birimlerine göre envanterinin çıkarılması sağlanacaktır.
B.2.	Süt soğutma merkezleri nin ihtiyaca göre oluşturulması	İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü	Damızlık Sığır Yetiştiricileri Birliği, Süt Üreticileri Birliği, DAP Bölge Kalkınma İdaresi TKDK DAKA Et-Süt Kurumu Ziraat Bankası, Süt İşleyen firmalar	Haziran 2015- Aralık 2017	İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü sorumluluğunda haritaları çıkarılan süt toplama ve soğutma merkezlerinde 2. Etap halinde uygulanması önerilmektedir. 1. Etap 2015 yılında günlük süt üretiminin 5 tonu aştığı 13 köyde, 2. Etap ise 2016 yılında belirlenen diğer 27 köyde süt toplama ve soğutma merkezlerinin yapılması önerilmektedir. Süt işlemeyen firmaların kendi aralarında kuracakları üretici birliği vasıtasıyla işletilmesi önerilen sistemin alt yapısı işleten kurum tarafından; üst yapı, makine/ekipman ve toplama araçları yatırımları için ise TKDK, DAP Bölge Kalkınma İdaresi ve Kalkınma Ajansı tarafından destek sağlanacaktır. Sistemi işletecek olan firmanın belli bir süre kamu ortaklığı gerçekleştirilmesi önem arz etmektedir. Eapta kurulması önerilen süt toplama ve soğutma merkezlerinin bir adedinin (2x 2.000 lt kapasiteli) toplam maliyeti ortalama 80.000 TL olarak hesaplanmıştır.

B.3.	Şartları uygun olan yerleşim yerlerine merkezi sağım ünitelerinin kurulması sağlanacaktır.	İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü	DAP Bölge Kalkınma İdaresi TKDK DAKA Et-Süt Kurumu Ziraat Bankası	Haziran 2016- Aralık 2017	2015 yılında uygulanacak olan merkezi süt sağım pilot uygulaması sonuçlarına göre yaygınlaştırılacaktır. Merkezi sağım ünitelerinin kurulacağı yerlerde aranacak şartlara haiz olan yerleşim yerlerine TKDK, DAP Kalkınma İdaresi, Ziraat Bankası finansmanı, Süt İşleyen firmalar finansmanı ile merkezi sağım ünitelerinin kurulması sağlanacaktır.
------	--	---	---	---------------------------	---

C)Süt İşleme Alt Yapısının Güçlendirilmesi

C.1.	İlde süt işleyen tesisleri modernize edilmesi ve kapasitelerinin artırılması	İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü,	Süt Firmaları, TKDK DAKA DAP Bölge Kalkınma İdaresi	Aralık 2015	Van İlinde Faaliyet gösteren süt işleme tesisi sayısı 10 adettir. Mevcut firmalar düşük kapasiteli mandıralardır. Yıllık süt işleme kapasiteleri 18.000 ton'dur. Mevcut koşullarda kapasite kullanım oranı %62'dir. Bu oranın düşük olması süt toplama ve soğutma merkezlerinin bulunmamasıdır. Sektörde faaliyet gösteren firmaların Kırsal Kalkınma yatırımlarının Desteklenmesi Programı, Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu, Kalkınma Ajansı v.b. programların desteklemelerinden yararlanarak modernizasyon ve kapasite artırma yatırımlarına yönlendirilecektir.
------	--	--	---	-------------	--

12. SÜT TOPLAMA MERKEZLERİ PROJE ÖNERİSİ

12.1. Proje Özeti

1	Proje adı	SÜT TOPLAMA MERKEZLERİ PROJE ÖNERİSİ
	Yatırım ve İşletme	Süt işleyen firmaların kendi aralarında kuracakları üretici birliği vasıtasıyla işletilmesi önerilmektedir. Alt yapısı birlik tarafından yapılacak sistemin üst yapısı, makine/ekipman ve toplama araçları yatırımları da TKDK, DAP Bölge Kalkınma İdaresi ve Kalkınma Ajansı tarafından destek sağlanabilecektir.
	Projenin kapsamı /amacı	İlimizde yıllık süt üretim miktarı 264.000 ton olduğu halde yıllık işlenen süt miktarı 12.000 ton civarındadır. Mandıralar için süt arzının fazla olması, süt fiyatlarını düşürmesi beklenirken, fiyatlar ülke ortalamasının üzerindedir. 2013 yılında işlenmemiş sütün mandıralara maliyeti ortalama 1 TL/lit'dir. Bu sorunun nedenleri arasında, işletmelerin küçük ve çok dağınık olması, süt veriminin düşük olması, ev eksenli üretimin yaygın olması, süt toplama ve soğutma alt yapısının olmaması, süt üretim ve toplama maliyetlerinin yüksek olması gibi nedenler öne çıkmaktadır. Sütün yaklaşık %62'si işletme içinde ve ağırlıklı otlu peynir olarak değerlendirilmektedir. Günde ortalama 35 ton süt ilde bulunan mandıralarda işlenmektedir. Yapılan çalışmalarda süt üreticilerinin sütü pazarlayamama, süt işleyen firmaların da süt temin edememe sorunları ön plana çıkmıştır. Kırsal kalkınmanın sağlanabilmesi için tarımsal üretimde katma değer sağlanması gerekmektedir. Diğer taraftan sanayinin de ihtiyaç duyduğu hammaddenin istikrarlı bir şekilde temin edilmesi gerekir. Ayrıca sütün soğuk zincir içinde üreticiden nihai tüketiciye ulaştırılması da gıda güvenliği önem arz etmektedir. Bu nedenle; üretici ile sanayici arasında köprü olacak bir yatırım olarak süt toplama ve soğutma merkezlerinin kurulması gerekliliği ortaya çıkmaktadır.
	Proje özeti	1. Etap: Günlük süt üretim potansiyeli yüksek, işletme yollara yakın ve çevre köyler ile etkileşimi yüksek olan 6 köyde pilot uygulama yapılacak. Bu köyler, Erciş İlçesi Kocapınar ve Yukarı Işıklı köyleri, Gevaş İlçesi Akdamar köyü, Muradiye İlçesi Balaklı Köyü ve Tuşba İlçesi Yaylıyaka ve Otluca köyleridir. Bu köylerde günlük toplam inek sütü üretimi 24 ton'dur. Bu köylerde koyun sütü üretimi düşük düzeydedir. Üretilen sütün 12 tonu süt toplanacak ve mandıralara aktarılacak. Mevcut koşullarda ilde bulunan 10 adet mandıranın günlük süt işleme kapasiteleri yaklaşık 60 ton olup, fiili kapasite ise 35 ton civarındadır. Mandıralar günlük 25 ton atıl kapasite ile çalışmaktadır. İlde mandıralar tek vardiya ile çalışmaktadır. Bunun dışında yeni mandıralar yapılmakta ve kapasite arttırma yatırımları yapılmaktadır. 2. Etap: Süt soğutma tanklarının bırakılacağı 34 köyün toplam günlük toplam inek sütü üretimi 130 ton, koyun/keçi sütü üretimi ise 63 ton'dur. Bu köylerde inek sütünün yarısı, koyun sütünün ise %20'sinin soğutma tanklarına verilebileceği sonucuna varılmıştır. Buna göre 2. Etap uygulama neticesinde yıllık 13.650 ton inek sütü ve 1.512 ton koyun sütü soğutulacak mandıralara aktarılacak.
	Bütçe	1.Eapta kurulması önerilen süt toplama ve soğutma merkezlerinin bir adedinin (2x2.000 lt kapasiteli) toplam maliyeti ortalama 80.000 TL olarak hesaplanmıştır. Ayrıca 2 adet 10 ton kapasiteli araç üstü soğutma tankı ve araç alınacak. Projenin pilot uygulaması kapsamında 2 adet araç ve 6 adet süt toplama merkezi

		kurulması maliyeti yaklaşık 650.000 TL olarak hesaplanmıştır.
--	--	---

12.2.Süt Toplama Merkezleri-1.ETAP

S.No	İlçe	Köy/Mah.	Süt Toplama Merkezi	Bağlı Köy	Sağılan İnek Sayısı	Günlük İnek Sütü (Lt/Gün)	Sağılan Koyun/ Keçi Sayısı	Günlük Koyun/ Keçi Sütü (Lt/Gün)
1	ERCİŞ	KOCAPINAR	X	X	585	6001	1434	716
		TOPLAM			585	6001	1434	716
2	ERCİŞ	YUKARIIŞIKLI	X		376	3857	1313	655
		AŞAĞIIŞIKLI		X	110	1132	126	63
		DERİMEVİ		X	59	604	1144	571
		GÖZÜTOK		X	144	1477	147	73
		TOPLAM			689	7070	2730	1362
3	GEVAŞ	AKDAMAR	X		130	1494		0
		DEREAĞZI		X	27	313		0
		DİLMETAŞ		X	37	426		0
		YUVA		X	36	418	492	246
		TOPLAM			230	2651	492	246
4	MURADIYE	BALAKLI	X		413	4293	1306	652
		YALINDÜZ		X	187	1944	68	34
		KÖŞKKÖY		X	83	865	81	40
		TOPLAM			683	7102	1455	726
5	TUŞBA	YAYLIYAKA	X		496	5091		0
		HALKALI		X	181	1858	177	88
		TOPLAM			677	6949	177	88
6	TUŞBA	OTLUCA	X		280	2874	88	44
		GÜLSÜNLER		X	151	1550	306	153
		ÖZKAYNAK		X	102	1047	553	276
		TOPLAM			533	5471	947	473

12.3.Süt Toplama Merkezleri-2.ETAP

S.No	İlçe	Köy/Mah.	Süt Toplama Merkezi	Bağlı Köy	Sağılan İnek Sayısı	Günlük İnek Sütü (Lt/Gün)	Sağılan Koyun/ Keçi Sayısı	Günlük Koyun/ Keçi Sütü (Lt/Gün)
1	BAŞKALE	ATLILAR	X		408	4188	1081	540
		TOPLAM			408	4188	1081	540
2	BAŞKALE	ÇALDIRAN	X		452	4640	1107	553
		TOPLAM			452	4640	1107	553
3	BAŞKALE	EKECEK	X		373	3829	6323	3156
		BELENCİK		X	0	0	408	204
		TOPLAM			1233	12657	8919	4453
4	ÇALDIRAN	SOĞUKSU	X		127	1151	7773	3880
		BAŞEĞMEZ		X	65	591	1837	917
		TOPRAKSEVEN		X	45	404	831	415
		ALAKAYA		X	67	607	585	292
		TOPLAM			304	2753	11026	5504
5	ÇATAK	YUKARINARLICA	X		18	112	7222	3605
		AŞAĞINARLICA		X	51	327	1670	834
		TOPLAM			69	439	8892	4439
6	EDREMİT	KÖPRÜLER	X		478	4905	470	235
		TOPLAM			478	4905	470	235
7	ERCIŞ	PAY	X		449	4610	2575	1285
		DELİÇAY		X	101	1040	3273	1634
		KIZILÖREN		X	4	46	3459	1727
		TOPLAM			554	5696	9307	4646
8	GEVAŞ	ANAKÖY			14	161	3724	1859
		DALDERE			1	8	3839	1916
		TÖRELİ			0	0	982	490
		TOPLAM			15	169	8545	4265
9	GÜRPINAR	ELAÇMAZ	X		554	5685	12502	6241
		TOPLAM			554	5685	12502	6241
10	GÜRPINAR	GÜZELSU	X		396	4061	708	353
		GÜNBAŞI		X	227	2332	1641	819
		SEVİNDİK		X	293	3013	3943	1968
		ÇÖREKLİ		X	209	2148	2480	1238
		TOPLAM			1125	11554	8772	4378
11	GÜRPINAR	KIRKGEÇİT	X		293	3013	3540	1767
		ÖRMELİ		X	28	288	10408	5196
		YOLDUŞTÜ		X	115	1179	2784	1390
		TOPLAM			436	4480	16732	8353
12	GÜRPINAR	ORTAKÖY	X		549	5632	1680	839
		BOZYİĞİT		X	107	1100	2291	1144

		TOPLAM			656	6732	3971	1983
13	GÜRPINAR	ÖVEÇLİ	X		408	4192	7372	3680
		SÜTLÜCE		X	97	995	1803	900
		TOPLAM			505	5187	9175	4580
14	GÜRPINAR	YARAMIŞ	X		345	3537	7398	3693
		KARAKOÇ		X	293	3013	5409	2700
		CEVİZALAN		X	212	2174	2445	1221
		TOPLAM			850	8724	15252	7614
15	İPEKYOLU	ERÇEK	X		950	8617	5148	2570
		KAYMAKLI		X	147	1333	1127	563
		AKTAŞ		X	93	844	1272	635
		TOPLAM			1190	10794	7547	3768
16	İPEKYOLU	ILIKAYNAK	X		355	3220	562	281
		AŞAĞIGÖLALAN		X	143	1297	971	485
		YUKARIGÖLALAN		X	175	1587	1374	686
		TOPLAM			673	6104	2907	1452
17	İPEKYOLU	KARAGÜNDÜZ	X		352	3193	1866	941
		TOPLAM			683	7102	1455	726
18	MURADIYE	KARAHAN	X		466	4848		0
		DÜRÜKAŞ		X	163	1692	273	136
		TOPLAM			629	6540	273	136
19	MURADIYE	OVAPINAR	X		656	6828	362	181
		KOCASABAN		X	195	2032	471	235
		TOPUZARPA		X	297	3096	415	207
		TOPLAM			1148	11956	1248	623
20	MURADIYE	ULUŞAR	X		569	5919	1294	646
		BEYDAĞI		X	341	3547	2866	1431
		TOPLAM			910	9466	4160	2077
21	MURADIYE	YUKARIARGİT	X		308	3207	6833	3411
		AŞAĞIARGİT		X	45	473	1567	782
		TOPLAM			353	3680	8400	4193
22	ÖZALP	SAĞMALI	X		184	1639	7911	3949
		HACIALİ		X	149	1327	4134	2064
		AKSORGUÇ		X	83	752	3715	1855
		TOPLAM			416	3718	15760	7868
23	ÖZALP	DORUTAY	X		416	3718	15760	7868
		GÜNYÜZLÜ		X	59	525	1581	789
		YUMRUKLU		X	164	1461	2740	1368
		ÇAVUŞLAR		X	39	347	791	395
		TOPLAM			262	2333	5112	2552
24	TUŞBA	ALAKÖY	X		334	3428	2726	1361
		MOLLAKASIM		X	114	1170	606	303

		TOPLAM			448	4598	3332	1664
25	TUŞBA	ATMACA	X		360	3695	474	237
		TOPLAM			360	3695	474	237
26	TUŞBA	ERMİŞLER	X		399	4096	1581	789
		KARAAĞAÇ		X	145	1488	147	73
		TOPLAM			544	5584	1728	862
27	TUŞBA	GEDELOVA	X		400	4106	141	70
		ÇOMAKLI		X	144	1478	114	57
		TOPLAM			544	5584	255	127
28	TUŞBA	GEDİKBULAK	X		555	5697	649	324
		TOPLAM			555	5697	649	324
29	TUŞBA	GÖLYAZI	X		492	5050		0
		ÇOBANOĞLU		X	263	2700		0
		TOPLAM			755	7750	0	0
30	TUŞBA	GÜVENÇLİ	X		332	3408	1108	553
		GÖLLÜ		X	230	2361	1759	878
		TOPLAM			562	5769	2867	1431
31	TUŞBA	HIDIRKÖY	X		344	3531	1719	858
		OCAKLI		X	105	1078	2306	1151
		TOPLAM			449	4609	4025	2009
32	TUŞBA	KASIMOĞLU	X		352	3613		0
		DİLİMLİ		X	156	1601	1603	800
		KOLSATAN		X	103	1057	554	277
		TOPLAM			611	6271	2157	1077
33	ÇALDIRAN	KAŞIM	X		242	2185	2104	1050
		TOPLAM			242	2185	2104	1050
34	SARAY	BEYASLAN	X		210	1870	5684	2837
		KAZLIGÖL		X	79	704	4967	2480
		KURUCAN		X	81	721	2287	1142
		TOPLAM			370	3295	12938	6459

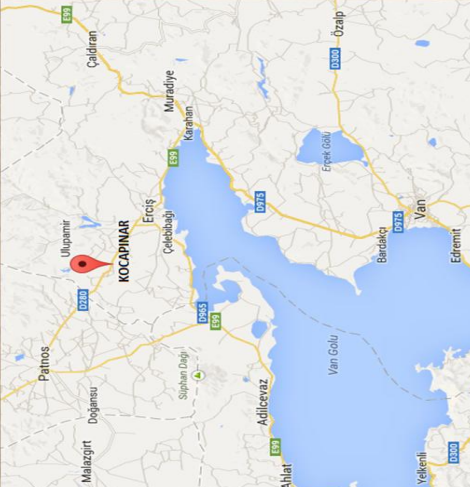
Süt Toplama Merkezleri Haritası-GENEL

Süt Toplama Merkezleri Haritası-1.ETAP

KOCAPINAR KÖYÜ/ERCIŞ SÜT TOPLAMA MERKEZİ

KOCAPINAR ERCIŞ SÜT TOPLAMA MERKEZİ	
SÜT TANKI ADEDİ	2 ADET
SÜT TANKI KAPASİTESİ	2.000 LİTRE
SÜT TOPLAMA MERKEZİ KAPASİTESİ	4.000 LİTRE
GÜNLÜK SÜT ALIM MİKTARI	3000 LİTRE
KONUM	
İL/İLÇE/KÖY	VAN/ERCIŞ/KOCA PINAR
EN YAKIN İLÇE MERKEZİ VE UZAKLIĞI	ERCIŞ - 24 KM
KOCAPINAR-YUKARI İŞIKLI KÖYÜ	14 KM
EN YAKIN SÜT TOPLAMA NOKTASI VE UZAKLIĞI-KM	

SÜT ÜRETİM POTANSİYELİ	TOPLAMA MERKEZİ	BAĞLI KÖYLER	TOPLAM
KOCAPINAR			
İŞLETME SAYISI			0
TOPLAM SIĞIR SAYISI	2.000		2.020
SİĞIRLAN İNEK SAYISI	585		585
YILLIK TOPLAM SÜT ÜRETİMİ-LT	1.260.000		1.260.000
ORTALAMA LAKTASYON SÜRESİ-GÜN	210		210
GÜNLÜK SÜT ÜRETİMİ-LT	6.001		6.001
İŞLETME SAYISI	34		34
SİĞIRLAN KÜYÜBİ SAYISI	1434		1434

Image © 2014 CNES / Astrium
© 2014 Basarsol

Van, Türkiye

Yuva

Akdamar

Dilmetaş

Bağlama

Yemişlik

Dereagözü

Kurultu

azanç

Dokuzağaç

Batıs-Van Yolu

D300

KONUM

SÜT ÜRETİMİ POTANSİYELİ		BAĞLI KÖYLER		TOPLAM	
		DEREAGÖZÜ	DİLMETAŞ	BAĞLI KÖYLER	TOPLAM
İŞLETME SAYISI	0	76	64	101	528
TOPLAM SİĞİRCİ SAYISI	130	27	37	36	230
SAGLANAN İNEK SAYISI	314.000	66.000	89.000	88.000	557.000
YILLIK TOPLAM SÜT ÜRETİMİ LT	210	210	210	210	840
ORTALAMA LAKTASYON SÜRESİ-GÜN	1.494	313	426	418	2.651
GÜNLÜK SÜT ÜRETİMİ LT	0	0	0	0	0
İŞLETME SAYISI	0	0	0	0	0
SAGLANAN KOYUN SAYISI	0	0	0	0	0
YILLIK TOPLAM SÜT ÜRETİMİ LT	0	0	0	0	0
ORTALAMA LAKTASYON SÜRESİ-GÜN	125	125	125	125	500
GÜNLÜK SÜT ÜRETİMİ LT	0	0	0	0	0

KAPASİTE

AKDAMARGEVAŞ SÜT TOPLAMA MERKEZİ	
SÜT TANKI ADEDI	2 ADET
SÜT TANKI KAPASİTESİ	2.000 LİTRE
SÜT TOPLAMA MERKEZİ KAPASİTESİ	4.000 LİTRE
GÜNLÜK SÜT ALIMI MİKTARI	3000 LİTRE

İLİLCİK KÖY

VAN GEVAŞ/AKDAMAR	
EN YAKIN İLÇE MERKEZİ VE UZAKLIĞI	GEVAŞ - 60 KM
AKDAMAR	3 KM
EN YAKIN SÜT TOPLAMA NOKTASI VE UZAKLIĞI KM	

© 2014 Basarsolt

© 2014 Gns/Spot Image

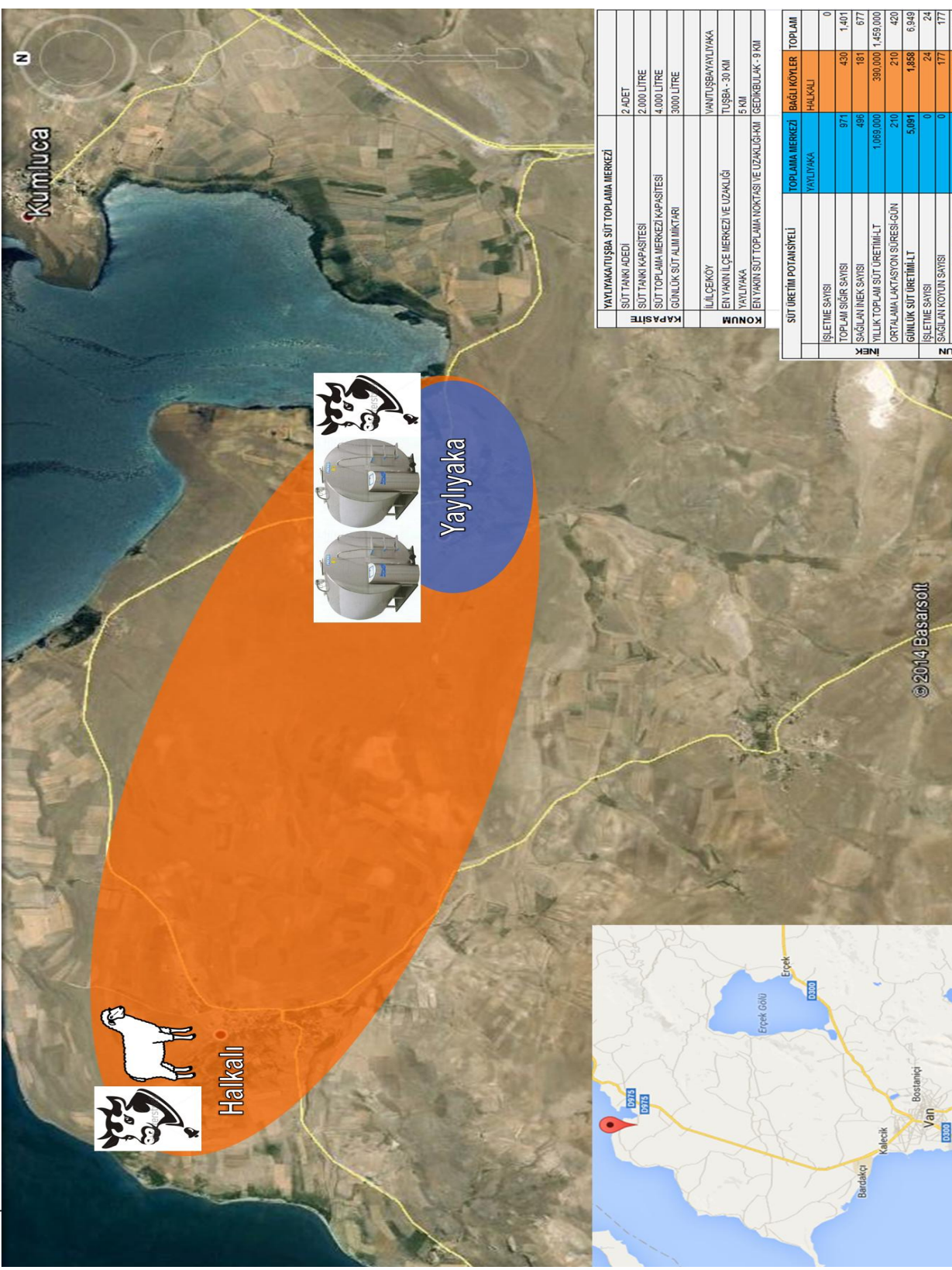
KAPASİTE	AKOMARGEVAŞ SÜT TOPLAMA MERKEZİ
	SÜT FANCI ADEDİ
	2 ADET
	SÜT FANCI KAPASİTESİ
	2.000 LİTRE
	SÜT TOPLAMA MERKEZİ KAPASİTESİ
	4.000 LİTRE
	GÜNLÜK SÜT ALIMI MİKTARI
	3000 LİTRE
	İL/İLÇE/ÖY
	YANIRGEVAŞ/ADAMIR
	EN YAKIN İLÇE MERKEZİ VE UZAKLIĞI
	GEVAŞ - 60 KM
	ADAMIR
KONUM	EN YAKIN SÜT TOPLAMA NOKTASI VE UZAKLIĞI KM
	3 KM

[illegible]

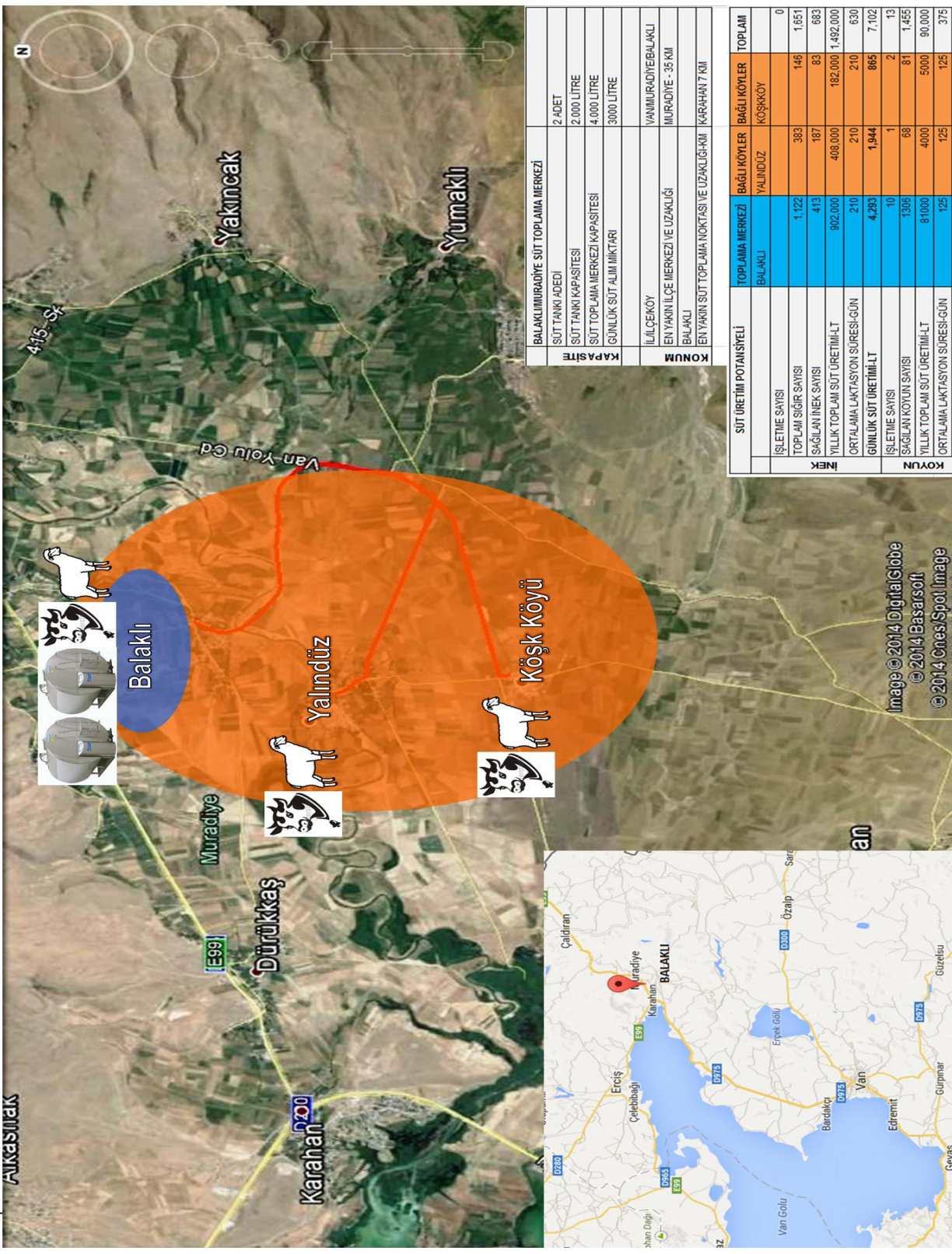
[illegible]

	YIŞIKLIERCİSİ SÜT TOPLAMA MERKEZİ									
	KAPASİTE									
	SÜT TANKI ADEDİ			2 ADET						
	SÜT TANKI KAPASİTESİ			2.000 LİTRE						
	SÜT TOPLAMA MERKEZİ KAPASİTESİ			4.000 LİTRE						
	GÜNLÜK SÜT ALIMI MİKTARI			3.000 LİTRE						
	İLAJ EKÇÖK			VANERÇİŞME İŞKILI						
	EYEN YAKINLICE MERKEZİ VE UZAKLIĞI			ERÇİŞ - 25 KM						
	PAY - YUKARI İŞKILI KİM			13 KİM						
	EYEN YAKIN SÜT TOPLAMA NOKTASI VE UZAKLIĞI KİM			YİŞIKLI - 4 KİM						
KONUM										
SÜT ÜRETİM POTANSİYELİ										
		TOPLAMA MERKEZİ		BAĞLI KOYUNLAR		BAĞLI KOYUNLAR		TOPLAMI		
		YUKARI İŞKILI		AŞAĞI İŞKILI		GOZTÖK		DERİMEVİ		
		İŞLETME SAYISI		1.021		334		346		1.837
		TOPLAM SIĞIR SAYISI		376		110		141		689
		SIĞIRAN İNEX SAYISI		810.000		238.000		310.000		1.485.000
		YILLIK TOPLAM SÜT ÜRETİMİ LT		210		210		210		840
		ORTAALAMA LAKTASYON SÜRESİ GÜN		3.857		1.132		1.477		7.070
		GÜNLÜK SÜT ÜRETİMİ LT		1		3		22		36
		İŞLETME SAYISI		1313		126		147		1144
		SİĞIRAN KOYUN SAYISI		82000		8000		9000		71000
		YILLIK TOPLAM SÜT ÜRETİMİ LT		125		125		125		170.000
		ORTAALAMA LAKTASYON SÜRESİ GÜN		125		125		125		125

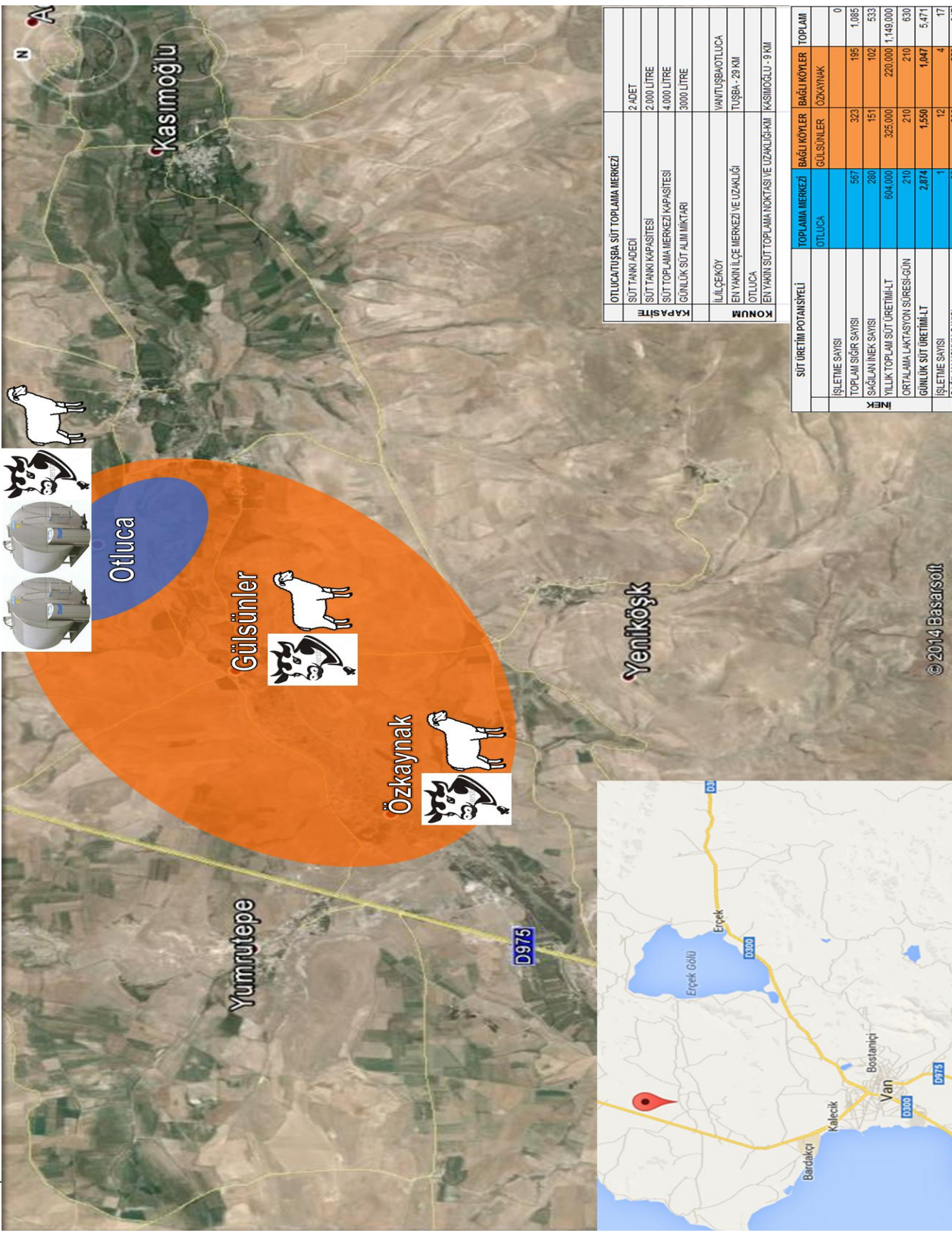
YAYLIKAYA KÖYÜ/TUŞBA SÜT TOPLAMA MERKEZİ

BALAKLI/MURADIYE SÜT TOPLAMA MERKEZİ

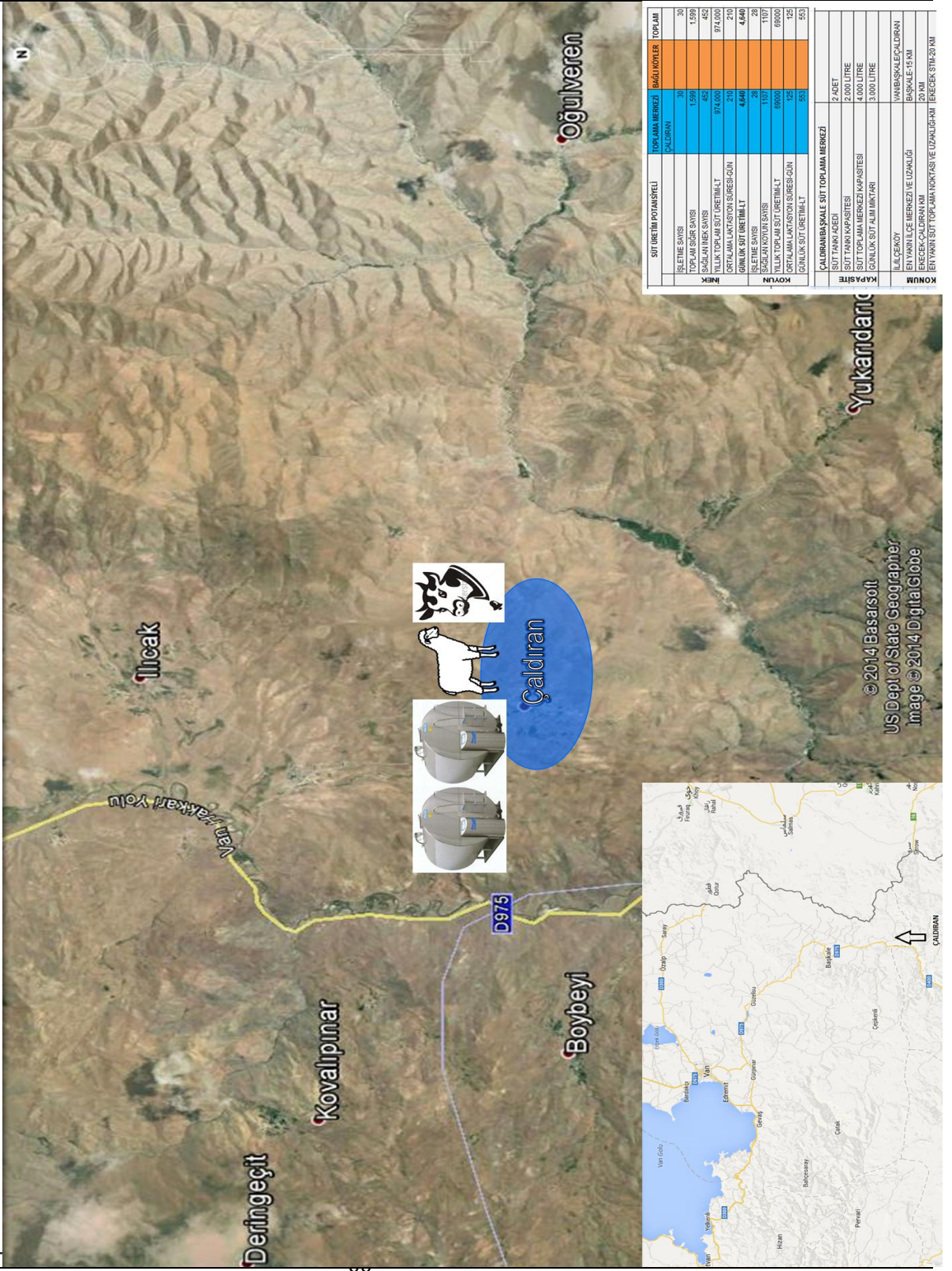
OTLUCA KÖYÜ/TUŞBA SÜT TOPLAMA MERKEZİ

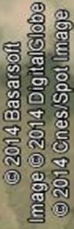
Süt Toplama Merkezleri-2.ETAP

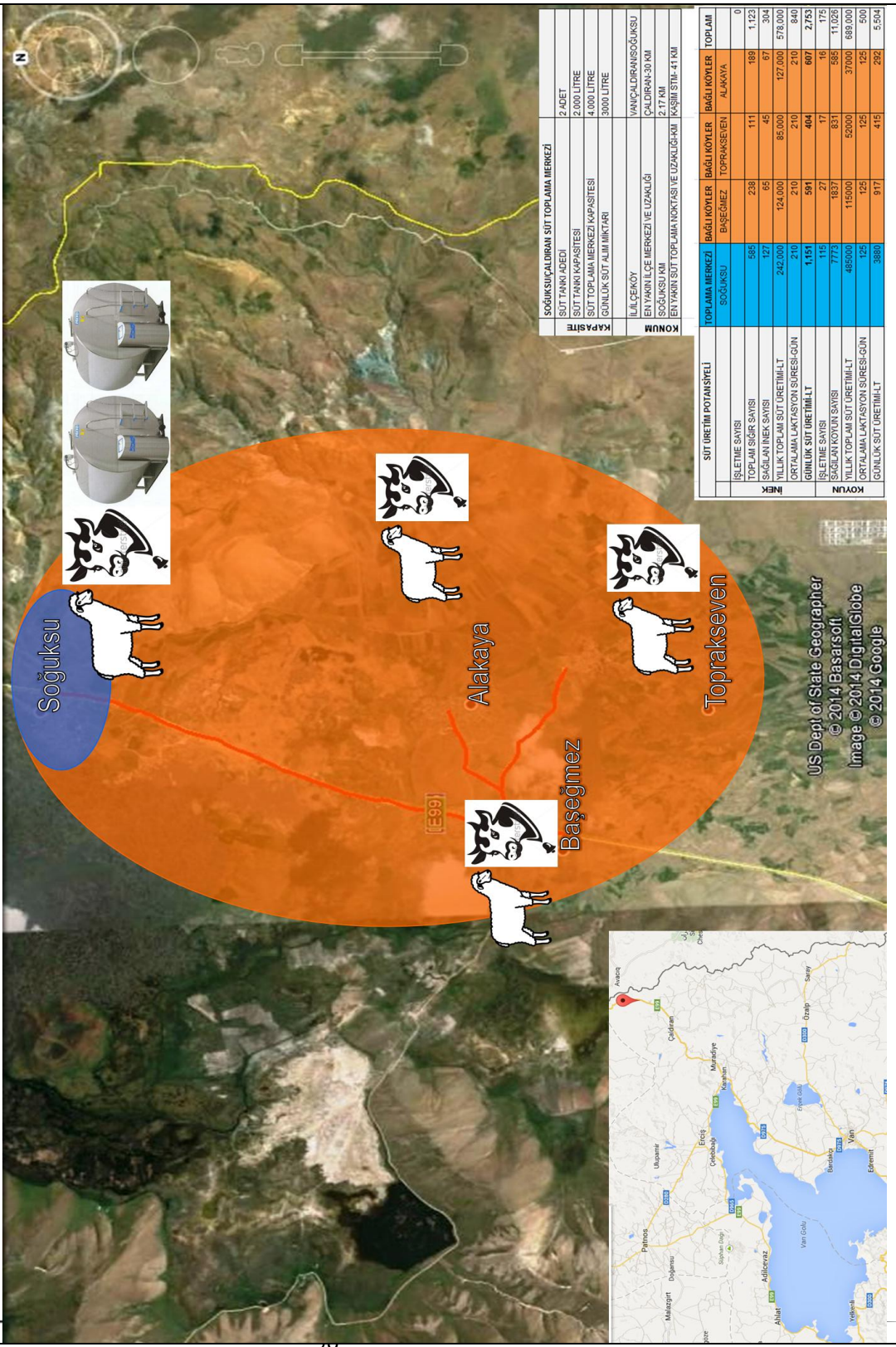
ÇALDIRAN KÖYÜ/BAŞKALE SÜT TOPLAMA MERKEZİ

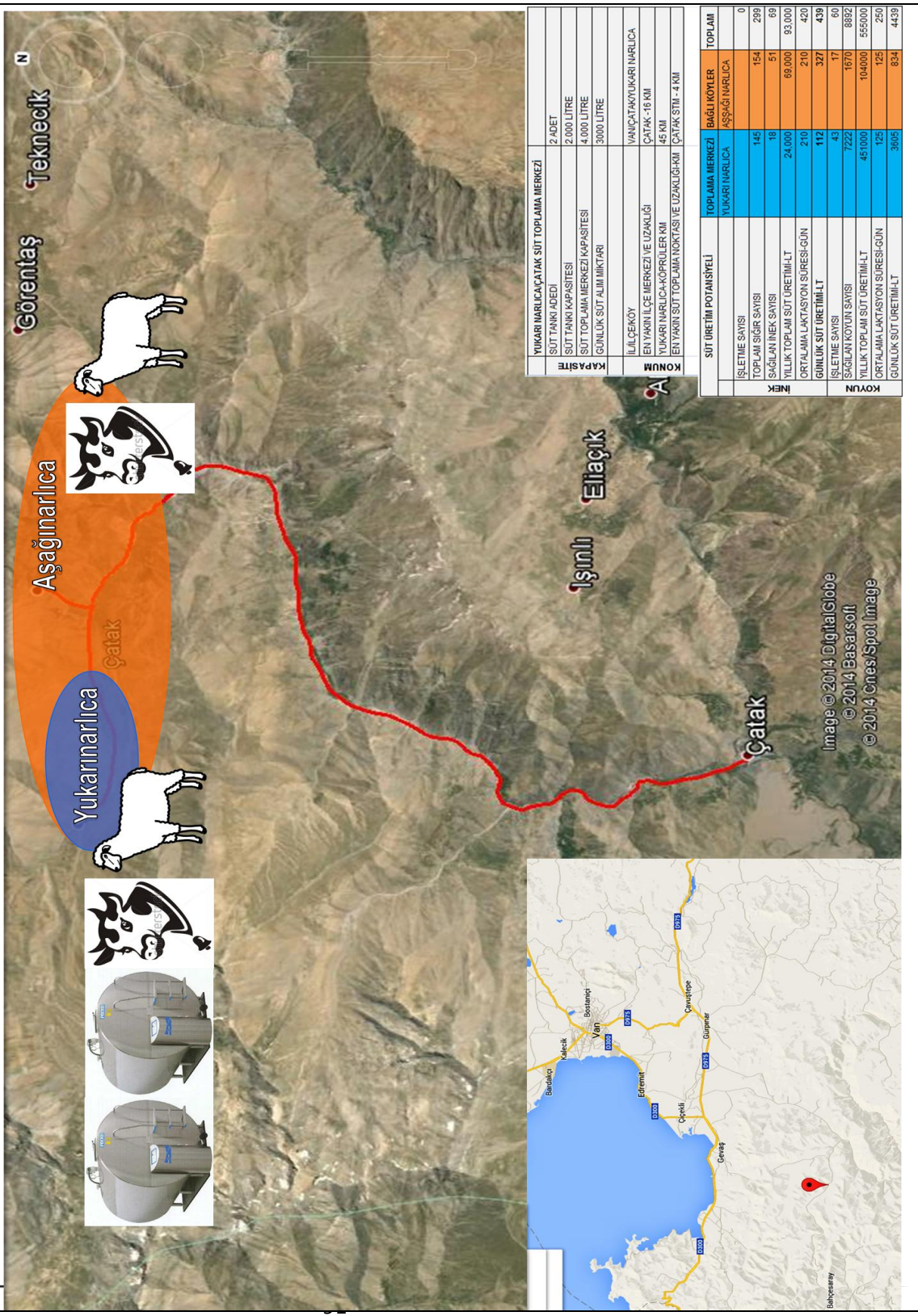
55

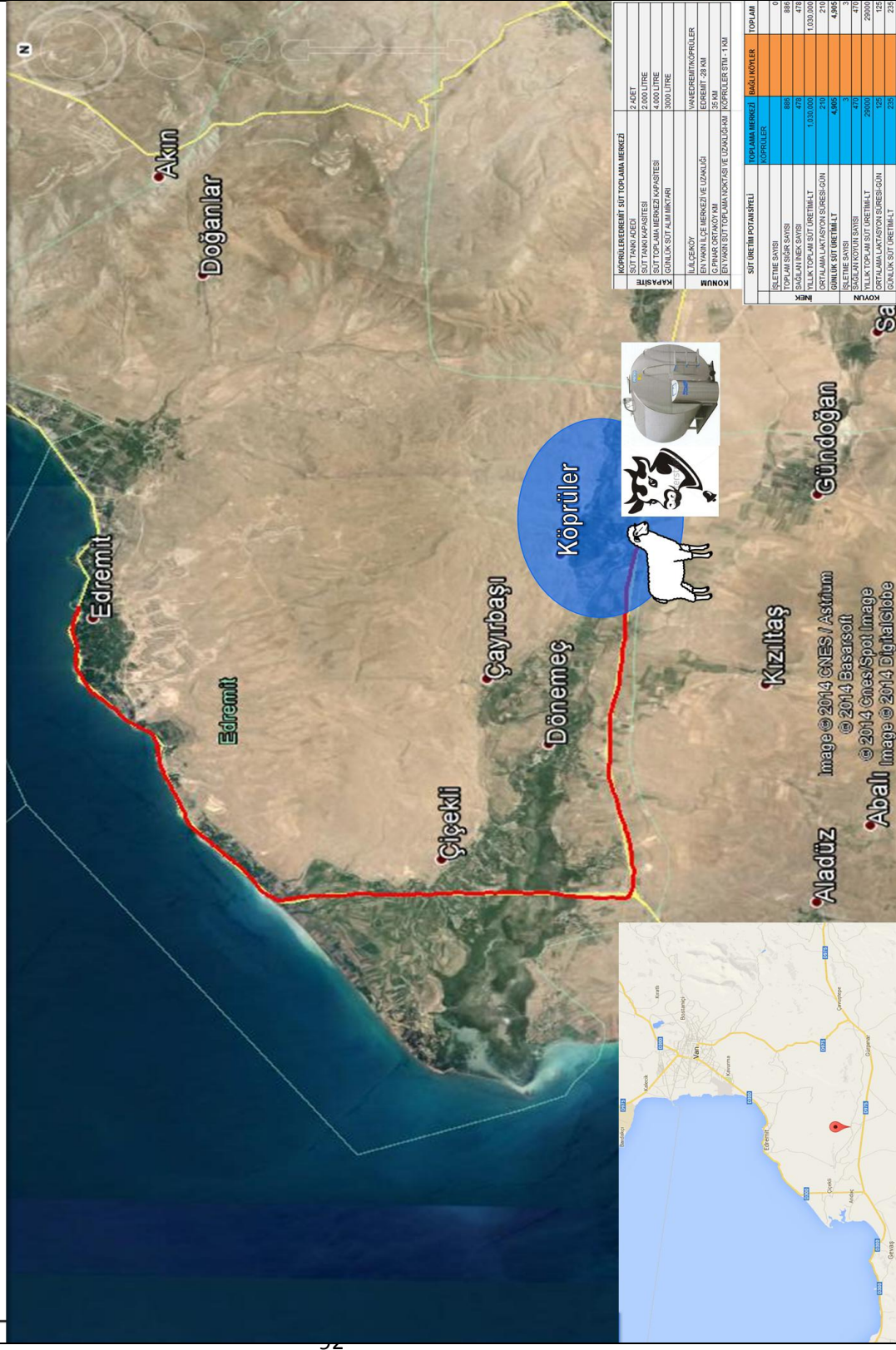
SOĞUKSU KÖYÜ/ÇALDIRAN SÜT TOPLAMA MERKEZİ

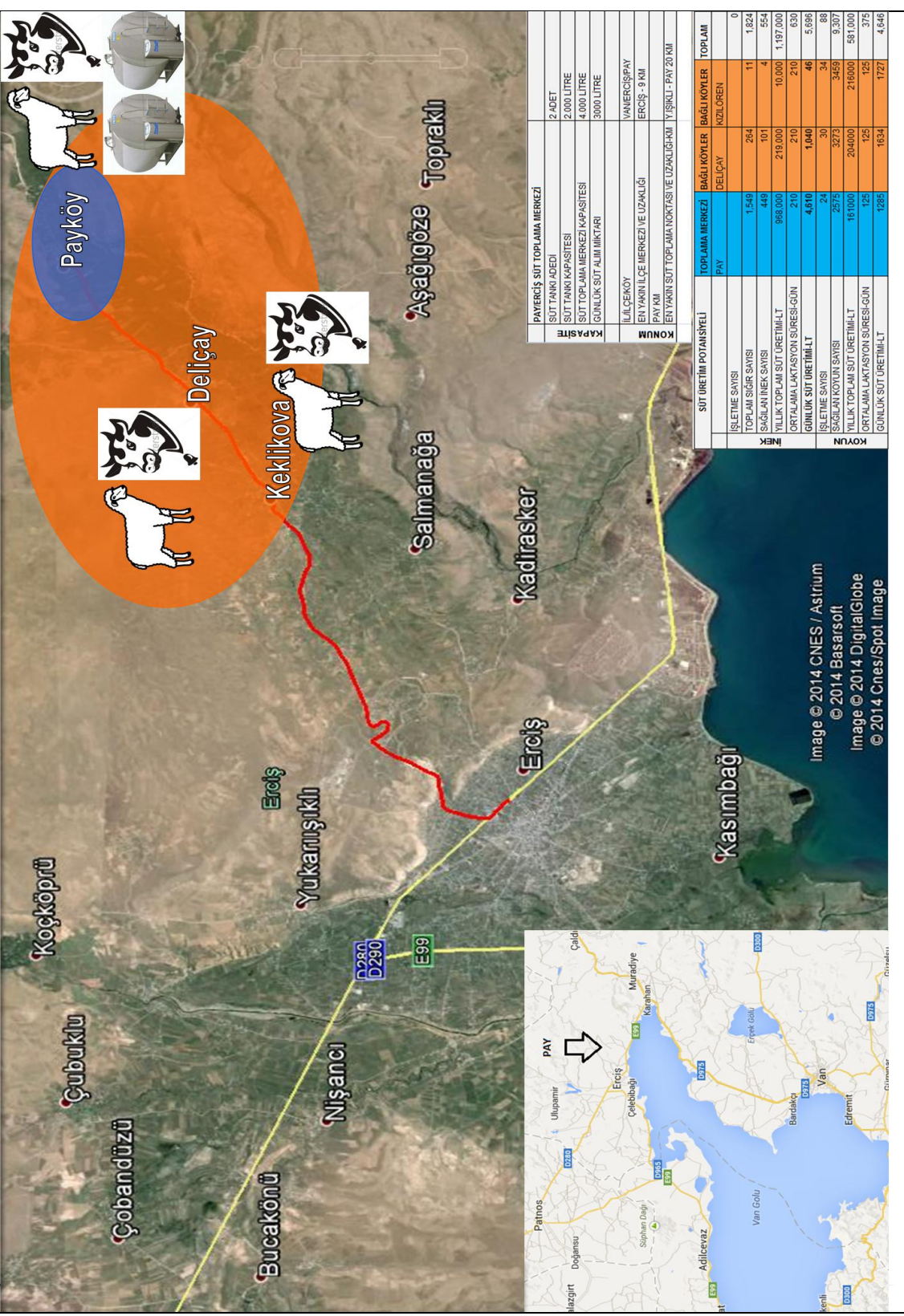
YUKARINARLICA KÖYÜ/ÇATAK SÜT TOPLAMA MERKEZİ

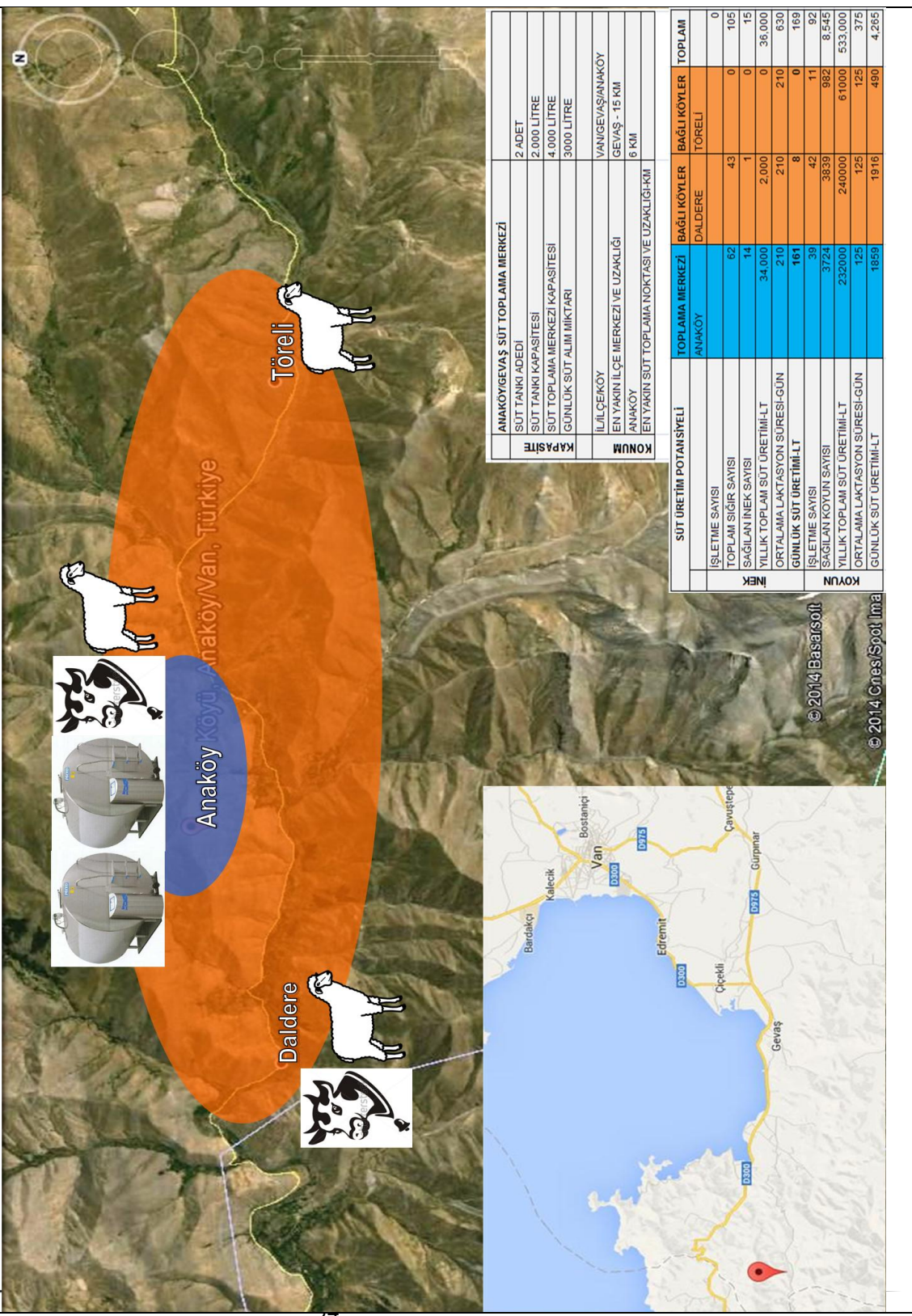
KÖPRÜLER KÖYÜ/EDREMIT SÜT TOPLAMA MERKEZİ

PAYKÖY/ERCİŞ SÜT TOPLAMA MERKEZİ

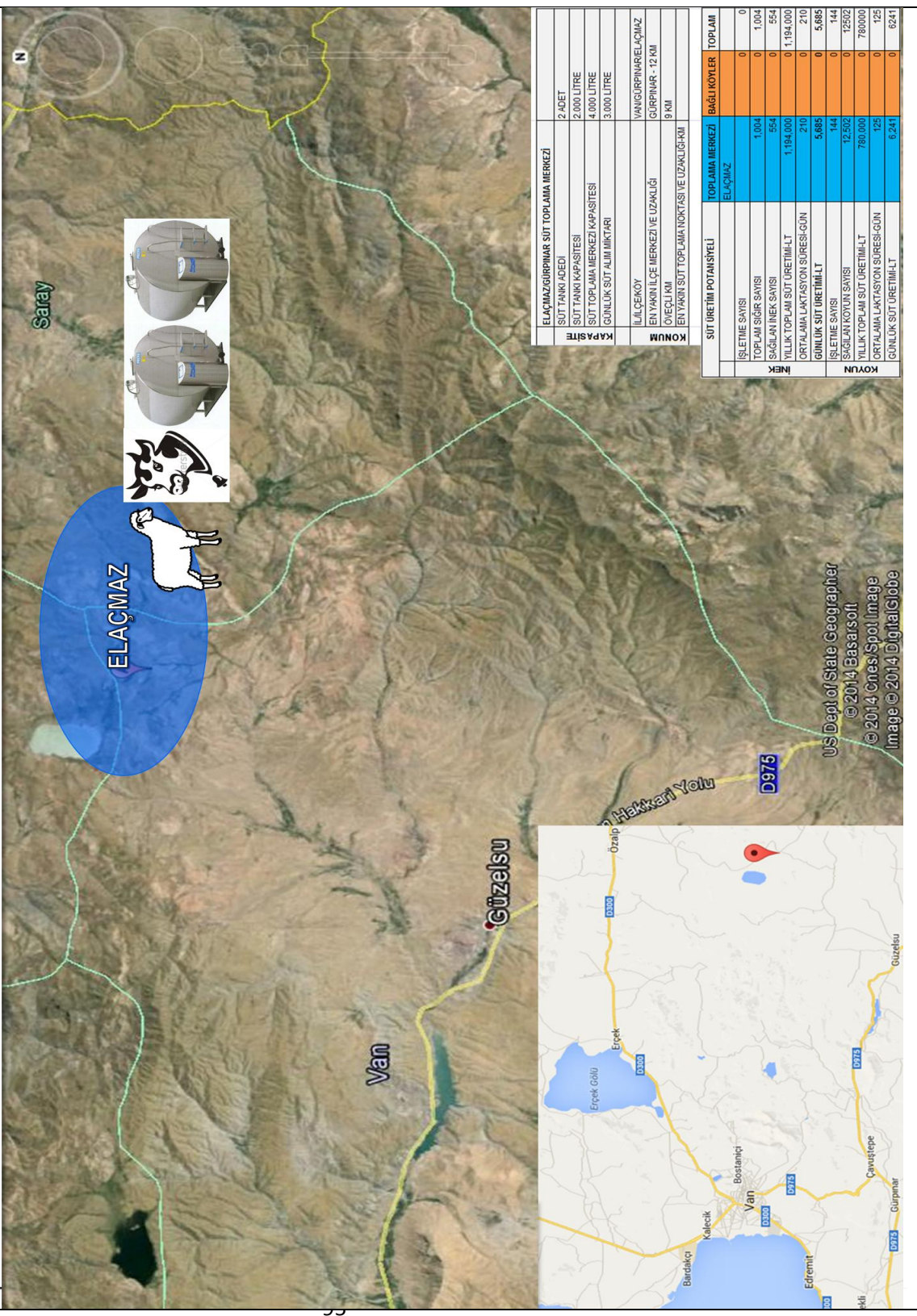
ANAKÖY/GEVAŞ SÜT TOPLAMA MERKEZİ

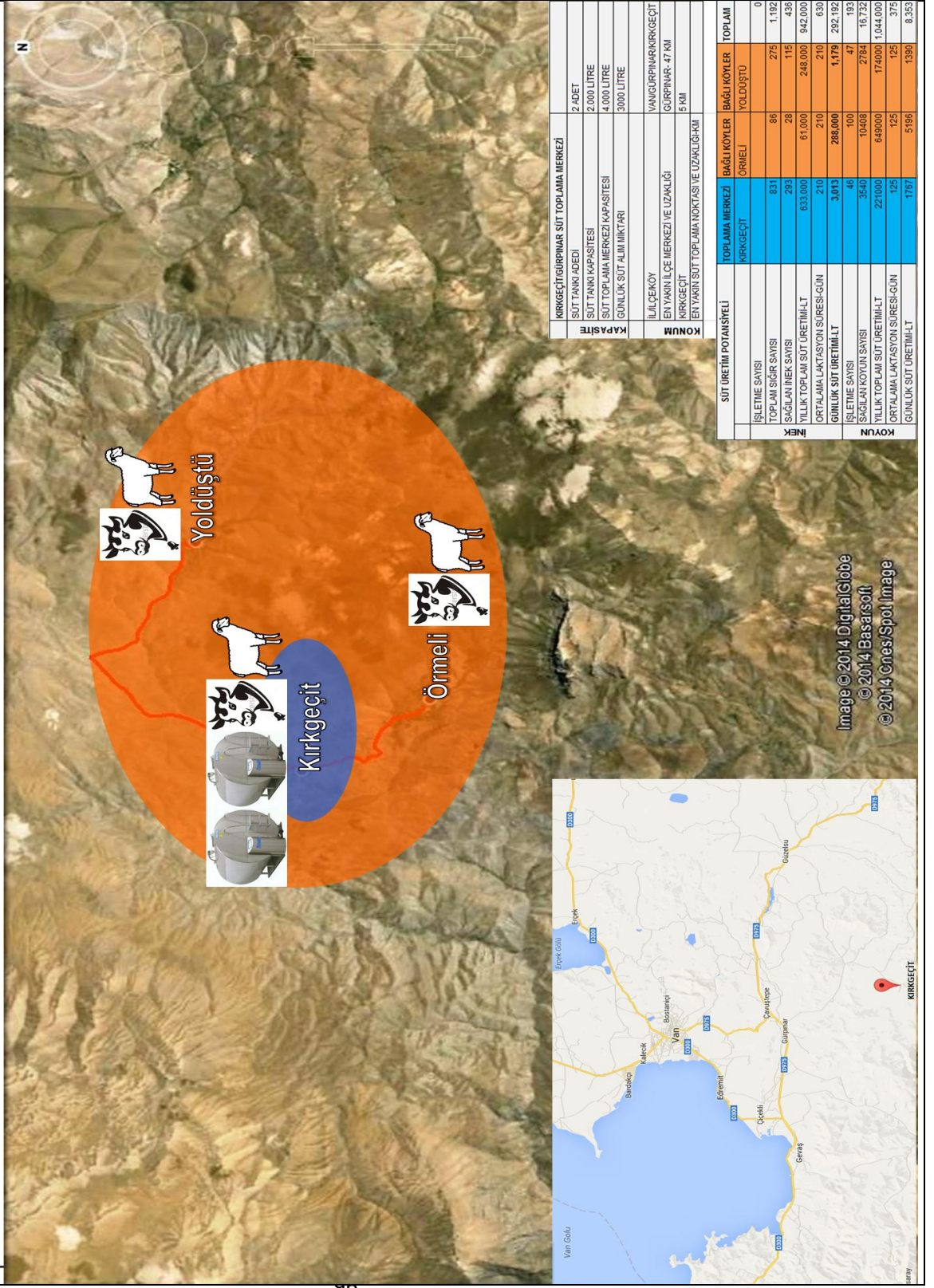
SÜT ÜRETİM POTANSİYELİ		BAĞLI KOYUN		BAĞLI KOYUN		TOPLAM	
İNİK		DALDERE		TÖRELİ		TOPLAM	
İŞLETME SAYISI		62	43	0	0	105	0
TOPLAM SIĞIR SAYISI		14	1	0	0	15	15
SAGILAN İNEK SAYISI		34.000	2.000	0	0	36.000	36.000
YILLIK TOPLAM SÜT ÜRETİMİ-LT		210	210	210	210	630	630
ORTALAMA LAKTASYON SÜRESİ-GÜN		161	8	0	0	169	169
GÜNLÜK SÜT ÜRETİMİ-LT		39	42	11	11	92	92
İŞLETME SAYISI		3724	3839	982	982	8.545	8.545
SAGILAN KOYUN SAYISI		232000	240000	61000	61000	533.000	533.000
YILLIK TOPLAM SÜT ÜRETİMİ-LT		125	125	125	125	375	375
ORTALAMA LAKTASYON SÜRESİ-GÜN		1859	1916	490	490	4.265	4.265
GÜNLÜK SÜT ÜRETİMİ-LT							

ANAKÖY/GEVAŞ SÜT TOPLAMA MERKEZİ		2 ADET	
SÜT TANKI ADEDİ		2.000 LİTRE	4.000 LİTRE
SÜT TANKI KAPASİTESİ		3.000 LİTRE	6.000 LİTRE
SÜT TOPLAMA MERKEZİ KAPASİTESİ		3.000 LİTRE	6.000 LİTRE
GÜNLÜK SÜT ALIM MİKTARI		3.000 LİTRE	6.000 LİTRE
KAPASİTE		3.000 LİTRE	6.000 LİTRE
İL/İLÇE KÖY		VAN/GEVAŞ/ANAKÖY	GEVAŞ - 15 KM
EN YAKIN İLÇE MERKEZİ VE UZAKLIĞI		ANAKÖY	6 KM
EN YAKIN SÜT TOPLAMA NOKTASI VE UZAKLIĞI-KM			
KONUM			

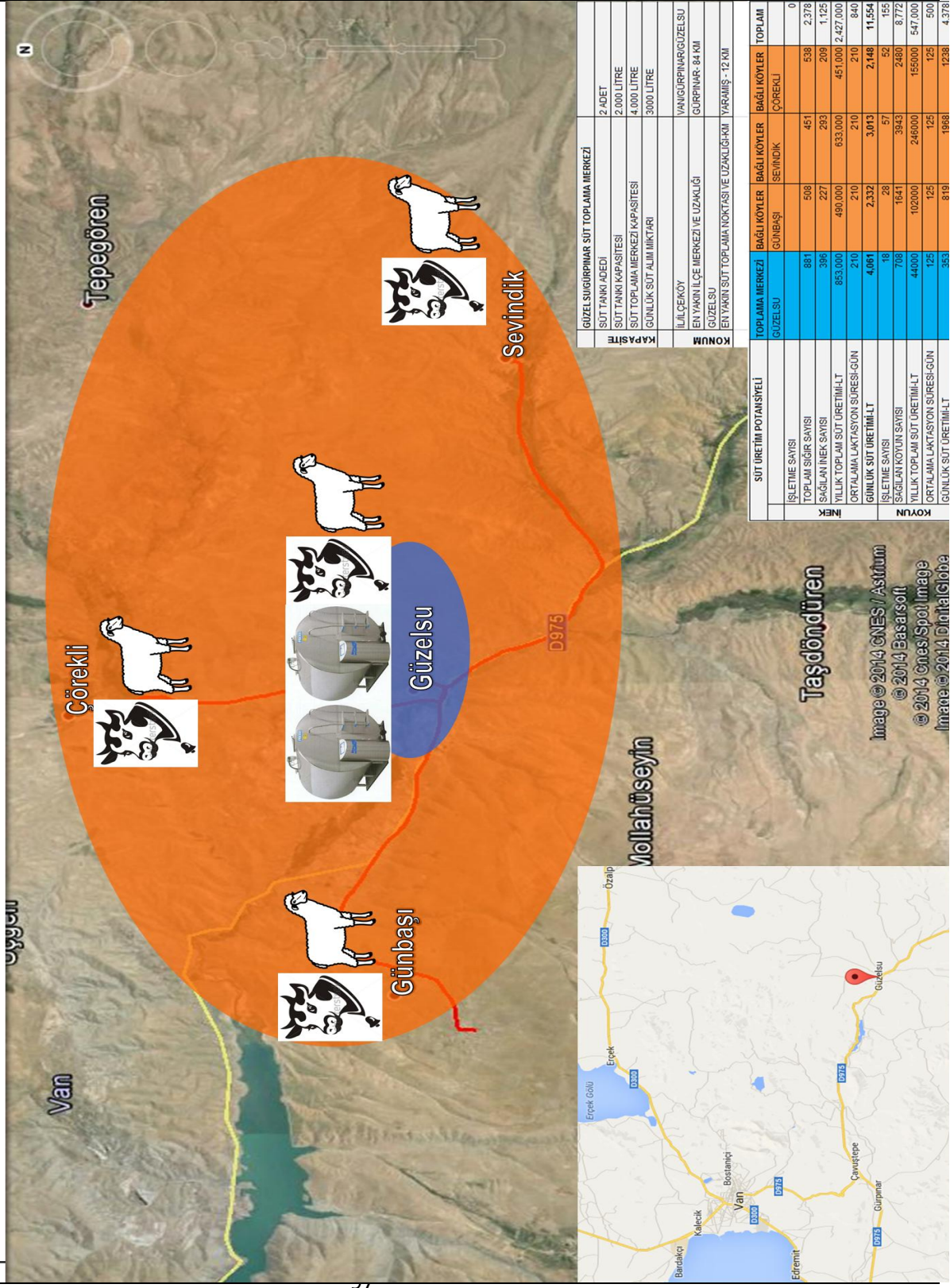
ELAÇMAZ KÖYÜ/GÜRPINAR SÜT TOPLAMA MERKEZİ

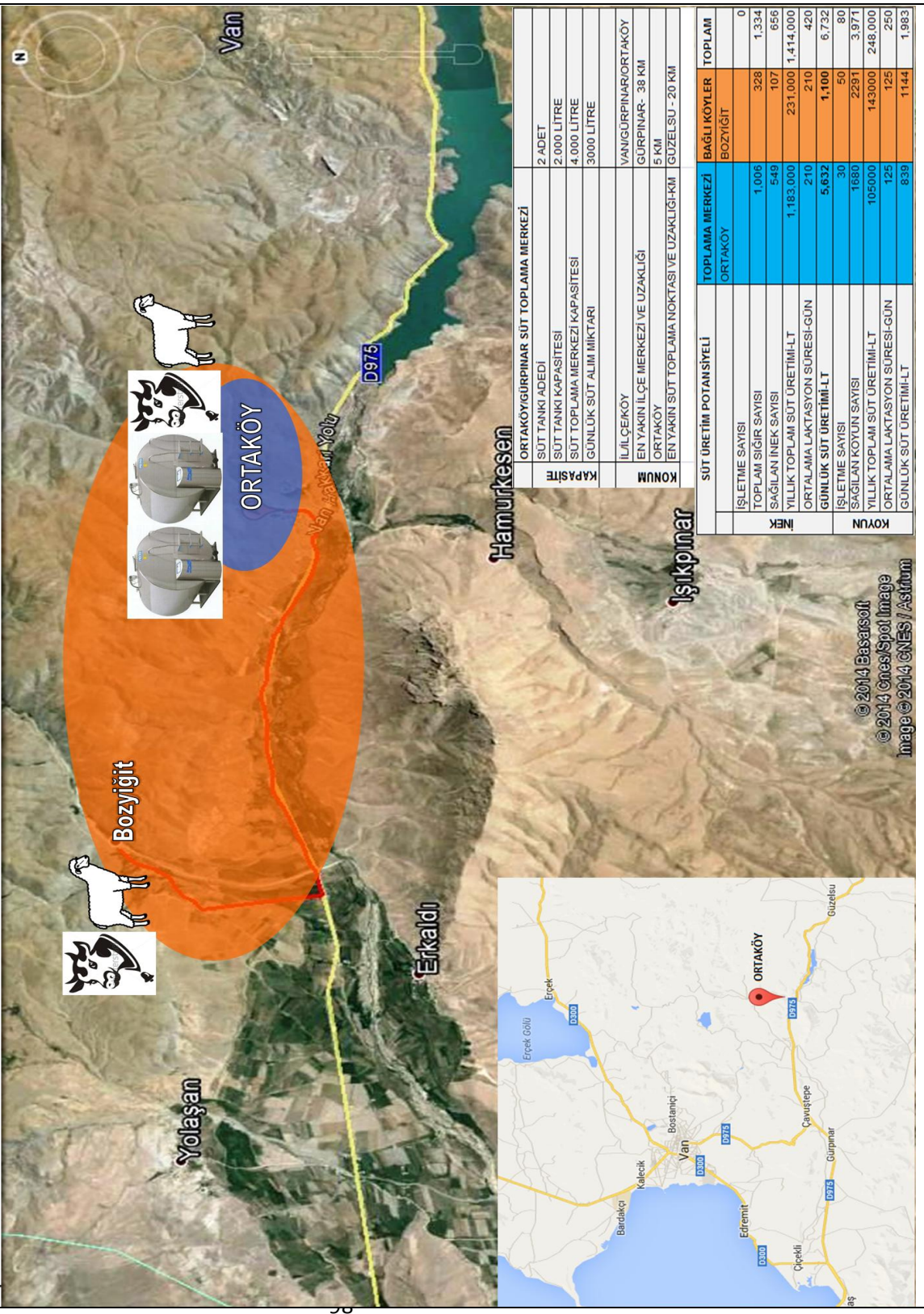
KIRKGEÇİT/GÜRPINAR SÜT TOPLAMA MERKEZİ

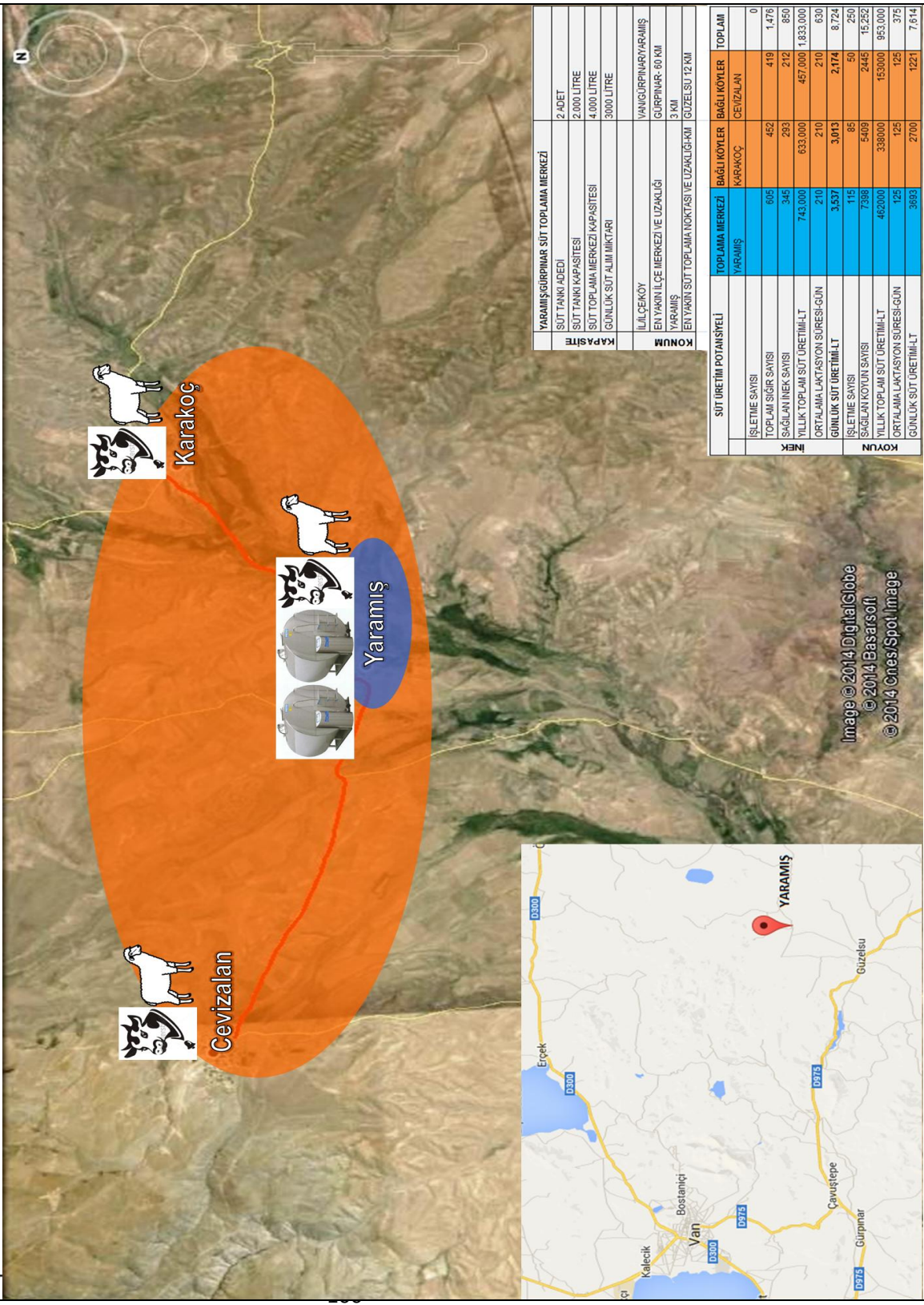
GÜZELSU/GÜRPINAR SÜT TOPLAMA MERKEZİ

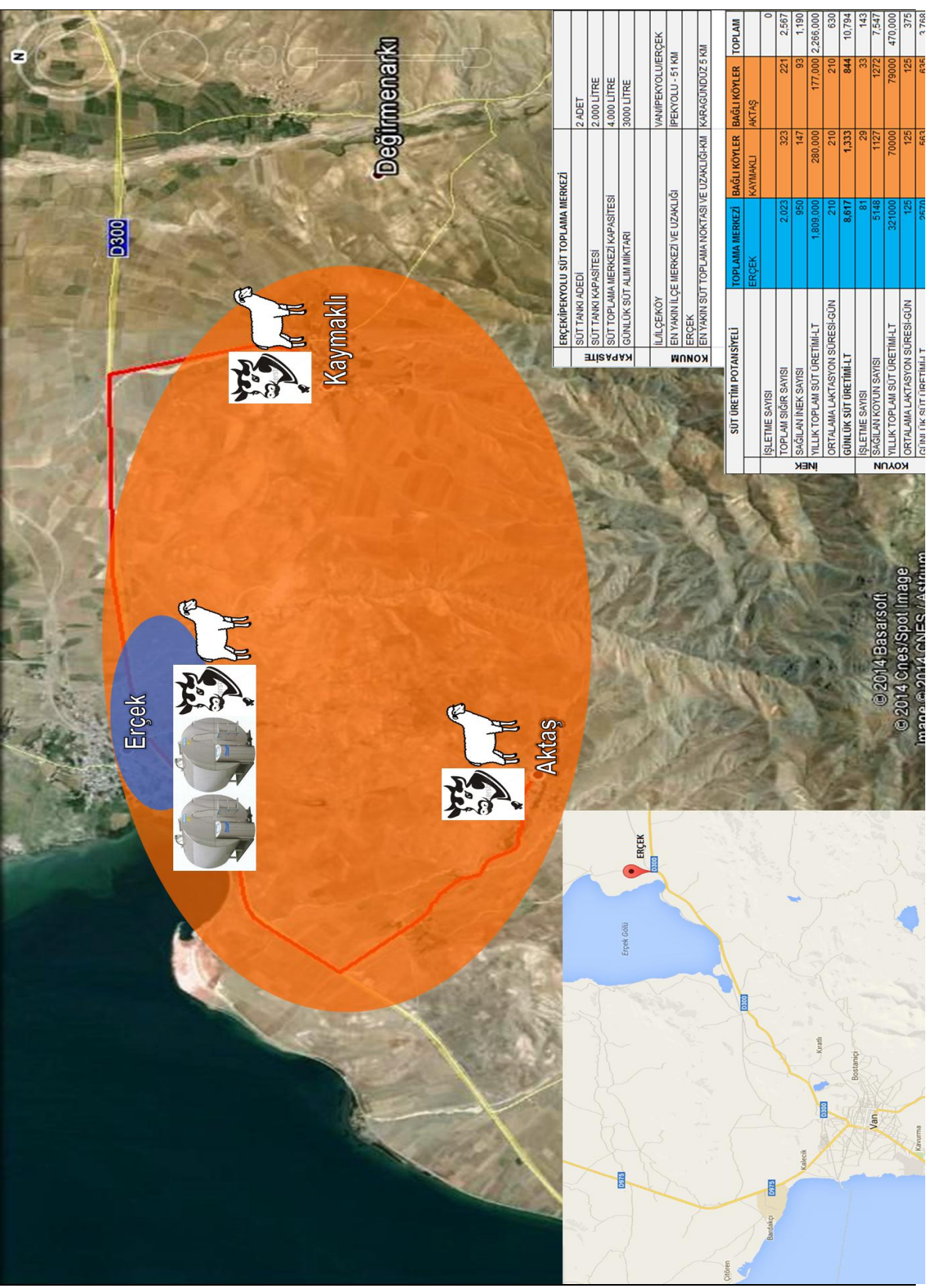
ORTAKÖY/GÜRPINAR SÜT TOPLAMA MERKEZİ

YARAMIŞ/GÜRPINAR SÜT TOPLAMA MERKEZİ

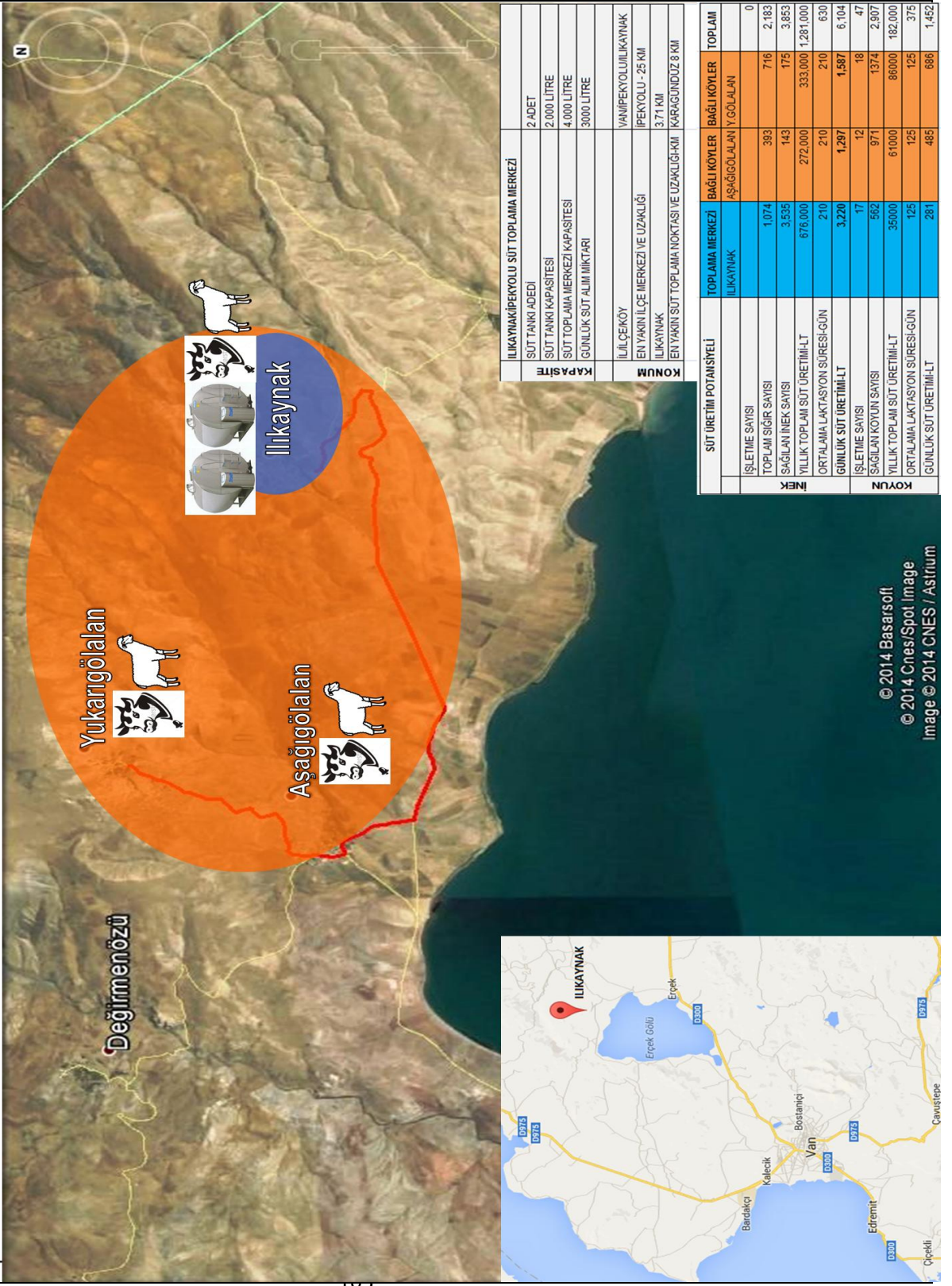
ERÇEK/İPEKYOLU SÜT TOPLAMA MERKEZİ

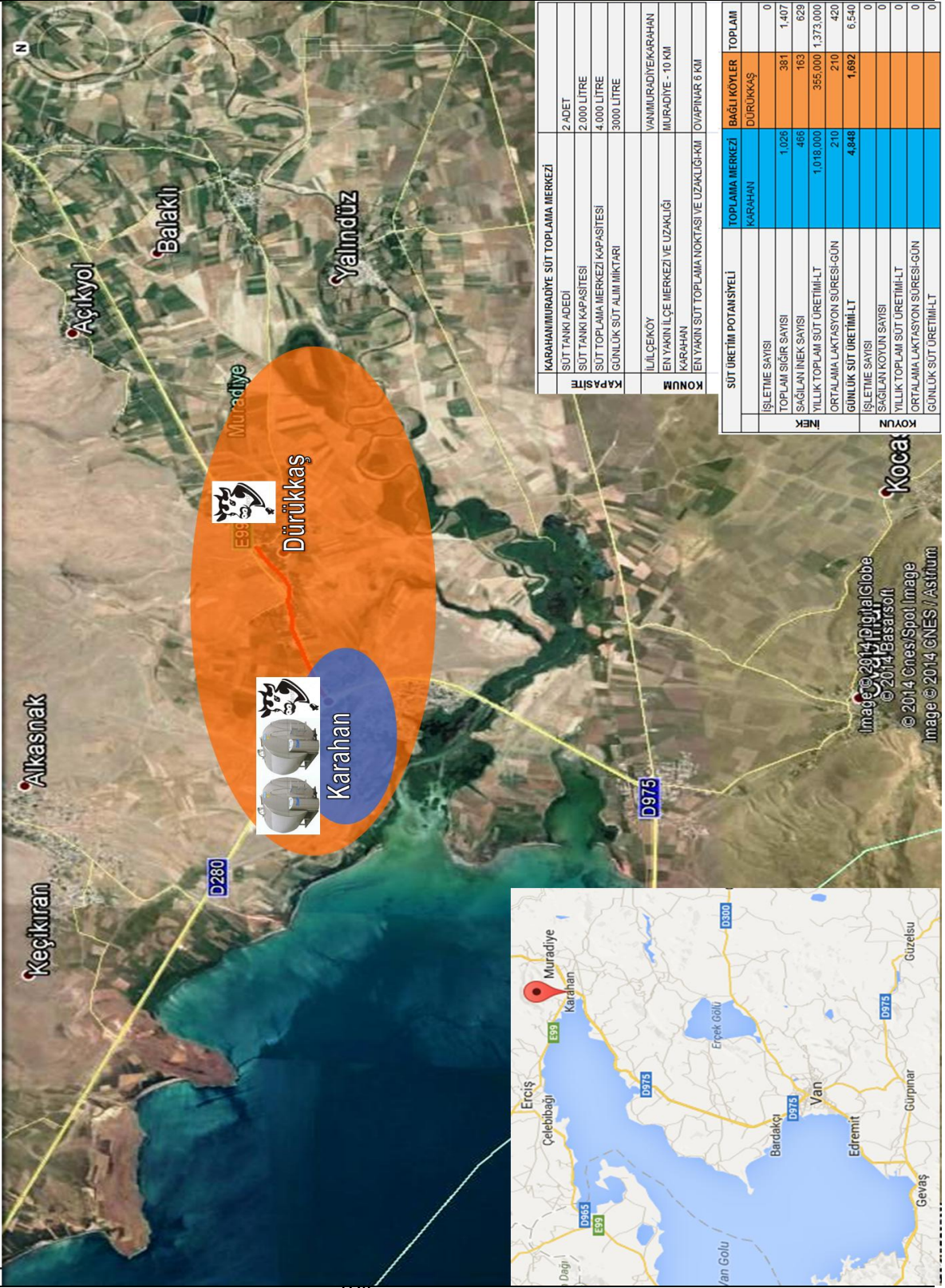
KARAGÜNDÜZ/İPEKYOLU SÜT TOPLAMA MERKEZİ

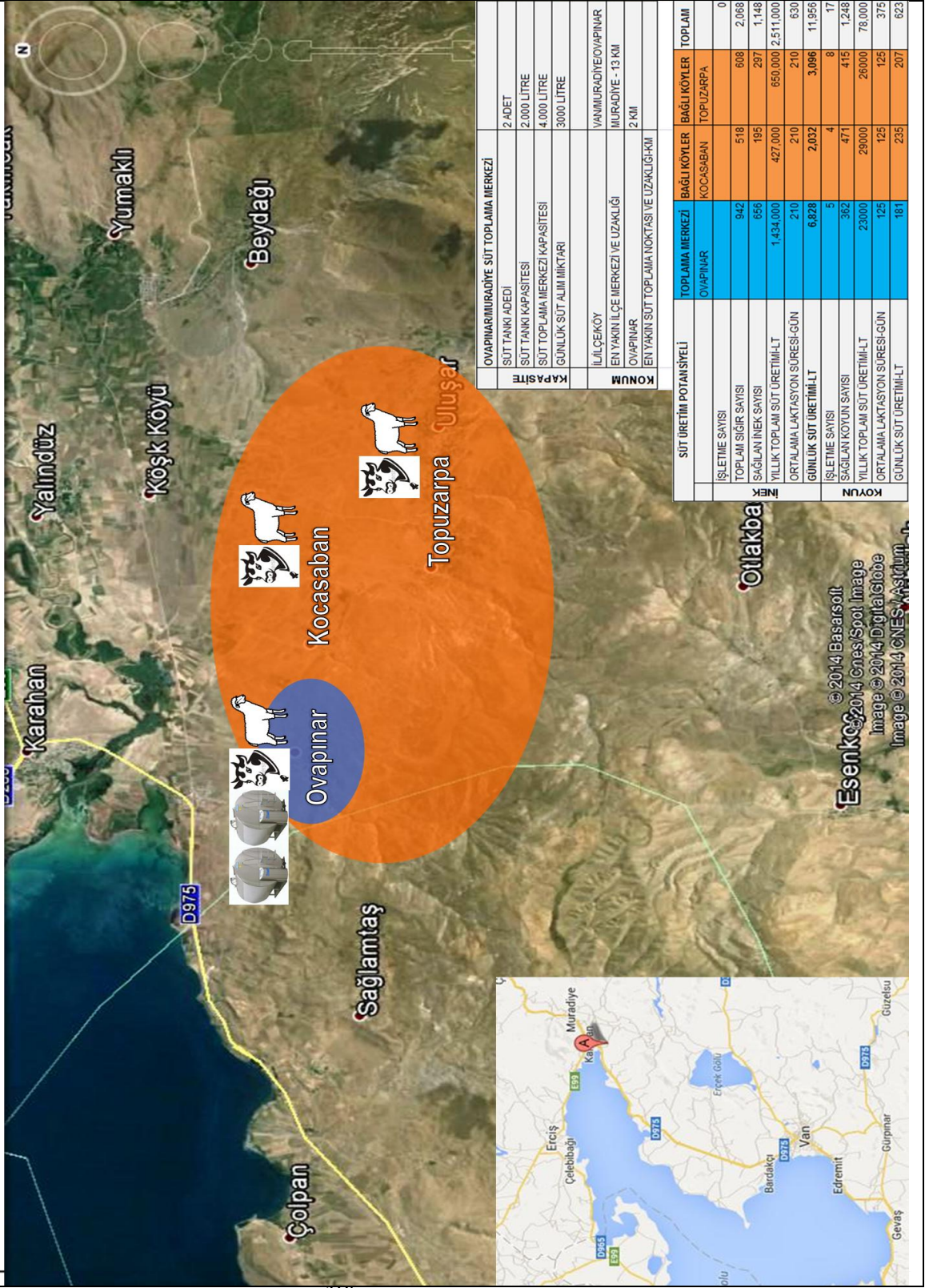
ILIKAYNAK/İPEKYOLU SÜT TOPLAMA MERKEZİ

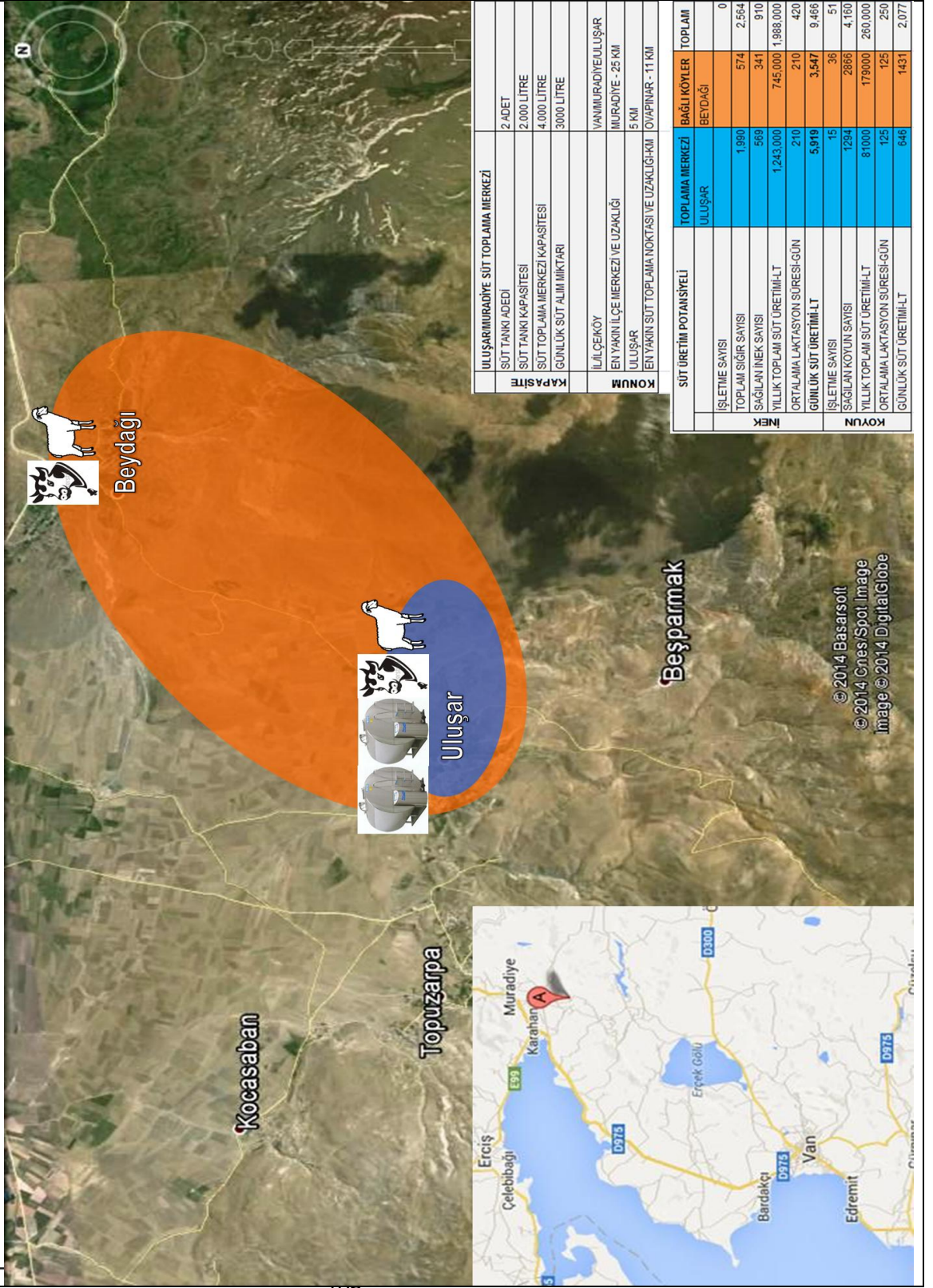
KARAHAN/MURADIYE SÜT TOPLAMA MERKEZİ

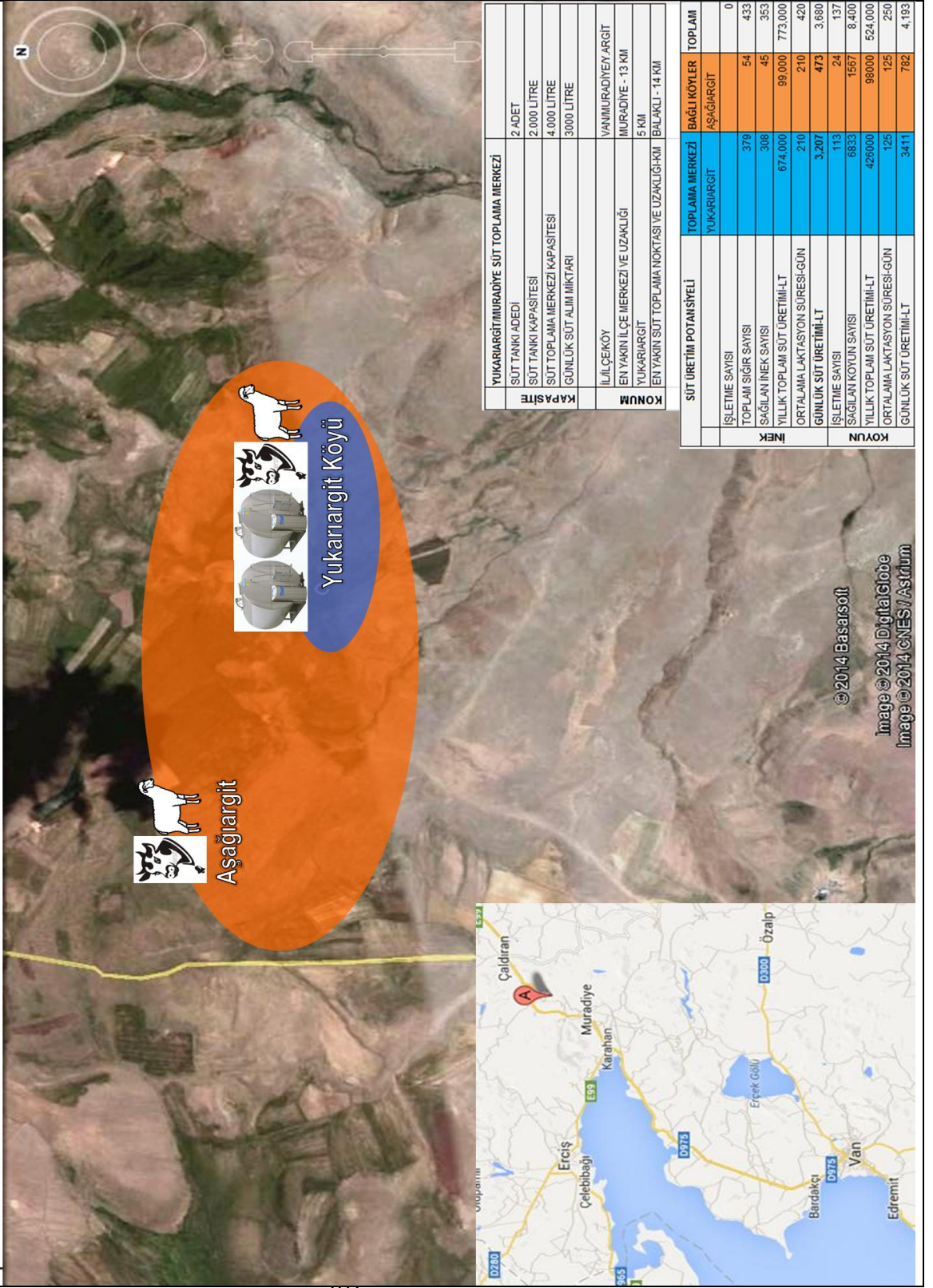
OVAPINAR/MURADIYE SÜT TOPLAMA MERKEZİ

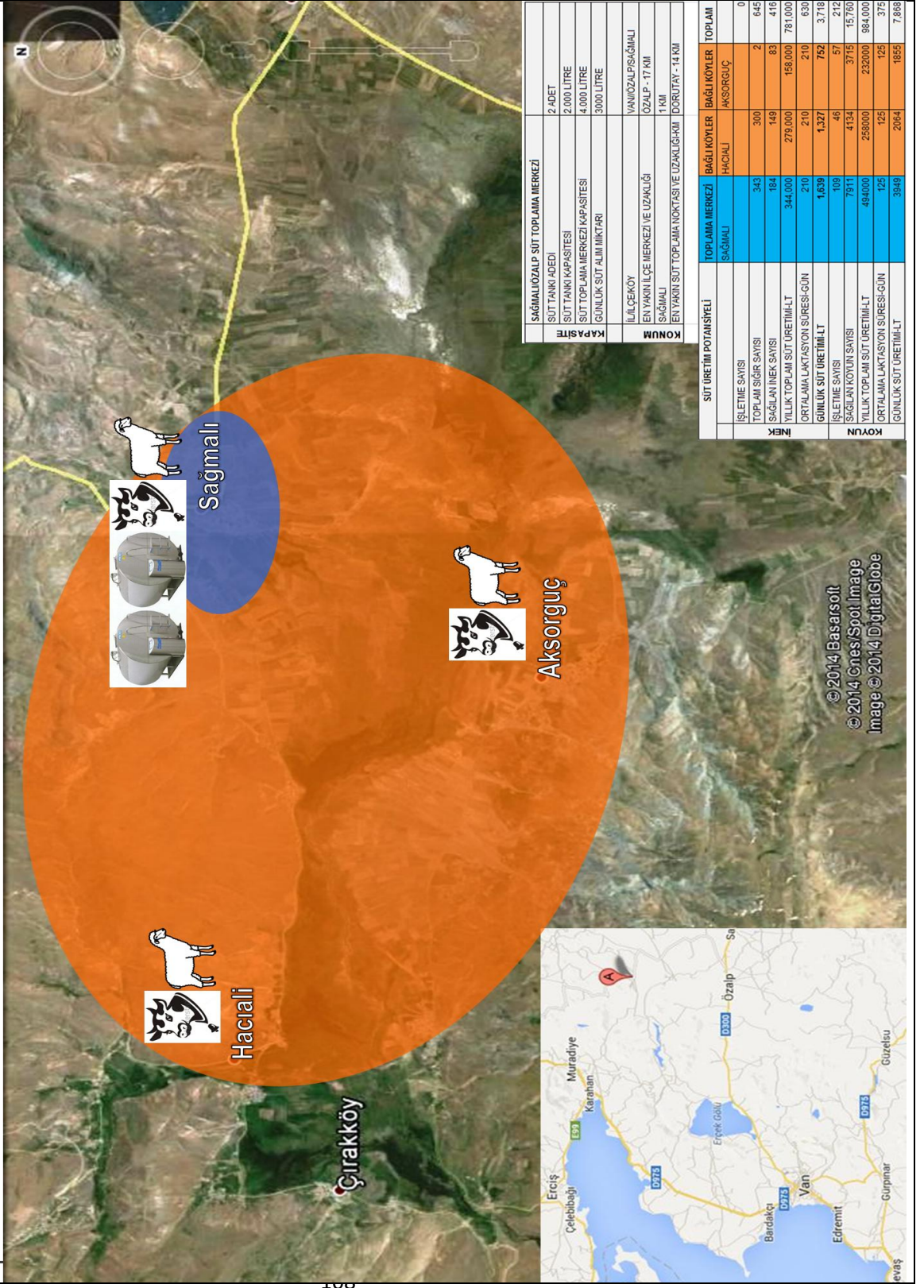
ULUŞAR/MURADIYE SÜT TOPLAMA MERKEZİ

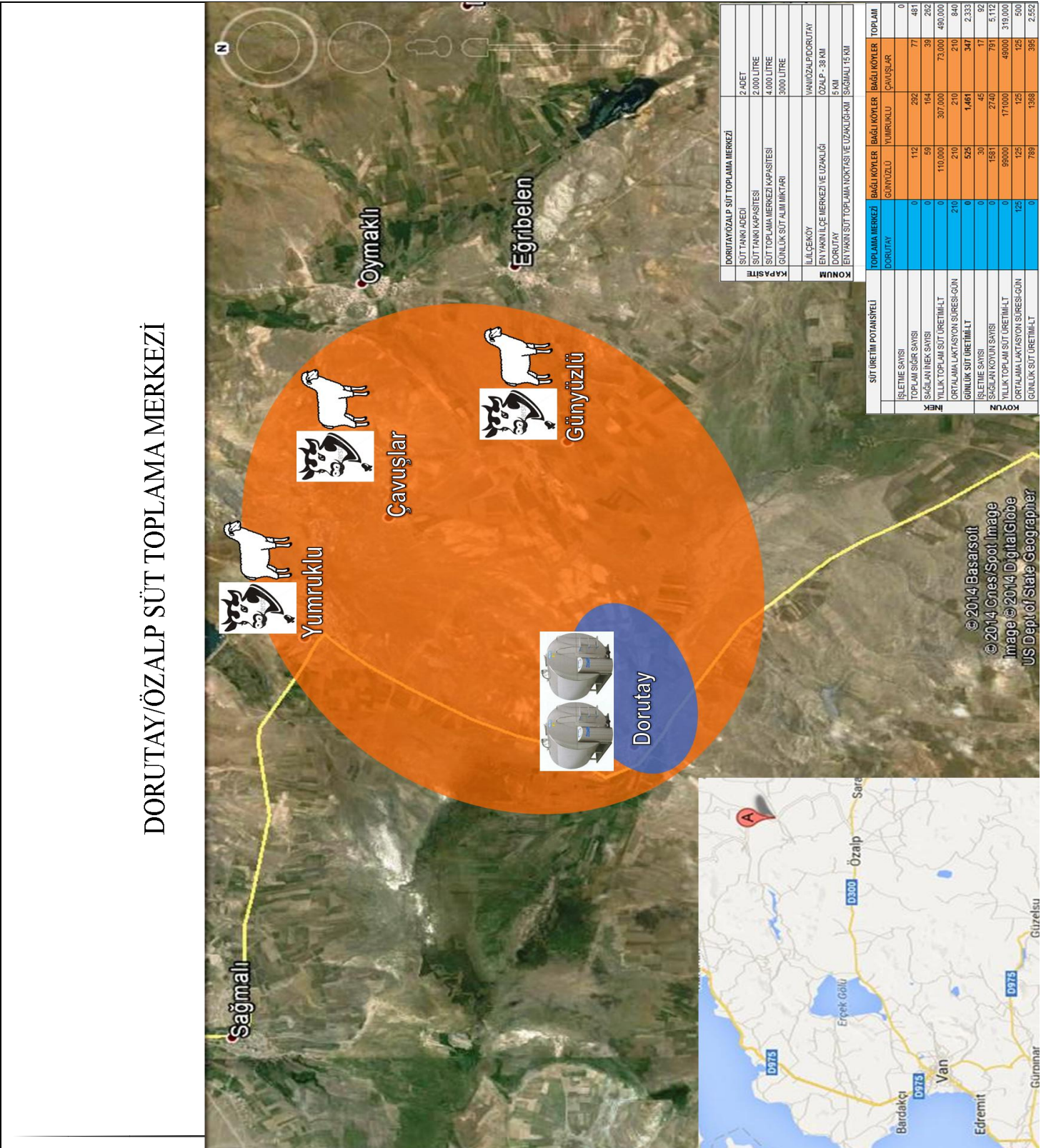
YUKARIĞİT KÖYÜ/MURADIYE SÜT TOPLAMA MERKEZİ

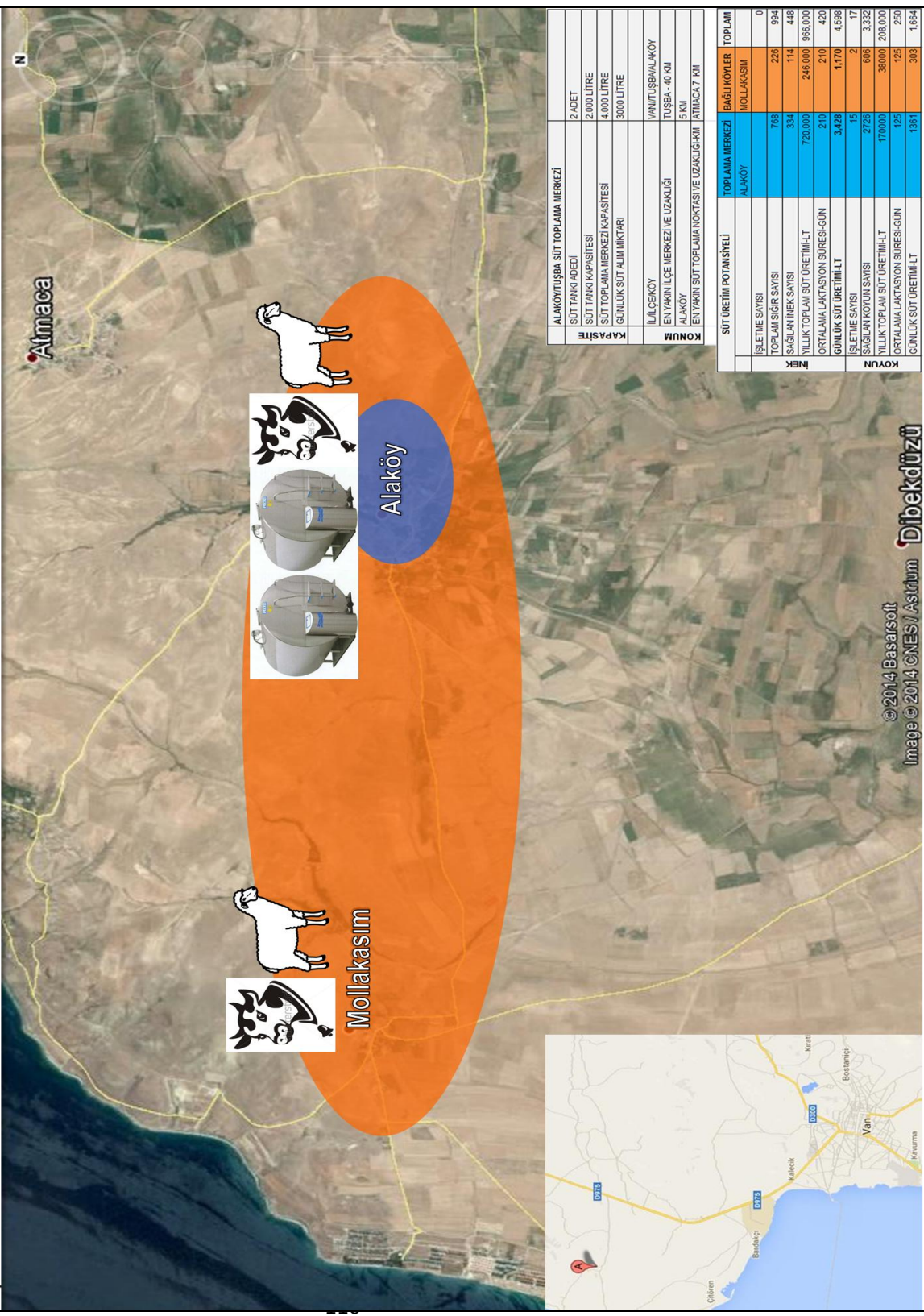
SAĞMALI/ÖZALP SÜT TOPLAMA MERKEZİ

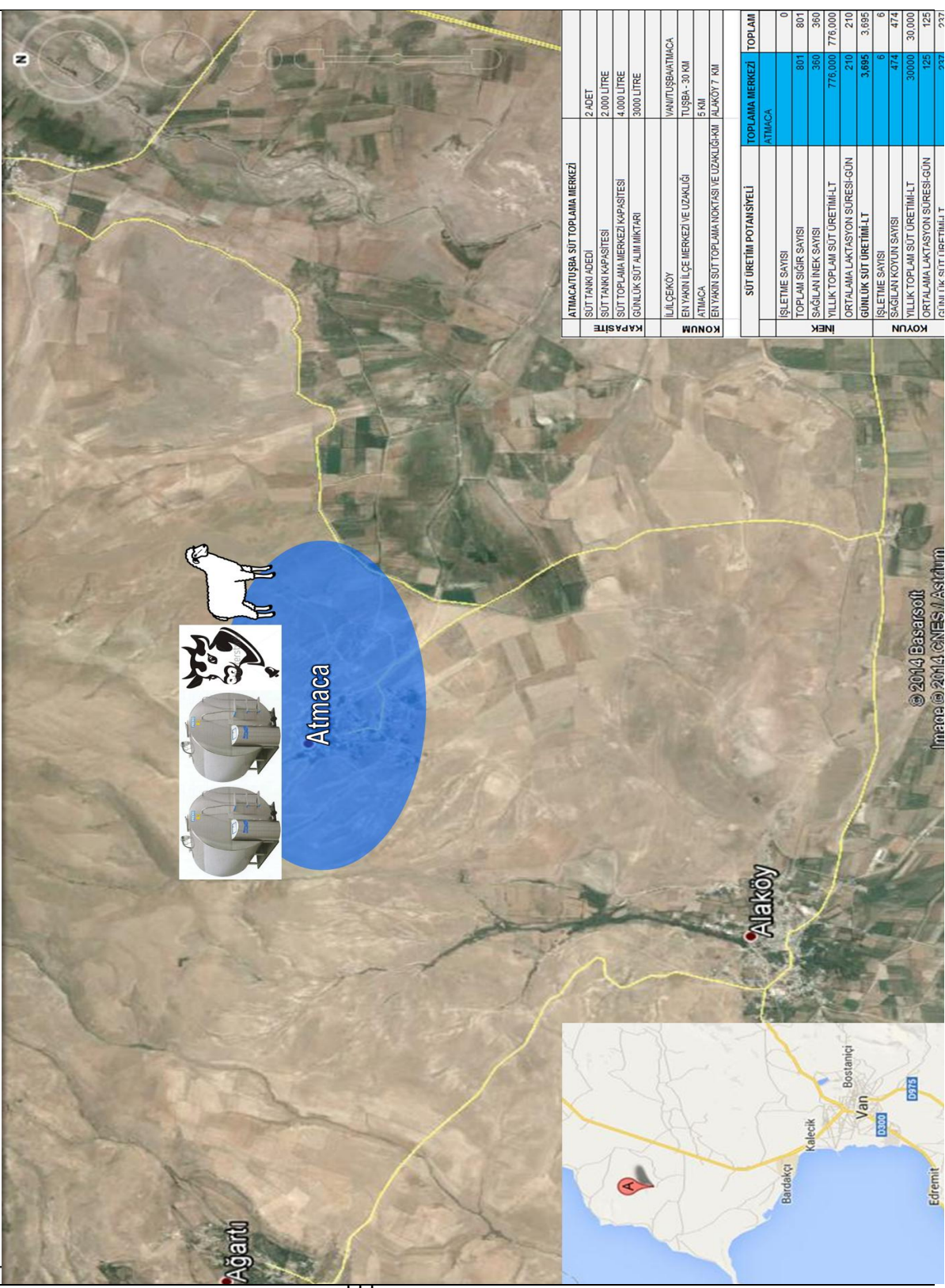
DORUTAY/ÖZALP SÜT TOPLAMA MERKEZİ

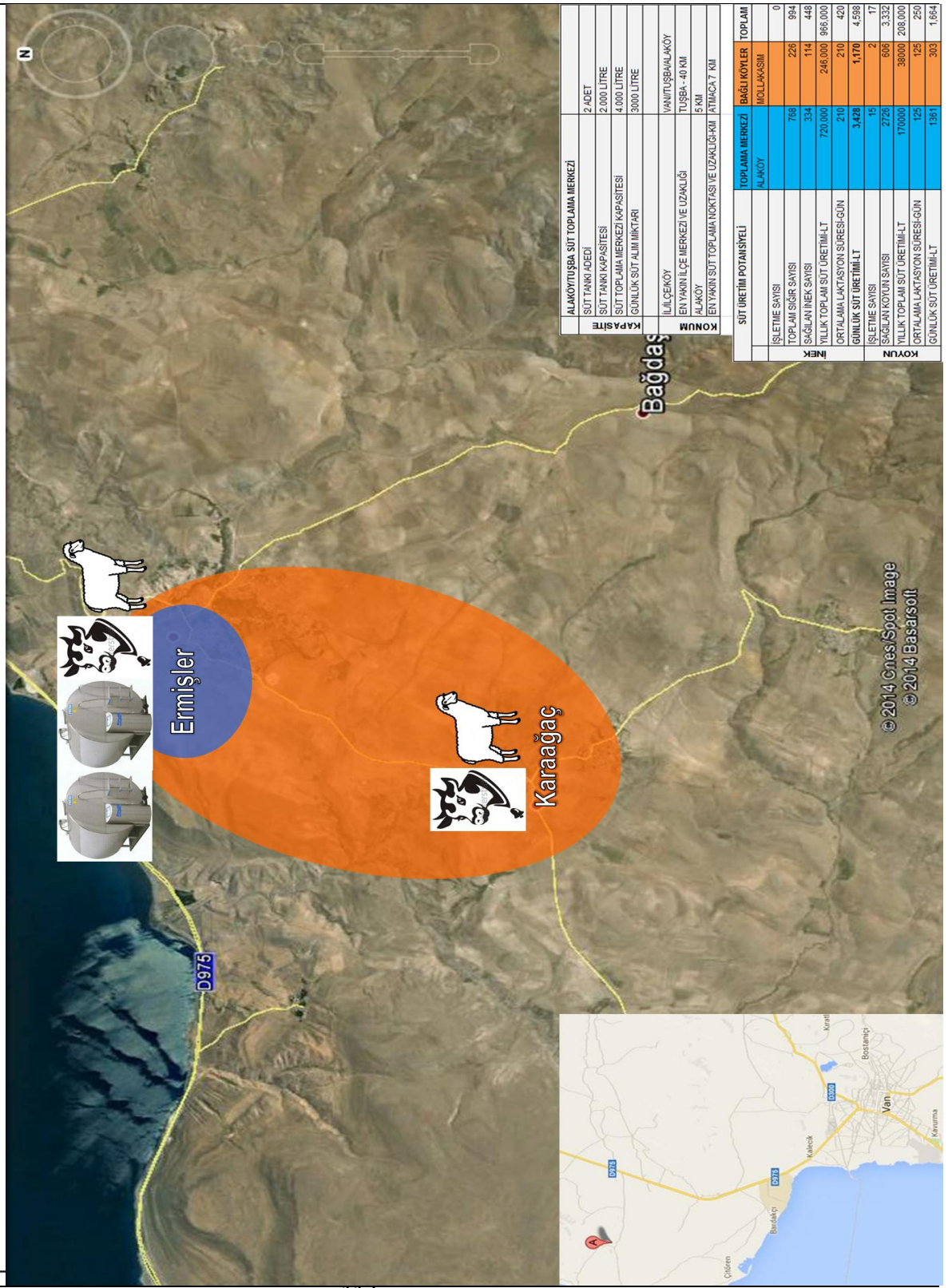
ALAKÖY/TUŞBA SÜT TOPLAMA MERKEZİ

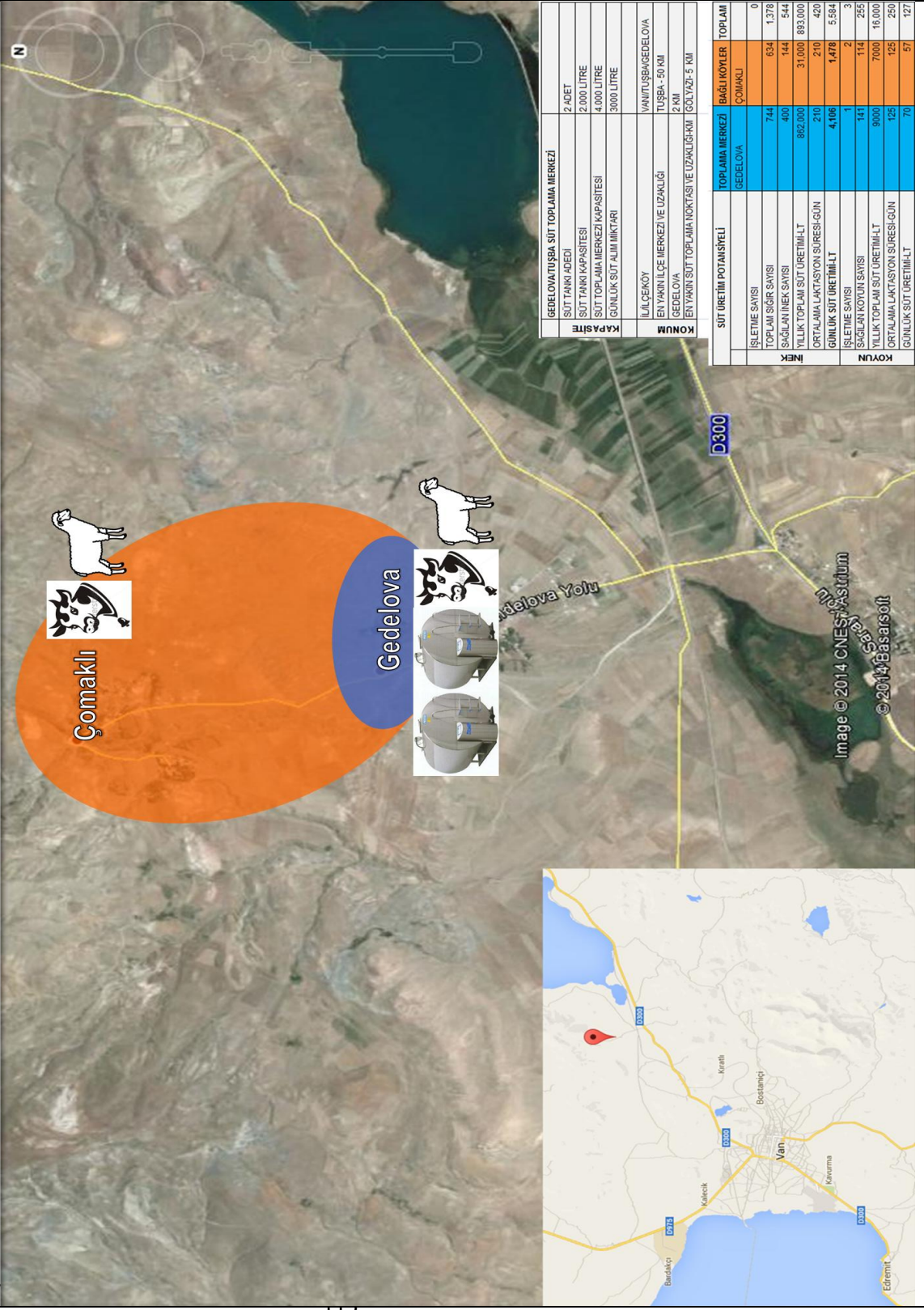
ATMACA KÖYÜ/TUŞBA SÜT TOPLAMA MERKEZİ

112

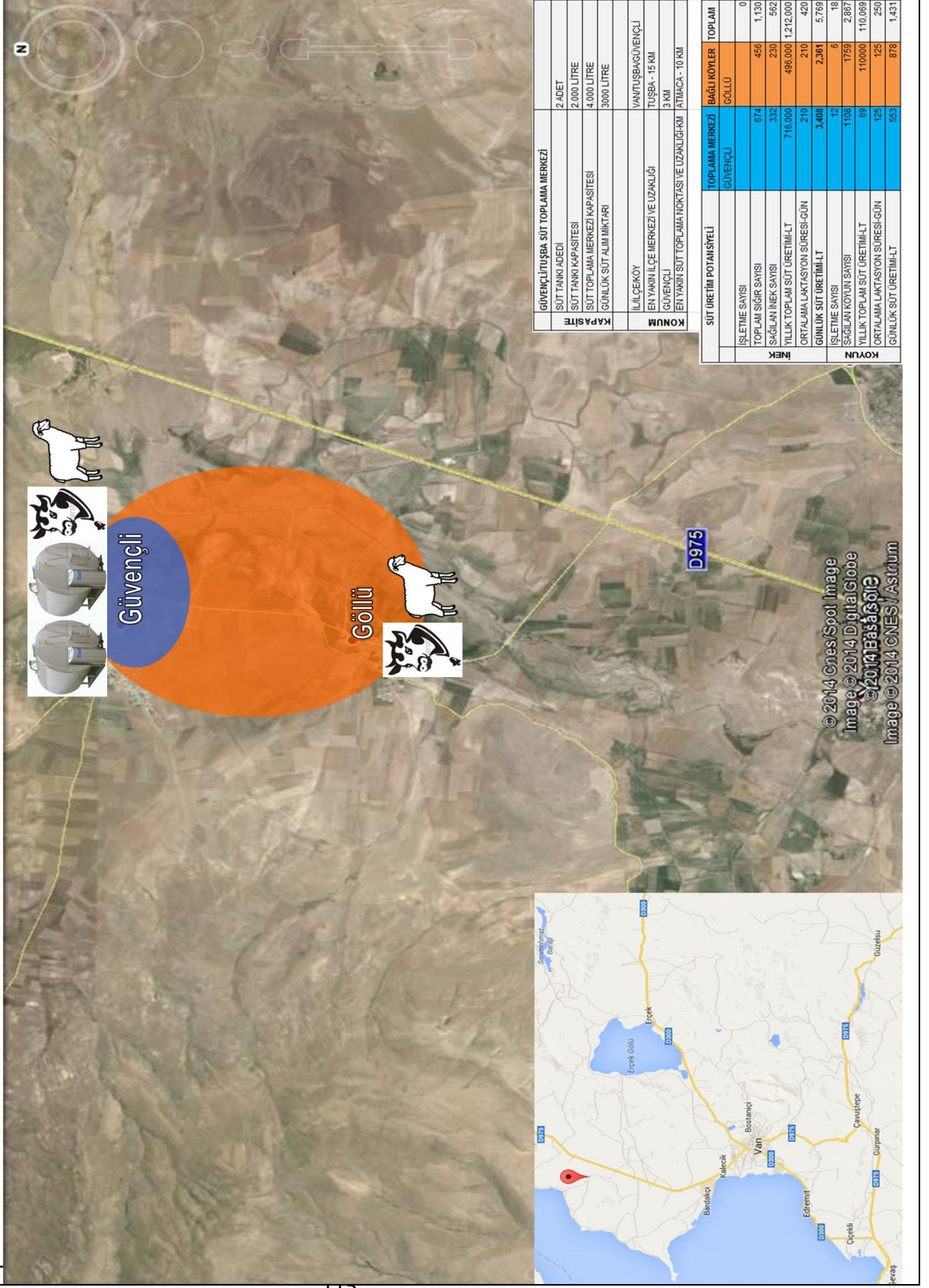
GEDELOVA KÖYÜ/TUŞBA SÜT TOPLAMA MERKEZİ

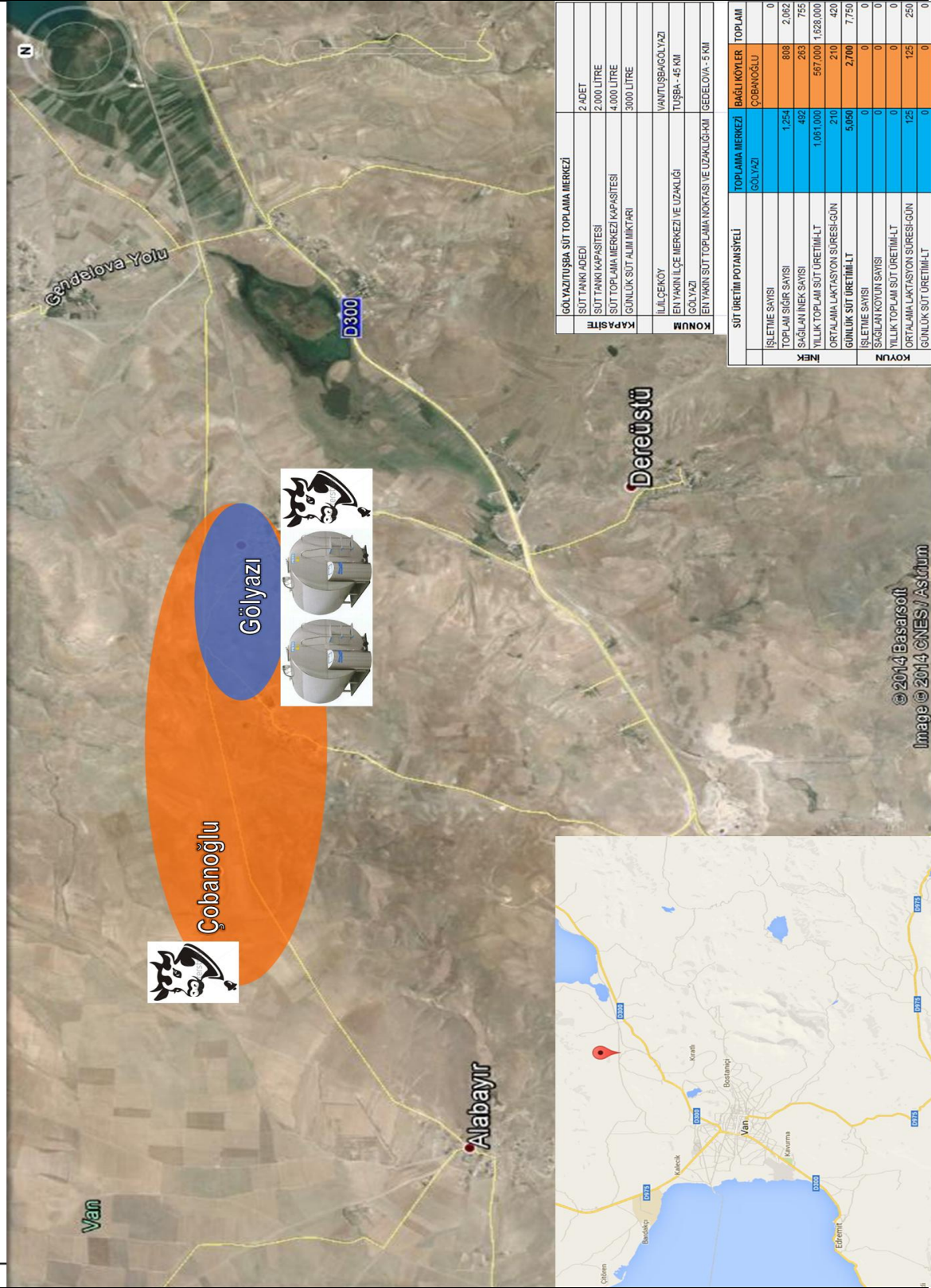
GEDİKBULAK KÖYÜ/TUŞBA SÜT TOPLAMA MERKEZİ

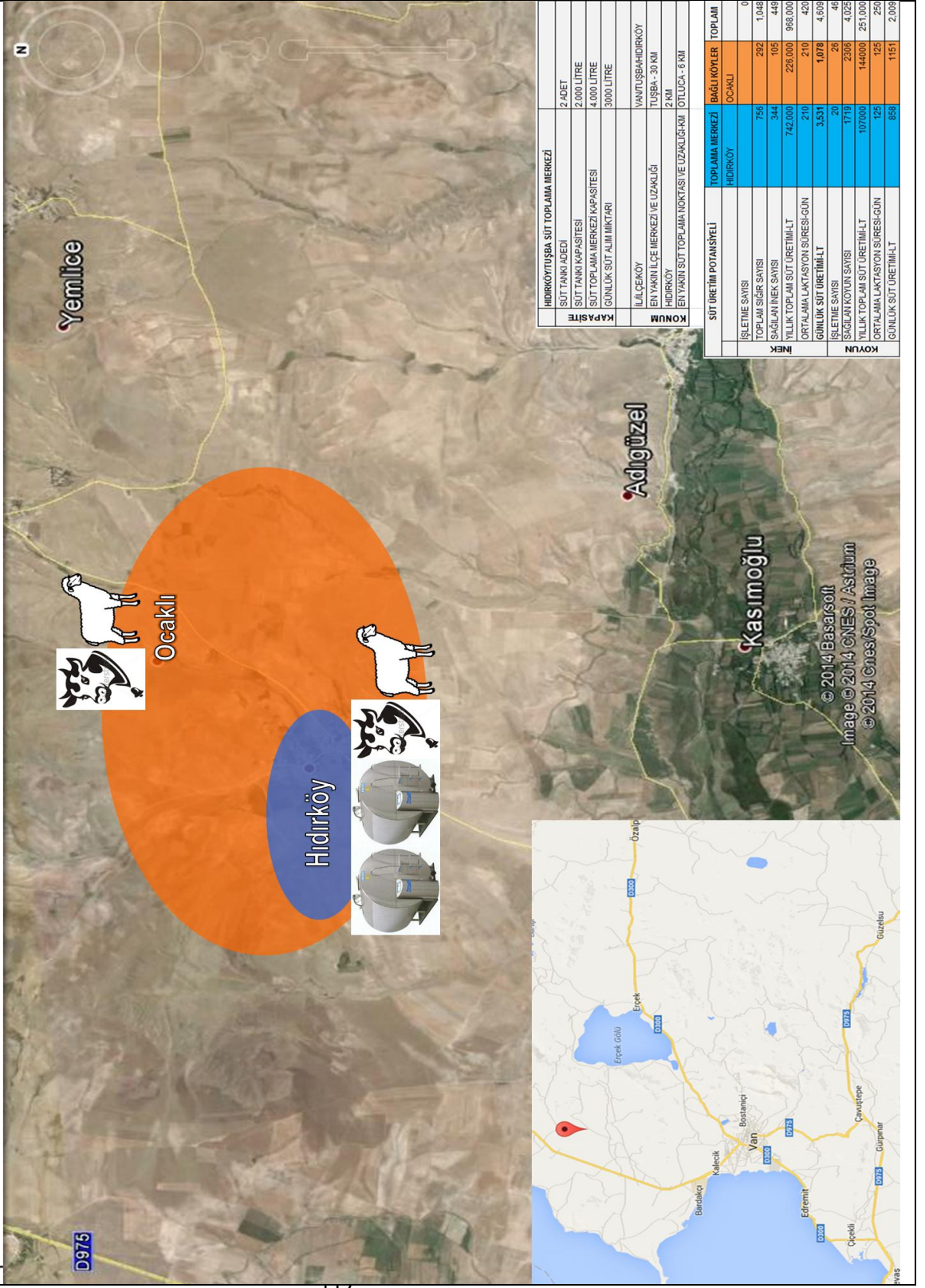
GÜVENÇLİ KÖYÜ/TUŞBA SÜT TOPLAMA MERKEZİ

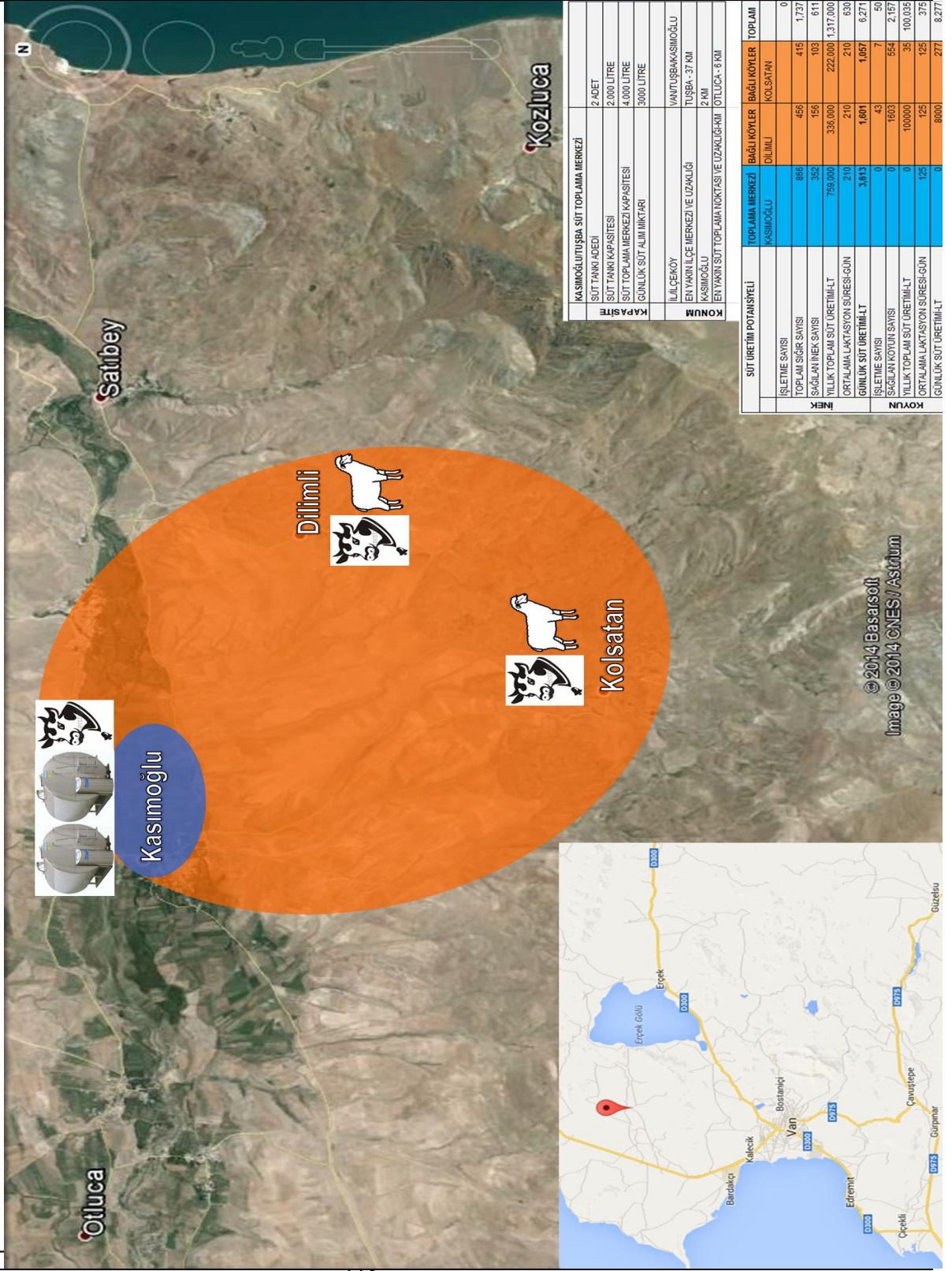
GÖLYAZI KÖYÜ/TUŞBA SÜT TOPLAMA MERKEZİ

HIDIRKÖY/TUŞBA SÜT TOPLAMA MERKEZİ

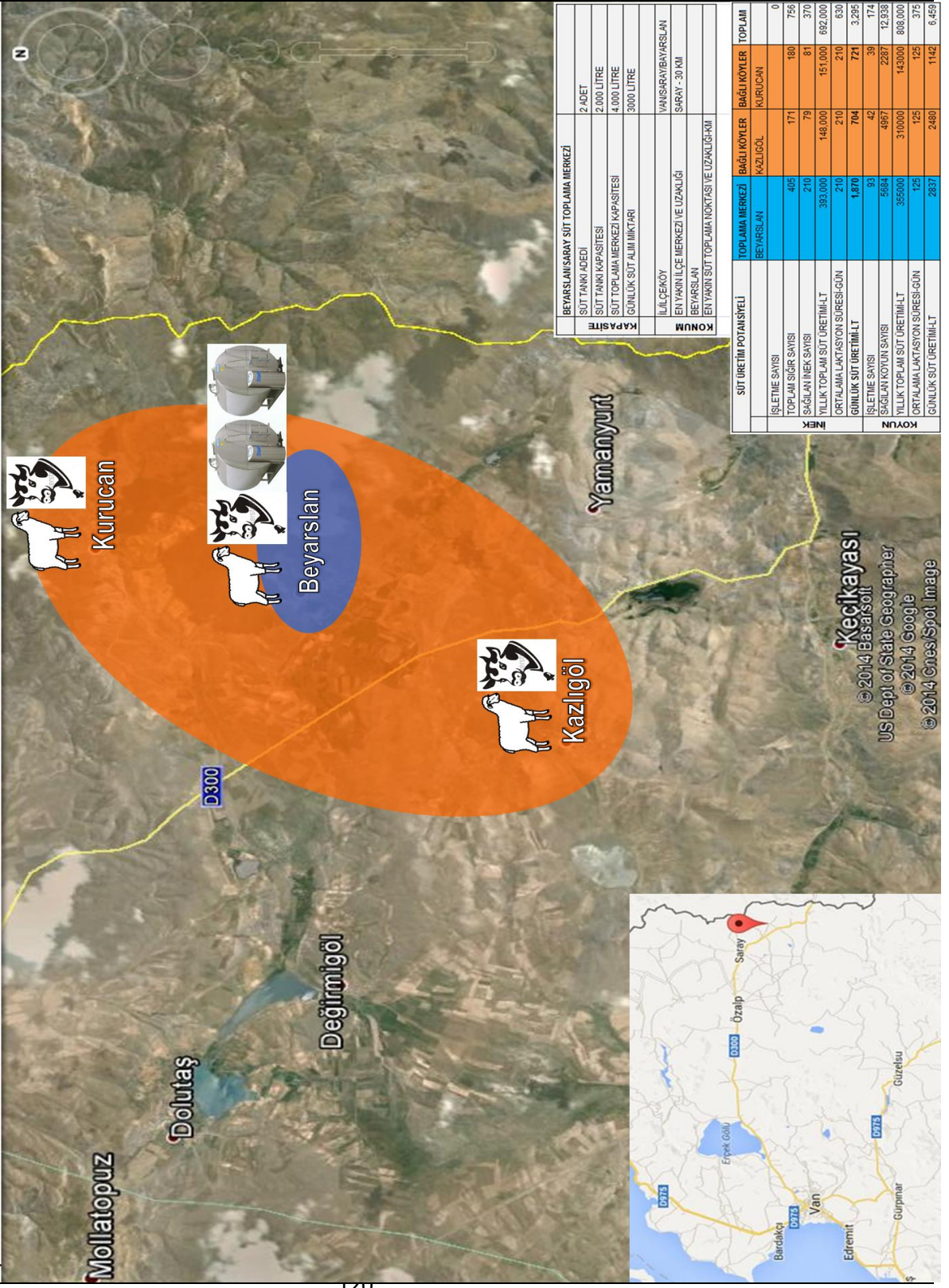
KASIMOĞLU KÖYÜ/TUŞBA SÜT TOPLAMA MERKEZİ

KASIM KÖYÜ/ÇALDIRAN SÜT TOPLAMA MERKEZİ

BEYARSLAN KÖYÜ/SARAY SÜT TOPLAMA MERKEZİ

VAN SÜT SEKTÖR RAPORU VAN SÜT EYLEM PLANI

2014

Şerefiye Mah. Cumhuriyet Cad. 943. Sok. No:1 65140 İpekyolu / Van

Tel : (0432) 215 65 55 (pbx) / Faks : (0432) 215 65 54 - (0212) 381 79 93

E-mail : bilgi@daka.org.tr / Web : www.daka.org.tr

www.facebook.com/doguanadolukalkinmaajansi
www.twitter.com/DAKA_org_tr